

P. 11. 132

CERNĂUȚI

1935

IANUARIE—APRILIE

FĂȚ-FRUMOS

ANUL X
1935

DIRECTOR: LECA MORARIU

NUMĂRUL
1 — 2

N. Grigorescu

Sămănătorul

NUMĂR JUBILIAR: POPAS LA ZECE ANI DE VIAȚĂ...

3. 154

FĂT=FRUMOS

An X
1935

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 1-2

ZECE ANI

Zece ani de când, odată cu florile dalbe ale unor hăulitoare nopți de iarnă, în idilicul *Pavilion II* al Spitalului dela Suceava, tre= săltăm de apariția plăpândului Nr. 1 An. I din *Revista de literatură și folclor* „Făt=frumos“. Departe de vertiginosul colcăț metropolitan și izvodit din munificenta migală a unei superbe izolări în timp și în spațiu, noul *Făt* al Bucovinei literare venia să înfrunte mai ales ne=sinceritatea, artificialul. Ne referim la editorialul primului Nr. din An. I (cu prea=semnificativa etichetă „Poliție literară!“), articol care mai viza și: „autoidolatria și reclamagismul, cu întregul lor convoiu de concesiuni, de ignorări, de mistificări“. Se prevestia atunci „curajul care fiecăruia îi spune pe numele lui adevărat“. Se pronunța apoi nădejdea „că un cogemite Făt=frumos, pe jumătate cioban selbatec, va fi el harnic să mai ciuntească din cele capete bălăurești, cari foj=găie în viața noastră literară“. Și cum, chiar pentru acest ciobănism al său, redactorul *Fătului* se descongestiona la 1927 de „Junimea literară“..., *Fătul=frumos*, intrând în anul III (1928) de existență, își lărgia cadrele, fixându=și¹⁾ în program emblemele: *Literatură — artă — știință — viață socială*. Și mai ales acest din urmă postulat, al *vieții sociale*, era atât de reclamat de mezina Bucovină, de=atâtea ori ultragiată de cătră speța detractorilor simili=profesionali, matadori ai celui mai frivol cinism, cari răspund la nume ca d. p. Nichifor Crainic, Dragoș Protopopescu, Pamfil Șeicaru, N. Crevedia e tutti quanti.

Sfidând apoi cu tenacitate asalturile cătră Parnas ale verso=maniei imberbe²⁾ (boală cronică a pubertăților din toate veacurile!), proporționându=și echitabil dosajul prozei literare (chiar în sine mai con=

¹⁾ Cf. „Făt=frumos“ An. III 1928, 32.

²⁾ . . . deaceea atâtea venin împoșcat de maladeții stihomani împotriva acestui preaindurat și neîndurat „Făt=frumos“.

sistentă decât „versi-ficația“), dând orcând precădere muncii cinstite a unei precizări de esență științifică, ocrotind miragiul folcloric, mistic de perfect în sinceritatea lui, și pălmuiind neomenia, orcât de sus s'ar fi fost găsinđ dânsa, — ortomanul Baciú Moldovan dela Suceava și-a cucerit foarte curând cuvenitele azeziuni.

Mai rar publicație periodică provincială care să fi adunat colaboratori din atât de pretufindenești unghiuri românești. Alături de falanga Bucovinenilor s'au înșirat deci : Din Ardeal — Constanța Bogdan-Duică, Gh. Bogdan-Duică, Gh. Brașoveanu, R. Căndeă, N. Drăgan, P. Grimm, Aurel A. Mureșianu, Ioan Mușlea și Șt. Pașca ; din Banat — Mia Cerna, Lucian Costin și V. Loichiță ; din Dobrogea Albescu C. E., Salsovia și Mihail Straje ; din Moldova — Pimen Constantinescu, Tiberiu Crudu, A. C. Cuza, Econ. D. Furtună, A. Gorovei, Al. Lascarov-Moldovanu, Gh. Maxim-Burdujanu, E. Nicănu, M. Gr. Poslușnicu, I. Lucian Predescu, N. N. Răutu, M. Sadoveanu, I. Simionescu, I. Șiadbei, V. Tempeanu și Al. I. Zirra ; din Muntenia — Alex. Bibescu, Al. Brateș, Tudor Gallia, Valeriu Grecu, Radu Gyr, G. T. Hașeganu, C. Mărculescu, D. Murărașcu, Perpessicius, Scarlat Preajbă, C. Nedelcu, Dr. Sion, Ec. Teodor și P. M. Vizirescu ; din Oltenia — Ion I. Grigorie ³⁾ și Ion N. Popescu. Ba *Făț-frumosul* bucovinean a reușit să găzduiască chiar și scrisul unor reprezentanți ai Românilor de peste strâmtele ⁴⁾ hotare ale României — „Mari“ : scrisul Aromânilor T. Capidan, Christea Geagea, P. Papahagi și Nuși Tulliu, scrisul Istro-românilor ispițiți de Leca Morariu și Traian Cantemir, și scrisul abandonărilor noștri din jugul jugoslav, cărora de-atâta prieteșug cu aliații României oficiale li se bulbucă ochii... ⁵⁾ Pasiunea rev. „Făț-frumos“, pentru Români fără de țară, cu cari întreține permanentă corespondență ⁶⁾, i-a dobândit — precum se știe — porecla de „ambasadă a Românilor desmoșteniți“. E apoi un alt titlu de mândrie al acestui „Făț-frumos“ de expansiune geografică chiar internațională, de-a dispune de cola-

³⁾ Ce s'o fi făcut acest real-talent rătăcit în 1926 prin redacția „Glasul Bucovinei“ ?

⁴⁾ Dincolo de cari, e regretabil că nu știe să vadă nimic antirevizionismul (cu dedesupturi lucrative) al d-lui Stelian Popescu, și, mai ales, cel al franpoliniștilor d-sale, ahtiați de . . . piedestaluri . . .

⁵⁾ Cf. scrisoarea publ. în „Făț-frumos“ V 1930, 124—127.

⁶⁾ Cf. și scrisorile istro-române publ. în : Leca Morariu, *De-ale Cirebirilor* III, Cernăuți 1934.

boratori până și din alte țări : Emil Briedzycki din Polonia, Virginia Zoe Giorgi-Alberti din Italia, Milan P. Șesan din Cehoslovacia.

Și fiindcă a știut să cultive și documentarea științifică, revista „Făt-frumos” este și rămâne râvnită și dincolo de efemerele cadre ale obișnuitelor periodice „literare”. E deci cu sârg citată în marile compendii bibliografice și istorico-literare, ca *Anuarul Institutului de istorie națională* dela Cluj, *Dacoromania* și monumentalele *Studii și documente literare* ale lui I. E. Torouțiu etc. Ajunge să menționăm că’n colecțiile „Făt-frumos” sunt închise pagini inedite de : I. Agâr-biceanu, V. Alecsandri, Matteo Bartoli, I. Bianu, Dr. Valeriu Brănișce, Epaminonda Bucevski, V. Bumbac, I. Creangă, Narcis Crețulescu, Delavrancea, Adrian Forgaci, Teofil Frâncu, Dr. Galli, O. Goga, I. C. Grădișteanu, I. Grămadă, B. P. Hasdeu, Alecu Hurmuzachi, I. Urban Iarnik, Șt. O. Iosif, P. Ispirescu, Al. Lambrior, M. Lupescu, T. Maiorescu, S. Fl. Marian, At. Marienescu, Constantin Morariu, Al. I. Odobescu, D. Onciul, Iosif Popovici, Ciprian Porumbescu, Iacolie Porumbescu, S. Pușcariu, C. Sandu-Aldeș, G. Dem. Teodorescu, Gr. Tocilescu și Al. Vlahuță.

Dar neobișnuitele izbândiri ale acestei simple reviste provinciale au mai fost promovate și prin alte virtualități ale ei, — între cari, mai presus de toate, domină faptul că a știut să răspundă real timpului și locului din care venia. Și iată cum anume. Ca atitudine generală : o foarte conștientă afirmare integral-și-rasist-românească, cu energice iurușuri contra inmixțiunii sărindărești în Cultura românească ; iar ca directivă specială : o puternică înrădăcinare în solul obârșirii sale, satisfăcând îndeosebi exigențele ambianței imediate, în specie pe cele ale Bucovinei.

Și deci Făt-frumosul bucovinean : 1) a știut nu numai să fluture paloșul risipitor de miasme, ci, credincios tradițiilor sale, și-a colindat cu sârg străbuna ocină, descălecând în câte-o *Grădină a Sfintei Vineri* sau în câte-o poartă de strămoșească zidărie. Sfidând deci deșănțata ilustrație a atâtor arăndași de nemoarte, cari își anticipează „opera”(!) cu lăbărtarea „biografiei” și chipului lor, Făt-frumosul Bucovinei, vlăstar al celui mai istoric pământ românesc, a cultivat în imagine, mai ales trecutul istoric, și, alături de acesta, fenomenul cultural durabil. Icoana subiectului actual s’a dat doar numai ca contrapondere impusă de conspirația tăcerii sau pentru a vestezi incuria altora ; — 2) a ocrotit fenomenul cultural bucovinean, orcât de minuscul s’ar fi găsit el în aparență și, mai ales atunci, când era neglijat de cei indicați de a-l

proteja, — operă de dragul căreia *Fățul frumos* și-a jertfit cu drag coloanele, renunțând, în schimb, la obișnuitele anodine înregistrări bibliografice de tip=calapod ⁷⁾, — și operă pentru care, de dată recentă, cotidianul „Glasul Bucovinei” ne învinuia că *Cronica noastră* e săracă și inactuală ⁸⁾; — 3) s'a războit cu înverșunare împotriva celui mai feroce regionalism : Regionalismul Capitalei, afirmând dreptul de viață, *cel puțin sufletească*, al oropsitei Bucovine ⁹⁾; — 4) s'a înfipt cu adânci și multiple brațe în răscolirea pulsației culturale, înfăptuind, sub acest raport, următoarele : a) a publicat 15 broșuri și fascicule, Extrase ¹⁰⁾ din revista „Făț=frumos” ; b) a organizat, în colaborare cu „Banca Suceveană” (Dr. Teofil Lupu) *Muzeul Porumbescu* ; c) a publicat colecția de cărți postale ilustrate „Făț=frumos” ; d) a publicat din subscripție publică marea carte istro=română *Lu frați noștri* 1928 ; e) a publicat prima carte de rugăciuni pentru Îstroromâni ; f) publică Biblioteca „Făț=frumos” din care au apărut până acum 4 cărțuții cu o operă inedită a lui P. Ispirescu ; g) a adunat prin subscripție publică suma de 25.000 lei p. bustul Ciprian=Porumbescu (opera maestrului *Ioan Cârdei*) ; h) publică Colecția muzicală „Făț=frumos”, în care se continuă desmormântarea operei inedite a lui Ciprian Po=

⁷⁾ Clișee cari nu spun nimic și nici măcar nu produc dovada unei reale cetiri a paginilor bibliografiate. Cui nu i-ai lehamite de ele : „A apărut revista cutare, Nr. cutare ; din interesantul (!) ei sumar, semnalăm proza d-lui x și versuri semnate de y...” ! Etc., etc., etc. . .

⁸⁾ Când asupra unui eveniment cultural ca acel al Concursului de coruri ar=ceșești din 11 Nov. 1934, chiar „Glasul Bucovinei” nu putea da un reportaj *substanțial* (căci, se știe, d-l Liviu Rusu nu poate sau nu vrea să vorbească în chestiune, ci preferă s'o pornească veșnic dela Adam=Babadam Rieman et Comp.), atunci sarcina de=a ne împlini istoria culturală, era firesc lucru s'o luăm asupra=ne. Dar malițiile aceluiaș cotidian, Glasul Bucovinei (guvernât astăzi de liota *Iconarilor*), față de *Făț=frumosul* nostru, n'au rămas sporadice și=și au dedesupturile lor ușor sesizabile . . . Altădată vitrina bibliografică a *Glasului* anunța apariția revistei „filologice” (!) *Făț=frumos*. Și iarăși, altădată, un „Iconar” (deci — probabil — unul care își are *icoana* . . .) făcea jocul unei scuze adresate directorului dela „Făț=frumos”, în tonul celei mai patente insolente. Căci iconarismul e „tânăr” și impetuos, nevoie=mare ! . . .

⁹⁾ Și lupta aceasta am dus=oa atât de amărâți și cu atâta îmbujorare a obrazelor noastre pentru cei adevărați buni din Metropola Țării, încât, la un moment dat, era cât pe ce să ne schimbăm firma *Făț=frumos* în firma *Algeria României*. Numai considerația că alta totuși e situația în Franța și alta la noi, ne=a reținut dela această ispită. De fapt în Franța, cetățenii de baștină sunt albi, iar coloniștii negri ; la noi, cam invers : Noi, „Algerienii” suntem albi, iar baștina, *oacheșă* (ca d. p. bala=oacheșul din redacția *Curentului*) . . .

¹⁰⁾ Cf. articolul *Expansiunea culturală a rev. Făț=frumos* din acest Nr. jubilar.

rumbescu; i) ... și realizează toate celelalte nimicuri de cari, la ce bun s'ar mai sinchisi un atât de covârșitor animator cultural ca Pamfil Șeicaru?!...

Fixarea lui „Făt-frumos” în vivifierea noastră culturală se ilustrează și cu temeinicile sale atenții închinatelor date memorabile: Nr. 5 An. III 1928 fiind închinat *Ianaugurării Muzeului Porumbescu* (21 Oct. 1928); Nr. 6 acelaș an *Memoriei lui Iosif Popovici*; Nr. 3 An. IV 1929 comemorând 40 ani dela moartea lui Eminescu; Nr. 1 An. V 1930 comemorând 40 ani (12 Ian. 1930) dela moartea lui Creangă; Nr. 3 acelaș an închinat descinderii lui Gh. Bogdan-Duică în Bucovina și Basarabia (Mai 1930); Nr. 4 acelaș an cu *Un palipto di cuore latino per l'Italia*; Nr. 6 acelaș an comemorând 40 ani dela moartea lui Alecsandri; Nr. 1 An. VI 1931 comemorând 40 ani dela moartea marelui pictor Epaminonda Bucevschi; Nr. 2 și 3 acelaș an închinat Semicentenarului soc. „Armonia” Cernăuți; Nr. 6 acelaș an comemorând *50 ani dela înființarea claselor române la liceul din Suceava*; Nr. 3—4 An. VII 1932 comemorând un sfert de veac dela moartea lui S. Fl. Marian; Nr. 5—6 acelaș an cinstind 50 ani de activitate publicistică a lui A. Gorovei; Nr. 3 An. VIII 1933 comemorând Semicentenarul morții lui C. Porumbescu; Nr. 4 acelaș an comemorând 80 ani dela nașterea lui C. Porumbescu; Nr. 5—6 acelaș an cinstind 80 ani ai Arboroseanului Ortisie Popescu.

Așadar: în pofida celor ce se întrebau ori de Bucovina mai poate avea nevoie de o a doua revistă literară, — o elocventă înlănțuire de fapte, cari nu numai ne-au confirmat dreptul de existență, ci au produs chiar însași viabilitatea lui *Făt-frumos*. Iar printre toate periodicele românești, una din foarte, foarte puținele publicații cari nu s'au înfeudat nici unei superstiții efemere, ci cultivând ADEVĂRUL, se închină doar Măriei Sale Vreame...

Constantin I. Popescu

Scrisoare

Prietene Morariu,

Mi-ai cerut ceva pentru o aniversară a lui „Făt-Frumos” care, apare, în Bucovina desrobită, de zece ani ; și îmi faci întrucâtva și o muștrare pentrucă, în atâta vreme, nu m’am învrednicit să înegresc și eu câteva pagini alături de d-ta și de vrednicii d-tale colaboratori.

Din lipsa mea la „Făt-Frumos” n’ai să tragi concluzia că opera Dv. nu mă interesează și că Bucovina mi-i străină. Poate nu numai d-ta îți mai aduci aminte de acele vremuri eroice când umblam prin târgurile și satele Țării-Fagilor, aducând solie din țara liberă.

De-atunci a trecut un sfert de secol ; în oglinda celui trecut destul de îndepărtat mă văd tânăr ; peregrinările mele frățești mi-au lăsat cele mai delicate amintiri. Avântul meu de pietate pentru Bucovina, rămas statornic până astăzi, era în legătură mai ales cu sfântul mormânt dela Putna. Poporul din acea provincie avea în ochii mei un privilegiu, care reclama din parte-mi o datorie de jertfă. Cum în afară de graniți și peste timpuri, în afară de combinațiile imperiale și politicele efemere, există o forță nebiruită a sufletului și a inteligenței, treceam ades cordonul austriac și mă duceam s’o cunosc acolo, între frații mei, comunicând cu dâșii întru mărirea trecutului și visurile viitorului. Veneam cu tovarăși scriitori ; găseam oameni însuflețiți pretutindeni, și adunându-ne laolaltă, nu făceam decât să constatăm că unirea noastră e îndeplinită.

Era îndeplinită — și se va desăvârși.

Nu prin tratate, declarații și discursuri, ci printr’un lucru lăsat cu totul la o parte de vedetele politice ale timpului (la noi ca și aiurea).

Mai ales astăzi, se mai poate vorbi oare de prestigiul umilitei cenușărese, care se cheamă *poezia* ?

Când trenurile și automobilele brăzdează pământul și vapoarele uriașe oceanele, iar deasupra nourilor săgetează paseri de fier ; când comunicăm prin radio și punem la punct tunurile de mare calibru, explozivele și gazurile otrăvitoare ; când contingentarea, intervenționismul, dictaturile, sărăcia și obscurantismul sânt zeii și fantomele zilei, — cum putem îndrăzni să atribuim vreun merit și vre-o putere unei tagme ridicole de cântăreți și mângâlituri ?

Cu toate acestea Eminescu, Creangă și Alecsandri și, cu ei, falanga altor poeți obscuri, au făptuit minunea bucovineană pe care

am cunoscut-o în 1908 și anii următori dinaintea războiului și unirii politice.

Îndrăznesc să mai adaug că desăvârșirea acestei uniri intră tot în zona acelor care lucrează sub semnul lui „Făt-Frumos“.

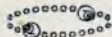
Mărețiile științei moderne au plumb care le ține ori le aduce la pământ; realitățile vieții mărunte stau în mocirlă; ceea ce e al sufletului plutește deasupra, se înalță către divinitate și leagă generațiile.

Drumurile mele bucovinene nu le-am părăsit. Din când în când intru iar în acest pământ sacru; trec însă printre prietenii mei cu oarecare sfială. Am fost și în toamna trecută pe Bistrița superioară și am făcut popas din nou la Putna. Am ținut să-mi înoiesc bucuria în singurătate.

Copou—Iasi, 14 Martie 1935.

Cu prietenie al D-tale

Mihail Sadoveanu

Expansiunea culturală a lui „Făt-frumos“

... Dar *Făt-frumosul* nostru nu s'a îngădit cu obișnuitele ziduri redacționale de oriunde, ci, răsărit din sănătosul sol bucovinean, unde hăinia austriecească, fără să vrea, a promovat înalta școală a Inițiativei particulare, — dânsul s'a înfipt puternic în stimularea pulsației culturale, sub cele mai variate aspecte. Astfel realizările revistei noastre mai sunt următoarele: 1. Publicarea următoarelor 15 fascicule și broșuri, extrase din paginile sale: Leca Morariu, *Erezia antineologistă* 1926; Al. Procopovici, *Arhetipul husit al catehismelor noastre luterane* 1927; Ștefan Pașca, *Din Munții Apuseni* 1927; George Voevidca, *Supremul argument (Satiră într'un act)* 1929; I. E. Torouțiu, *Hermann și Dorothea*; *Ienăchiță Văcărescu — Pagini din monografia Goethe* 1931; Mihail Straje, *Un pictor Dobrogean: Stavru Tarasov* 1931; Al. Ieșan, „*Școlarul*“ — „*Baccalaureus*“ din „*Faust*“ al lui Goethe 1932; Capitolul, *Eminescu și clasicismul greco-latin* din broș. lui D. Murărașu ap. în colecția buletinului „Mihail Eminescu“ 1932; Leca Morariu, *De-ale Ciribirilor, Texte istroromâne din Jeian* 1932; Leca Morariu, *La semicentenarul C. Porumbescu, Suceava* 1933; Leca Morariu, *De-ale Cirebirilor III, Texte istroromâne din Jeian, Cu 7 ilustrații și cu harta Istro-României*, 1933; Petru Iroaie, *Cernăuțul folcloric* 1934; Teodor Cușniriuc, *Literatura*

română văzută de Germani 1934; At. Mitric, *Amintiri...* (Comedie într'un act), 1934; Corneliu Gheorghian, *De=ale pictorului Epaminonda Bucevski* 1934; Eugen I. Păunel, *V. Alecsandri și C. Miculi* 1935; — 2. În colaborare cu „Banca Suceveană”, (Dr. Teofil Lupu) Suceava, a continuat și a încheiat opera de organizare a Muzeului Porumbescu, operă începută de Ț. Preotul Constantin Morariu; — 3. A publicat Colecția de cărți poștale ilustrate ¹⁾ „Făt=frumos” din care au apărut *Seria Figuri culturale: Ion Creangă; Preotul C. Morariu († 1927); Raluca Iurașcu (1816—1876), mama lui Eminescu; Frăținii Ciprian, Mărioara și Ștefan Porumbescu (la Viena pe la 1879); M. Popp, C. Porumbescu; I. Cârdei, C. Porumbescu* (macheta în teracotă); I. Cârdei, *C. Porumbescu* (bustul în bronz); *Seria Etnografie și Folc'or: Aromâncă din Albania; Seria Trecutul nostru: Pisanja bis. St. Ilie (jud. Suceava); Biserica dela Bădeuți (1487—1917), ctitorie a lui Ștefan cel Mare; Pagină din Psaltirea slavonă scrisă (1614) de Efrem, Episcopul Rădăușului*; — 4. A publicat, din chetă publică ²⁾, marea carte istro=română: Leca Morariu, *Lu frați noștri, Libru lu Rumeri din Istrie, Susn'evita=Jeiăn* 1928, carte de întremare (religioasă și națională) dar și de petrecere (cu povești, taclale, cimilituri, etc.) pentru uitații 3.000 de țărani din Istria Italiei, dar și operă de valoare științifică (folclorică=etnografică), prin bogatul și desăvârșit=noul ³⁾ material datorit celor 3 descinderi în pământul cirebir (1910, 1927 și 1928) ale lui Leca Morariu; — 5. A publicat prima carte de rugăciuni pentru desmoșteniții Istro=Români: *Rugați pre Domnu ă n limba lu maia nostre, Susn'evita=Jeiăn* 1928; — 6. Publică colecția Bibliotecii „Făt=frumos”, în care au apărut următoarele 4 cărțuli: Leca Morariu, *Cimilituri* 1930; George Voevidca, *101 Epigrame* 1932; Ț. Victoria Morariu, *A fost odată...* (povești bucovinene) 1933; P. Ispirescu,

¹⁾ Inițiativă căreia însă invenția utopicului timbru cultural i=a dat lovitura de grație. În țări civilizate (Elveția, Italia, Norvegia) cărțile poștale ilustrate sunt favorizate chiar cu o reducere a francării poștale; la noi s'au găsit cuminți cari au scornit acest anticultural timbru „cultural”!!!

²⁾ La care Bucovina (cea înjurată de Pamfil Șeicaru) a participat cu covârșitoarea sumă de 62.395 lei — pe când restul provinciilor românești (împreună cu fișurile lui Pamfil Șeicaru) abia au adăogat suma de 22.200 lei (cf. „Făt=frumos”, 1929, 94).

³⁾ Abia dela această mare colecție de texte istroromâne distingem istroromâna de sud (din Valgarsa) de cea de nord (din Jeiăn), pe care studiile lui S. Pușcariu n'o cunoșteau.

*Povești despre Vlad-Vodă Țepeș, Operă inedită, 1935; — 7. A adunat prin subscripție publică suma de 25.000 lei pentru bustul¹⁾ Ciprian Porumbescu, deci exact suma cu care s'a turnat minunata capodoperă a maestrului Ioan Cârdei, nestimată podoabă a Sucevii, astăzi; — 8. Publică Colecția muzicală „Făt=frumos“ (format 4⁰), din care au apărut următoarele 4 fascicule: August Karnet, *Peste vârfuri...* (Eminescu), 1933; C. Porumbescu, *Psalm și Acțion la Rusalii* (Coruri mixte rev. de George Onciul), 1933; C. Porumbescu, *Condacul Maicii Domnului și Rădicat=am ochii mei* (Coruri bărbătești rev. de G. Onciul) 1933; *Horă de salon p. violoncel și pian* (rev. de Leca Morariu) 1934. Toate aceste piese de C. Porumbescu sânt inedite și desmormântate²⁾ din maldărele de manuscrise ale Muzeului Porumbescu; — 9. Deschide o listă de subscripție pentru Bustul lui S. Fl. Marian, — subscripție la care e invitat să=și adăogă obolul și pezivenchii ponegritori ai Bucovinei culturale, deci: Pamfil Șeicaru, Nichifor Crainic, Dragoș Protopopescu, N. Crevedia și toată ciorda lor...*

ooo(9)ooo

Elena Popescu

Și=albastra primăvară va fi moartă...

Și=albastra primăvară — va fi moartă.
 Și flori vor lumina — nu pentru mine.
 Lumina noului ce te poartă
 spre mine niciodată n'o să se 'ncline.

Și lumii ce=și iubesc îi vād zădarul —
 și simt cum, zi cu zi, cu 'ncetul mor...
 căci, vai, nu mi=au rămas decât amarul
 și lacrimile vecinului dor.

Și sufletul, ce=și plânge pustiirea,
 umbratul cânt de și=l mai cântă încă,
 e c'a 'nvățat să creadă 'n amăgirea
 că moartea=i deșteptare mai adâncă.

george voevidca

1) Pentru care bust d=1 Ministru al Cultelor și Artelor n'a găsit nici un ban, precum n'a catadixit să dea nici o atenție desvelirii bustului C. Porumbescu din 15 Oct. 1933 (cf. „Făt=frumos“ 1933, 160).

2) Pentru această operă de cea mai vie comemorare a Semicentenarului C. Porumbescu, d. Ministru al Cultelor și Artelor, solicitat să=și dea concursul prin d=1 Senator V. Leichiță, n'a găsit, firește nici un ban!...

Momâia

(piesă în patru acte, din viața învățătorilor)

Fragment

Actul III, scena 7

(Se petrece într-o sală de clasă la o școală primară)

Doamna, soția proprietarului : Oricum, trebuie să trăiești puțin și pentru d=ta.

Învățătorul : Acelaș lucru îmi spunea și Profirica mai adineaori ! Ba încă mă sfătuia să mă statornicesc.

Doamna (tresărând) : A. . . ! *Quelle idée !* D=ta să te'ncurci la vârsta asta ? Nu trebuie, ești încă tânăr, ai vreme . . . (pune la ochi un *face à main* și-l privește stăruitor).

Învățătorul (sfios) : Da ! Decât, vedeți și d=voastră, îmi lipsesc multe de toate.

Doamna (insinuant) : *Diable !* Nu mi=ai spus niciodată nimic. Puteam să=ți dau eu tot ce=ți trebuie. Mare lucru e în a=ți mobila o odaie ? . . . Pân'atunci vino la noi măcar la masă. Tot prepari pe Aline și pe doi micuți care=ți urmează la școală.

. . . *Toto* nu-i acasă mai niciodată. El, cu senatorlâcul lui, îi veșnic pe drumuri și stă mai mult la București decât acasă. Noi murim de urît ! . . . Îți pot da o cameră anume pentru d=ta. Am una pentru musafiri, lângă dormitorul nostru, care stă degeaba. Zău, vino la noi ! Copiii au să se bucure tare mult, iar lui Aline și mie ai să ne faci mare plăcere.

Învățătorul : Mă iertați, conită, dar când am spus că-mi lipsesc multe de toate, n'am spus-o nici c'o intenție. Vă rog să credeți.

Doamna : *Pour sûr !* . . . Eu îți propun pentru că d=ta meriți o soartă mai bună. Muncești mult, ești bine văzut de toată lumea, te numeri printre cei mai desamă dascăli din județ . . . ce zic ? . . . cel dintâiu ! Așa chiar i-a spus Haret lui *Toto* ! Păcat să=ți ruinezi să-nătatea cu belferia, aici, în aerul ăsta stricat, în atmosfera asta strâmtă . . . Pentru d=ta s'ar putea găsi altă ocupație . . . mai puțin sufocantă . . .

Învățătorul (bănuitor) : Deocamdată sunt deprins cu aceasta. Trăiesc ca un vierme la rădăcina hreanului, dar îmi place ! Altceva ce=aș putea face ?

Doamna : *Fichtre ! ...* D-ta ai putea face politică. Ești un element de valoare ; ai reuși iufi într'un partid.

Învățătorul : Decât eu naș vrea să fiu proptea nouă la gard vechiu ; mi-ar plăcea mai degrabă să dau gardul jos ... și să fac altul ...

Doamna : Frumos din partea d-tale, dar prea radical deodată, prea ambițios. Politica cere, dacă vrei să parvii, oarecare mlădicrie, acomodări.

Învățătorul (cu însuflețire) : Știi ! Politica e o bucatărie de rând ce servește mâncări în blide nespălate ... Politicianii ? Chelneri îndrăzneți care, chemați să servească, limpăiesc printre uși bucatele clienților. Când patronul le cere socoteală, ei răspund cu trufie : mulțamește c'au rămas tacâmurile !

Doamna : Vai, da proastă ideie mai ai d-ta despre politică și politiciani ...

Învățătorul : Aceasta este o ideie, așa, în genere. Pentru puținii distinși, am altă părere.

Doamna : Sunt tare curioasă a o afla ...

Învățătorul : Politicianul distins ? Un călător șiret și îngâmfat, care merge tot drumul vieții cu clasa a treia iar, la stații, în fața publicului, se urcă și se coboară numai din întâia ! ...

Doamna : *Ça c'est mieux trouvé, en tout cas !* Nici mie nu-mi place politica. Ai dreptate. E ceva scârbos, murdar ...

Învățătorul : O tragere pe sfoară mutuală ...

Doamna (enervată) : Exact ! Să nu mai vorbim de ea ! ... *N'est-ce pas ? ...* D-ta am auzit că știi bine franțuzește.

Învățătorul (cu modestie) : Știu să traduc. De vorbit însă nu prea merge. Am învățat singur, ciubotărește ...

Doamna (insinuant) : Cu atât mai lăudabil pentru d-ta. *Apropos !* Dacă vii desară la noi îți voi da și câteva cărți de citit. Am foarte nostime ; au să-ți placă. N'ai să mă refuzi (mieros). Suntem singuri, n'ai de cine te jena. Chiar Aline mi-a spus să te invit.

Învățătorul (roșindu-se) : Duduia Aline ? Ce draguț din partea ei !

Doamna (zimbînd) : Și din partea mea nu ?

Învățătorul (încurcat) : Vai doamnă, cum putești spune așa ceva ! ! ...

Doamna (vârîndu-și pieptul bombat în nasul învățătorului) : ... Aline e fată bună, deșteaptă, dar ... cam ștregăriță la vîrstă ei, ce zici ? Ar fi putut să mai aștepte, *salle gamine !* Mi-i dragă,

de nu-ți închipui... Așa-i că-mi seamănă?... (văzând pe învățător din ce în ce mai roș, mai încurcat, îl ia repede)... Hai, ia-ți pălăria, stânge lampa să mergem. Ne-așteaptă Aline! (uitându-se la ceasul de mână, strigă prefăcut): ...Vai, am stat, prea mult!

Învățătorul (respectuos și rece): Mă iertați, doamnă, dar n'am să pot merge.

Doamna (făcând botișor): Cum asta? Nu se poate. Ai să mergi. Altfel mă superi...

Învățătorul: Nu pot. Are să vie domnul Șerpe la mine...

Doamna: Deputatul?

Învățătorul: Da!

Doamna: Vrea să-i mai faci vreun discurs?

Învățătorul (apărându-se): Vai, ce vorbești, doamnă? Puteți bănuți așa ceva?

Doamna: Vorbesc ce vorbește lumea. De altfel și *Toto* mi-a spus că are un succes strașnic, dar că succesul e datorit d-tale, nu lui.

Învățătorul: Ce eroare? Vă asigur că greșiți. El e destul de priceput și ager ca să poată vorbi singur. N'are nevoie să-l învăț eu...

Doamna: Nu știu ce să cred. Văd însă, din desbaterile parlamentare, că el vorbește numai de țărani. Ba că țăranu-i așa, ba că țăranu-i pe dincolo, parcă numai țărani is în țara asta. Pe d-ta, mă rog, nu te plictisește țărănismul lui exagerat?

Învățătorul (surâzând): Iaca nu! De loc!...

Doamna (nemulțămită): Se poate? Mă mier! D-ta, în orice caz, trebuie să fii cu clasa d-tale.

Învățătorul (mirat): Cu clasa mea? Care clasă?

Doamna (enervată): Mai întrebi? Oamenii instruiți, cum ești d-ta, aparțin aristocrației intelectuale.

Învățătorul: Prea măgulit, doamnă, dar eu nu aspir până acolo.

Doamna: Nici n'ai nevoie să aspiți. Apartii de drept. Cultura d-tale te-a rupt de țărănime... (apucându-l de umăr)... Uite, chiar haina aceasta pe care o porți și indeletnicirea pe care o ai te-a în-depărtat pentru totdeauna de obârșia d-tale.

Învățătorul (zâmbind): Vai, doamnă, cum vă înșelați!

Doamna: Te înșeli d-ta de crezi altfel.

Învățătorul: Stimate doamnă, oricât vi s'ar părea de ciudat ceea ce vă spun, totuși, mărturisesc sincer că, țăran am fost și țăran am rămas. Simt organic acest lucru.

Doamna: *A d'autres!* Ești un naiv de crezi așa ceva!

Învățătorul (perseverent): Sunteți așa de bună să mă ascultați un pic? Numai câteva minute!

Doamna: Ascult, cu o condiție: dacă mergi pe urmă la noi...

Învățătorul: Cum va fi buna dispoziție a d=voastră...

Doamna (înduplecată, se așează pe scaunul băncii și pune provocatoare, picior peste picior, spunând): ... Atunci ascult. Dar să fii scurt. (Uitându-se iar la ceas)... Iii..., uite cât am întârziat și... nu vreau să te compromit. (Privindu-l șiret pe sub sprâncene)... Îmi dai voie s'aprind o țigară? D=ta știu că nu fumezi. Încă o calitate.

Învățătorul (curtenitor, spre a fi ascultat): În cazul de față, un mare cusur...

Doamna: Lingușitorule!... Ei, și cum îi cu țărănia d=tale închipuită?

Învățătorul: Nu închipuită, adevărată! Și eu am crezut de multe ori că l=am biruit pe țăranul din mine, dar când mă credeam mai stăpân pe grumajii lui, atunci își arăta mai mult arama, bățându=și joc de mine... (d=na râde)... Nu râdeți...

Doamna: Cum să nu râd? D=ta însă vorbește, te ascult, mă interesează!

Învățătorul (cu duioșie): Uitați-vă! Să analizăm un caz concret: amabila d=voastră invitație, bunăoară. Învățătorul o primește bucuros, e chiar măgulit, ar vrea să meargă... Țăranul din mine vă privește cu sfială, cu neîncredere. Deprins de veacuri să fie mereu călcat în picioare de stăpân, acum stă plecat, umilit și nu îndrăznește măcar cu gândul să intre în casa și la masa D=voastre... Zâmbiți, dar așa e! Sânt un câne de pază ce=am fost mereu în legătoare și acum, lăsându-mă slobod, mă chemați să=mi dați o bucată de pâne, să mă dezmiertați, poate, și eu, nedeprins a trece vreodată pragul, vin până dinaintea ușii, ascult chemarea, mă bucur, dar nu îndrăznesc a pași înlăuntru.

Doamna: Și sfiala asta o atribui țăranului din d=ta? Greșit, foarte greșit! Îți lipsește, poate, puțin *usage du monde*, atâta tot!

Învățătorul: Nu, doamnă, greșiți d=voastră! Eu simt cum țăranul făpturii mele dă îndărăpt, mă trage cu el pe teren sigur, cunoscut... Prevăd că, dacă m'aș duce, dela intrarea în odăi chiar, pășind pe covoarele de pe jos, m'aș împiedica în ele și le=aș lua înainte. Știți cine mi=ar face această rușine? Țăranul! Țăranul care nu e deprins a călca în picioare covoarele pe care el le ține numai

pentru păreți și deaceea le ferește'n cale cu gurguiul opincii lui, și nu mă lasă cu nici un chip să le calc.

Doamna: Opincă imaginară ca tot ce spui.

Învățătorul: Imaginară, cum o fi, dar eu îi simt greutatea ici, în vârful bofinei mele!

... Dacă mi-ați oferi o dulceță, să zicem, cred că până la gură, jumătate din linguriță aş prăpădi=0 pe drum. De ce? Țăranul, deprins numai cu amarul, nu m'ar lăsa delec să gust dulcele...

Doamna (râzând): *Ça, au moins, c'est bien trouvé.*

Învățătorul (pornit): Dacă mi s'ar da o cafea, mâna desigur mi=ar tremura ducând ceașca la gură și, poate, aş vărsa=0 pe mine ori pe fața de masă... Țăranul m'ar trage de mânecă, m'ar scutura scârbit, șoptindu=mi: „Te=ai boierit și tu? Bei uncrop negru?”

Doamna (râzând zgomotos): Știi că ai haz?!!

Învățătorul: Dacă, după masă, am sta puțin de vorbă, aş vedea că, de la o vreme, nu mai știu ce să fac cu mâinile... Boierii, de obicei, le vâră'n buzunări. Țăranii însă n'au buzunări. Mânile lor sunt făcute numai pentru muncă. Și, dacă nu le dai să lucreze ceva, chiar acolo'n salon, țăranul te dojenește, își bate joc de tine. Mânile îți par lungi, de prisos și nu știi cum să te scapi de ele.

Doamna (începând a se plictisi, cască): Mai ai?

Învățătorul: Aș mai avea, dar văd că vă plictisiți, deaceea sfârșesc prin a vă spune că, fără voia noastră, sântem țărani din cap până'n picioare: țărani prin atitudini sfioase, prin gesturi stângace, prin gusturi simple, prin toată manifestarea noastră.

Doamna (ridicându-se puțin enervată): Exagerezi! Sunt sigur că nici d=ta nu crezi cele ce spui.

Învățătorul: Ba eu cred, căci văd pecetea țăranului pe sufletul meu. Țăran doar nu înseamnă numaidecât omul care poartă opinci, cojoc, suman, ȋtari, ci acela care=și simte sufletul rural, legat de glia care=l hrănește și nu=l lasă deloc să ridice ochii mai sus, căci strălucirea soarelui îl orbește și atunci... nu mai vede pe unde merge, calcă alături cu drumul, se prăvale în șanț și adesea cade'n mocirlă!

Doamna (simțind aluzia se ridică iute): Cred că nu ai intenția să=mi faci o lecție de morală indirectă.

Învățătorul: Nu, doamnă! Ferească Dumnezeu! Am lăsat puțin slobod pe țăran, să vorbească'n legea lui și el, văd, v'a jignit! Îl dau deacum pe mâna învățătorului să=l strunească. Dar vă întreb:

d=voastră pe cine voiți să invitați în astăseară? Pe țăran sau pe învățător?

Doamna (făcând o mutră desgustată): Eu invitam numai pe învățător. Totuși, în urma celor mărturisite, îi dau voie să=și ieie și pe țăran, dacă nu poate fără el.

Învățătorul: Sunteți prea amabilă, doamnă: Dar să știți: țăranul are să ne facă bocluc.

Doamna: Lasă-l acasă dacă-i buclucaș! Nimic mai simplu!

Învățătorul: Cum n'aș vrea, dar nu se poate. Vine după mine, vorbește prin gura mea, râde prin ochii mei, umblă cu mine...

Doamna (întrebător): *Alors?*...

Învățătorul: *Alors!*... E mai potrivit să plecați fără mine.

Doamna (frământându-se furioasă): Pentru ca să ajungi aici mi-ai înșirat atâtea ineptii? Foarte galant din partea d=tale!

Învățătorul: (sententios): Nu, doamnă! Nu! Dar calea pe care d=voastră mă imbiați să merg o pricep: țăranul o respinge, iar învățătorul o biciuește.

Doamna (foarte iritată, țipă): Domnule, ești un mojic!...

Învățătorul (sarcastic): Ați și uitat frumoasele epitete cu care m'ați onorat la început?

Doamna: Da!... Căci nu le meriți... *Sale bête!*

Învățătorul (zâmbind): Nu le merit pentru că nu vreau să vă ajut a bațjocuri împreună căminul d=voastră boieresc?

Doamna (țipând amenințător): ... Domnule?!... (se duce spre ușă, privind hoțiș înapoi).

Învățătorul (închinându-se respectuos): ... Doamnă!...

Doamna (ieșind furioasă, trăneste ușa strigând): Țărăă...noiu, fudul și prost!

Învățătorul (râzând satisfăcut): Cel mai frumos titlu de glorie pe care mi-l puteți da! Vă mulțănesc!

Tiberiu Crudu

Să nu ne înșelăm asupra prietenilor

Cine susține revizionismul

Revista „*Zeitschrift für Politik*“ dela Berlin (fascicola XXV pe Ianuarie 1935) publică articolul „*Die Revisionsbewegung im Donauraum*“, datorit d-lui Dr. Wilhelm Ziegler, unul din redactorii acestei reviste. Pentru a-și legitima inspirația, autorul articolului din chestiune ține să constate din capul locului că problema revizionismului este de toată acuitatea, dovadă: agitațiunile ce se fac din toate părțile în jurul acestei chestiuni, ba chiar și atentatul dela Marsilia. Germania oficială de astăzi — căci numai ceea ce e în vederile acestei oficialități se poate publica în țara *Führerului* — e de opinia că de ambele părți se pune principiul revizuirii tratatelor de pace, adecă de învingători și învinși. Inexactitatea acestei afirmațiuni este evidentă. Dimpotrivă adevărat este că toate statele, cari prin tratatele de pace dela 1919—1920 și-au reconstituit și reîntregit patrimoniile lor naționale, repudiază categoric tentativele de revenire la *status quo ante bellum* manifestate zgomotos și brutal mai ales de parazitismul turanic dela Pesta, mai puțin îndrăzneț la Sofia.

Dar discuțiunea e limitată la așazisul *unterer Donauraum*, cam dela Belgrad până la Marea Neagră, vizând revizionismul maghiar și cel bulgar; de aceste revendicări revizioniste se preocupă articolul suscitât. Prin urmare autorul articolului supune unei cercetări — nu prea obiective, trebue s'o spunem — situațiunea de astăzi a Jugoslaviei, Cehoslovaciei și a României.

Desigur ne interesează și ne privește direct ceea ce se afirmă mai ales despre noi Românii și țara noastră, căci în articolul d-lui Dr. Ziegler se insistă și asupra îndreptățirilor noastre istorice. Câteva spicuiuri ne vor lămurii asupra felului cum suntem tratați: Ca și Sârbii și Bulgarii, noi Românii nu am avut — zice articolul citat — până la Congresul dela Berlin din 1878, o viață de stat proprie. Abia de vreo jumătate de secol România aceasta a noastră poate fi considerată ca o entitate politică de sine stătătoare. Firește, vizat e aci Vechiul Regat, căci despre acesta se spune apoi că lipsa de satisfacție de pământ — de altfel ca și la Sârbi și la Bulgari — a fost cauza tuturor neliniștilor din Balcani.

Minori în ceea ce privește pregătirea politică, Românii beneficiază depe urma tratatului dela Trianon, luând în stăpânire pământ-

turi ce-au fost părți ale coroanei sfântului Ștefan; iar prin tratatul dela Neuilly, partea de Sud a Dobrogei bulgărești. Pentru amândouă grupele acestor revizionști, pentru cei dela Budapesta și cei dela Sofia, autorul articolului citat are toate menajamentele. Căci Ungaria pierde prin tratatul dela Trianon 102.000 km pătrați cedați României, 63.000 km pătrați Cehoslovaciei, 21.000 km. pătrați Iugoslaviei și peste 4.000 km pătrați Austriei germane. Afară de aceste pierderi în întinderi, adică în cantitate, Ungurii au pierdut calitativ prin închiderea oricărei ieșiri la mare, prin pierderea pădurilor din munții Carpați și a tuturor bogățiilor Ardealului. Păgubirile acestea materiale implică și o adâncă umilire adusă poporului maghiar atât de conștient și mândru, încât — constată autorul citat — *nedreptatea dela Trianon* i-a lovit pe Unguri până în adâncul inimii lor.

În iarna 1933 contele Ștefan Bethlen, găsindu-se în propagandă revizionistă, a trecut și prin Anglia. Cu acest prilej — relatează autorul — el a expus la *Royal Institute of International Affairs* punctul de vedere al Ungurilor în chestiunea revizuirii tratatelor de pace. Interesant este că acest conte maghiar a luat drept punct de plecare pentru expunerea sa declarațiunea că în speță este vorba de un conflict între două exigențe ce probabil nu pot fi reconciliate. E vorba de dreptatea românească pe deoparte și de pretențiunile maghiare de cealaltă parte.

Trecem peste problematicele argumentări cu cari contele Bethlen a căutat să susțină teza maghiară, argumentări pe cari de altfel autorul articolului de care ne ocupăm aci, le enumeră și analizează destul de amănunțit. Ne oprim însă la concluziunile și soluțiile preconizate de contele maghiar. Ele sunt interesante și caracteristice. Contele Bethlen propune: 1. Ca Transilvania să fie împărțită pe baza configurației sale etnografice, dar adaogă însuși: dacă această împărțire ar fi posibilă. 2. Dacă împărțirea conform propunerii de sub punct 1 nu ar soluționa problema, atunci să se procedeze la un schimb de populațiuni. 3. A treia soluție ar fi desființarea hotarelor dintre Transilvania și Ungaria. 4. A patra ar fi declararea Transilvaniei țară autonomă, acordându-se tuturor naționalităților conlocuitoare drepturi politice egale. Însuși contele Bethlen consideră realizabilă numai ultima propunere, precizând că se gândește la înființarea unei Elveții aci la porțile Orientului.

În discuțiunea ce a urmat la Institutul „*Royal Institute*” după conferința contelui Bethlen au fost ridicate apoi și cererile de reviz-

zuire a tratatelor formulate și de alții; asemenea s'a pus în discuțiune însuși principiul admisibilității revizuirii. Întrebat de d-l Mickhan Steed, fostul redactor-șef al ziarului londonez „Times“, asupra fondului propagandei revizioniste dezvoltate de maghiari, contele Bethlen a răspuns: noi nu cerem nimic înapoi din ceea ce aparține altora. Noi cerem numai restituirea teritoriilor locuite de Maghiari; asemenea ca Slovacilor și Rutenilor să li se dea deplină autonomie și posibilitatea de a hotări de soarta lor printr'un plebiscit. Mai interesant este că la Geneva, în fața comisiunii balcanice, contele Bethlen răspundea d-lui Franz Jehlick, președintele consiliului național-slovac, declarând că, dacă Slovaci vor să se reîntoarcă la Ungaria, guvernul ungar le va asigura toată autonomia și deplină libertate politică și culturală. În fața comisiunii balcanice a Camerei Comunelor din Londra același conte Bethlen declara: Noi nu vrem războiu, căci dacă am dori războiul nu am vorbi despre revizuirea tratatelor. Dimpotrivă dorim ca pacea să fie menținută, iar aceasta nu se poate astfel decât revizuind tratatele.

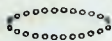
Ideia revizionismului, ridicată și susținută mai ales de Maghiari, a fost prinsă și de vecinii noștri Bulgari. Prin tratatul dela Neuilly Bulgarii au fost îndepărtați dela Marea Egee, li s'au luat la granița lor de vest teritorii locuite de populație bulgară, mai ales în valea de sus a Timocului, și li s'a amputat partea de sud a Dobrogei. Și în Bulgaria agitațiunea revizionistă și-a găsit diverși exponenți. Cu prilejul aniversării zilei tratatului dela Neuilly profesorul Genov dela Universitatea din Sofia a concretizat pretențiunile revizionistilor bulgari, arătând că toate „nedreptățile“ enumerate mai sus trebuiesc restabilite, și că poporul bulgar cere pentru Macedonia deplină autonomie.

Autorul german de al cărui articol ne ocupăm aci îmbrățișează aceste expuneri și deziderate ale foștilor aliați ai Germaniei în marele războiu. El arată că în jurul acestor probleme s'a încins nu numai o discuțiune politică, dar și una științifică. „Revue de Transylvanie“, excelenta revistă dela Cluj, e citată pentru un documentat și strălucit articol anti-revizionist datorit profesorului dela Universitatea din Cluj Dr. Silviu Dragomir. Dar, durere, obiectiva știință și dreptatea românească nu pot convinge pe publiciștii dela „Zeitschrift für Politik“ ce apare în țara hitlerismului. Mai mult decât atât, d-l Dr. Ziegler, liolemizând cu istoricii noștri, dovedește și neștiință, dar și absolută apăsă de obiectivitate. Pentru d-l profesor Gheorghe Sofronie dela aceeași Universitate din Cluj și care în aceeași „Revue de Transyl-

vanie“ (fascicola pe luna August 1934) a luat atitudine împotriva cererilor de a se face un plebiscit în Transilvania, „prietenul“ Dr. Ziegler dela Berlin nu are decât ironii.

Cu toată lipsa de obiectivitate și cu toată evidenta preocupare promaghiară, „prietenul“ nostru din țara Fűhrerului nu poate totuși să nu admită că, în cele ce a sancționat în special tratatul de pace dela Trianon, dreptatea immanentă a venit să răzbune imensul noian de greșeli și păcate săvârșite împotriva Romănilor de politica maghiară antebelică. Deci revizionist nu numai împotriva Franței, d-l Dr. Ziegler, ca și contele Bethlen și ca și profesorul bulgar Genoff, nu vede pacea salvată decât prin revizuirea tratatelor. Țși amintește însă și de acea foarte categorică și masivă reacțiune opusă revizionistilor de ministrul nostru de externe Titulescu, care a declarat ferm în numele Micii Antante: Revizuirea tratatelor este războiu!

Dr. Aurel Morariu

Vasile Alecsandri și Carol Miculi

(Cu două scrisori inedite din 1879)

Legăturile dintre V. Alecsandri și reprezentanții vieții culturale și naționale din Bucovina încheiate în anul revoluției, și cari s'au stins deabia cu moartea poetului — acel capitol de fericită amintire, rămasă vie și activă până astăzi, prin care detrunchiata Bucovină, și-a dobândit un loc de cinste în istoria politică și literară a tuturor Romănilor — au constituit și constituiesc una din preocupările de căpetenie ale istoriografilor noștri cristalizându-se în articole scrise cu adevărată dragoste pentru această temă.

*Alecu Hurmuzachi*¹⁾, prieten intim al bardului dela Mircești, inaugurează seria de contribuții, descriind în limba sa limpede, lipsită de excesele „ciunismelor“, trecerea triumfală a lui Alecsandri prin Cernăuți, în anul 1866.

Patruzeci de ani în urmă, într'o epocă de renaștere culturală, *George Tofan*, unul dintre întemeietorii „Junimii Literare“, adună într'un articol publicat cu prilejul desvăririi statuiei poetului la Iași, la 1905, cu râvna migăloasă, prin care a excelat, întreg materialul ce i-a putut fi cunoscut, schițând în conturi compacte, figura lui Alecsandri, desenată pe fondul peisagiului provincial.

¹⁾ Vezi, pentru toate citatele, bibliografia publicată la sfârșitul acestui articol care va apărea în numărul viitor.

După Unire, d-l *Z. Crișanu* oferă — într-o formă mai populară și generală — publicului nostru, rezultatele cercetărilor făcute în jurul aceleiași chestiuni.

Iar d-l *Leca Morariu* a completat, cu autoritatea sa de cercetător și culegător neobosit, lucrările predecesorilor săi, adăugând la mărturiile vechi altele noi și surprinzătoare, ajungând la o rotunjire perfectă a aspectelor problemei noastre.

Casa în care s'a născut Carol Miculi la Cernăuți; Lemberger Hauptstrasse C. N. 1261, — înlocuită astăzi cu casa str. Reg. Ferdinand Nr. 25. (În fund, sub cupola bisericii Sf. Paraschiva: celebrul Hotel de Moldavie).

[Din colecția ineditelor d-lui Ștefan Miculi].

Ni se pare că nu poate fi o simplă întâmplare, dacă aceste articole se găsesc inserate în revistele cele mai de seamă ale țărișoarei noastre, începând cu „Foaea Soțietății“, continuând în „Junimea Literară“ și reapărând în acea revistă care astăzi își serbează a zecea aniversare, purtând la frontispiciu mândrul nume coborât din minunile basmului: „Făt-frumos“.

Autorii bucovineni au fost puternic secondati de *Ilarie Chendi* care, în calitatea sa de biograf conștiincios al poetului a și dat contribuții deosebit de valoroase la capitolul „Alecsandri și Bucovina“.

Regretatul G. Tofan, cu judecata sa matură și bine chibzuită, a bănuț că „nu e exclusă posibilitatea, ca în posesiunea rudelor [lui Miculi] să se afle scrisori de ale poetului, cari să ne lămurească mai detaliat despre legăturile ce au existat între cei doi artiști, cari într'un moment și-au concentrat activitatea asupra aceluiaș teren, asupra poeziei populare“¹⁾.

Renunțând, dela început, la reeditarea unei biografii a lui Carol Miculi, care ne-a și fost dată în mod competent de Adalbert Mikulicz iar acum patru ani de d-l Octavian Beu, și lăsând la o parte aprecierile pur muzicale pentru cari nu suntem pregătiți, ne vom mulțumi să considerăm numai acele date din viața compozitorului, cari pot contribui la lămurirea atmosferei din jurul scrisorilor ce le publicăm.

Expunerile noastre se vor sprijini, în primul rând, pe scrisorile contemporane în cari se vorbește de Miculi, și pe informațiuni primite din partea familiei²⁾.

Familia *Miculi* e de origine armeană și avuse pe vremuri numele de *Axanian*. Stabilirea ei în Moldova, pare să se fi întâmplat pe la sfârșitul secolului al XII-lea. Pe la 1650 se găsește un cavaler armean X. Miculi, în serviciul mănăstirii catolice din Admont—Stiria, în calitate de măestru de vânătoare. Străbunicul lui Carol Miculi, *Nicolae Miculi*, ținea în căsătorie o poloneză din familia *Dzapski*.

Ștefan Miculi (1777—1836) tatăl lui Carol Miculi, ca mire, după miniatura unui artist necunoscut din Viena, pictat la 1809.
[Din ineditele d-lui Ștefan Miculi].

¹⁾ „Junimea Literară“, II, (1905), p. 158.

²⁾ Ținem să mulțumim călduros d-lui *Ștefan Miculi*, notar public în Cernăuți, nepotul, și d-lui *Henryk Mikuli*, mare industriaș la Lwów, fiul sărbătoritului, pentru bunăvoința d-lor de a ne fi pus la dispoziție elemente interesante și în parte necunoscute din biografia lui; d-lui prof. univ. C. Bedreag pentru comunicarea și mijlocirea unor date, mai ales cu privire la rolul pe care l-a avut familia negustorului Miculi pe vremuri, în viața culturală a Iașului. Aceeași recunoștință o datorăm d-lor prof. N. Tcaciu-Albu și A. Zavanovici, pentru alte informațiuni.

Fiul lor, *Christofor* (* 27 Octomvrie 1733, † 1822), însurat cu *Ecaterina Iacubovici*, era mare comersant la Iași, făcând parte din breasla lipscanilor și brașovenilor. „Dughiana“ lui, o clădire de toată frumusețea, construită în stilul elegant și grațios al epocii napoleonene, aducând mai degrabă cu un palat boieresc decât cu o casă burgheză, ne surprinde prin aleasa înfățișare în care ne-o arată stampele contemporane¹⁾. Imobilul a ajuns apoi în posesiunea cunoscutului zaraf *Iacob Neuschotz*, despre care știm între altele, că cererea sa de împământenire, spre marea bucurie a lui *Alecsandri*, a fost respinsă în Cameră la 1882, cu toate stăruințele lui *Mihail Kogălniceanu* și *Ion C. Brătianu*²⁾. Astăzi vedem pe acel loc Palatul Administrației Financiare în piața *Cuza-Vodă*, fosta uliță a pavalei de lemn. *V. Alecsandri*, prietenul de mai târziu al nepotului, cinstește pe bunic, atribuindu-i un mic rol în sburdalnica sa schiță din 1844, „O intrigă de bal-masché“, închipuind ca premiu al rămășagului dintre soț și soție un șal de preț din magazia lui *Miculi*. La 1797, *Christofor* se mută la *Cernăuți*. Fiul său *Ștefan*, tatăl compozitorului, (* 20 Iunie 1777, † 24 Iulie 1836), s'a căsătorit la 1809, în *Viena*, cu domnișoara *Maria Tereza Gullmann*, (* 30 Maiu 1791, † 13 Iulie 1841), descendentă a unei familii negustorești francone, ai cărei membri se pot urmări până la 1443. Iată o adevărată alianță simbolică între două neamuri reprezentative ale negotului mondial. Dinapoia delicatelor miniaturi ale acestei perechi ce le reproducem, pictate de un măestru necunoscut vienez, pare că vedem înălțându-se în culori șterse, un gobelin, arătând întâlnirea — într'un port mare — a unei caravane încărcate cu mărfurile îmbelșugate ale Orientului, cu corăbii dominate de catarguri și pânze, aducând produsele bogate ale Apusului din *Nürnbergul* și *Augsburgul* veacurilor dispărute.

Carol Narcis Miculi s'a născut în *Cernăuți* la 21 Octomvrie 1821, în casa părintească, *Lemberger Hauptstraße C. N. 1261*, astăzi strada *Regele Ferdinand Nr. 25*. Vechiul imobil, învecinat cu *Comenduirea Pieții*, a fost de mult înlocuit printr'o construcție modernă. *Compozitorul* a fost deci de aceeași vârstă cu *V. Alecsandri*; moartea l-a ajuns în 21 Mai 1897 la *Lwów*; a supraviețuit deci pe prietenul său cu șase ani. Soția sa a fost *Ștefania Clucenco* (* 1850,

¹⁾ *N. A. Bogdan*, *Din trecutul Comerțului moldovenesc și mai ales al celui ieșan*, Iași, 1925, p. 80, 181/2. Vezi la pag. 25.

²⁾ Scrisoarea lui *V. Alecsandri* către *Iacob Negruzzi* din 7 Decemvrie 1882, în „Convorbiri literare“, XXIX, (1895), p. 1012.

† 9 Iunie 1923). Căsătoria le-a a fost binecuvântată cu doi copii, cari amândoi trăiesc în Polonia, fiul mai mare Frederic s'a născut la 1877, e notar public la Husiatyn în Galiția, fiul mai mic Henryk, născut la 3 Decemvrie 1879, e mare industriaș la Lwów. Dintr'o scrisoare primită dela d=sa, rezultă că fiul Frederic a fost botezat după măestrul Frederic Chopin, iar Henryk după Henri Reber, vestitul profesor de muzică din Paris.

După frumoasele zile ale copilăriei, Carol Miculi își alege studiul medicinei, mai puțin din vocație personală, cât mai mult la îndemnul mamei sale, care ar fi vrut să-l știe la adăpostul unei cariere burgheze. Firea sa nervoasă și simțitoare de artist, n'a putut să suportie însă atmosfera lugubră a morgei, ci a visat realizarea visurilor de armonie și melodii. Puțini ani după moartea mamei sale, la 1844, pleacă deci la Paris, unde-l va cunoaște pe Chopin, devenind nu numai discipolul său favorit, ci și prietenul și executorul testamentului său muzical. Miculi rămâne în capitala Franței până la izbucnirea revoluției, la începutul anului 1848.

Fratele său Iacob, bărbat mai robust, ne povestește că, sosind pe atunci la Paris, l= a găsit pe Carol ascuns în camera sa, timid, cu ferestrele baricadate cu saltele. Compozitorul a fost din cale afară de bucuros că a putut să părăsească orașul revoluționat, cedând camera sa fratelui cu nervii mai tari¹⁾. E doar firesc și contrarul n'ar mira, când auzim că nepotul marelui bacal și bogătaș din Iași, dăruit cu geniul muzicii, e primit cu dragoste frățească în societatea Românilor din Țara liberă, ce se găseau în acea epocă pe malurile Senei. Pe V. Alecsandri nu putea să-l fi cunoscut atunci, căci poetul plecase mult înainte de ce sosi acolo Miculi, și se întoarce deabia după repatriarea lui în Bucovina.

Avem însă alte mărfurii interesante din acei ani, din cari vedem că Miculi era privit drept camarad bun și apreciat pentru talentele sale de către colonia română din Paris. Știrile se concentrează în jurul lunilor Septemvrie și Octomvrie 1847.

La 15 Septemvrie 1847, *Iancu Alexandry*, fratele poetului, scrie unui prieten comun *Antonin Dessus*: „Mikouly est en train de chercher des appartements et des éditeurs de musique. Il monte

¹⁾ Atât din biografiile redactate de A. Mikulicz și de d=I O. Beu, cât și din povestirea de mai sus a fratelui, rezultă că d=I P. Smochină (l. c.) greșește dacă crede că un anumit *Micula*, trăind în 1849 la Paris, a putut să fie identic cu Carol Miculi.

bien des escaliers pour cela, lui, pour qui les appartements et les éditeurs devraient lutter de rivalité“.

Iar vre-o două săptămâni mai târziu, la 1 Octomvrie 1847, Nicolae Bălcescu îi comunică lui V. Alecsandri cele ce urmează:

„Iubite Basile, Aseară m'am dus la țară la Miculi, pianistul, de care frate-tău ți-a vorbit, gândesc. Am petrecut toată noaptea ascultând muzică. M'am sălbătăcit atâta de vre-o câteva vreme, cât numai mu-

zica poate a mă dumesnici și a-mi da oarecare mulțumire...“

Din aceste puține rânduri ne putem imagina, foarte intuitiv, traiul tinerilor din Paris, și la ce grad de infimătate ajunsese relațiunile lor.

Continuând firul cronologic, ajungem la anul 1848, când între Iunie și Noemvrie, trebuie să se fi întâmplat întâlnirea dintre poet și compozitor la Cernăuți și Cernauca, sub egida familiei Hurmuzachi, prietenă amândurora. Dovezi neîndoelnice pentru această epocă lipsesc din nenorocire, dar pare exclus ca Miculi, în orașelul Cernăuți de pe atunci, să nu-l fi vizitat pe Alecsandri, când avea să-i aducă salutul fraților dela Paris, sau să nu fi stat de vorbă în

Maria Tereza Gullmann, căsătorită Miculi (1791—1841), mama lui Carol Miculi, ca mireasă, după o miniatură (din 1809) a aceluiaș pictor vienez.

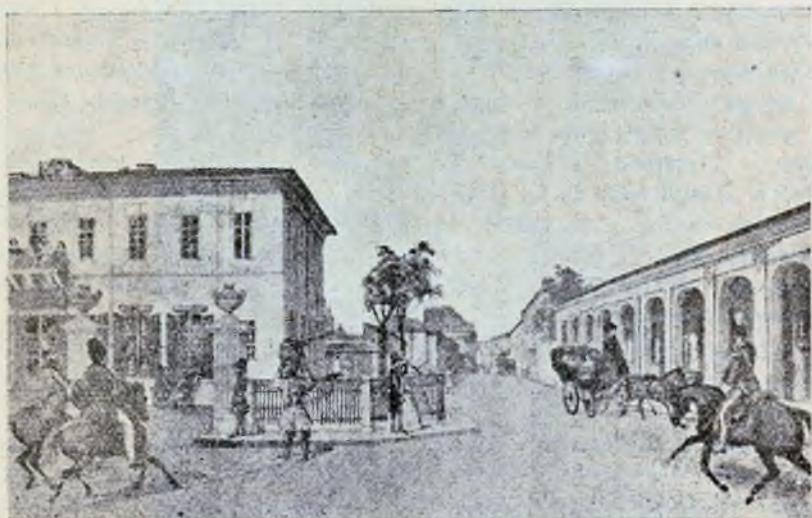
[Din ineditele d-lui Ștefan Miculi].

salioanele boierești de aci cu tânărul, veselul și expansivul refugiat, de care-l lega interesul comun pentru melodiile naționale, deșteptat la Miculi prin concertul din Cernăuți al lui Liszt și prin deseile vilegiaturi petrecute în casa parohială a lui Iraclie Porumbescu.

Un an în urmă, în Octomvrie și Noemvrie 1849, putem spiciui din corespondența cu G. Bariț a doamnei Eufrosina Petrino, sora celor 5 frați Hurmuzachi, câteva mențiuni interesante, din cari vedem că Miculi începuse pe atunci compoziția ariilor românești; se vorbește și de concertul ce intenționa să-l deie la „Eși“: „Ne vom sili, ... a-l persuadea să ne mai bucure și cu alte compuneri,

înainte de a merge Domnia lui la Eși, unde merge să deie concerturi“.

Trec alți doi ani, când în Noemvrie 1851 — deci după în-
toarcerea virtuozului dela concertele sale, primite atât de călduros la
Iași și București — aflăm dela *Constantin Hurmuzachi* că albumul
melodiilor naționale a ajuns să cuprindă 36 de cântece ; putem deci
bănui, la acea dată, încheierea caietului al treilea, dedicat doamnei
Pulcheria Buchenthal. Cu acest prilej ni-i dat să aruncăm o privire
și'n atelierul lui de compoziții, relatându-ni-se că Miculi era cam

„Dughenile“ Pașcanului și la stânga Casa manufacturistului Miculi la Iași (la începutul
sec. XIX), în Ulița Pavelei de lemn, — înlocuite cu alte clădiri în str. și piața
Cuza-Vodă de astăzi.

[După N. A. Bogdan, *Din trecutul comerțului moldovenesc* 1925, p. 80].

leneș, și că fără îndemnul și ajutorul neobosit al lui Constantin și al
surorii sale Saftica (Elisabeta) Sturdza, terminarea operei ar fi întâr-
ziat și mai mult.

Urmează acel document de prietenie, care ne arată profunda
pricepere a lui Alecsandri pentru încercările amicului său și admi-
rația poetului față de confratele în artă, mărturisită în preocupările lor
comune din jurul cântecului popular : Recenzia amănunțită din anul
1855 al revistei „România Literară“ despre „melodiile românești ale
d-lui Șarl Miculi“.

Albumul complet¹⁾ trebuia să fie apărut deci, aproximativ, pe la 1854.

Cu toate că o continuare a acestei opere nu se poate constata, găsim într-o scrisoare, adresată lui Alecsandri de către *Alecu Hurmuzachi* la 1865, că Miculi și-a mai propus să noteze și alte „melodii vechi și bătrânești“.

După această dată, tema folcloristă nu se mai discută în corespondență, făcând loc altor planuri din domeniul muzicii culte.

¹⁾ Douze airs nationaux roumains (Ballades, chants des bergers, airs de danse etc.) recueillis et transcrits pour le Piano par Charles Mikuli. Léopol chez Charles Wild—Kief chez A. Kocipiński — Czernowitz chez H. Pardini — Varsovie chez M. Glücksberg. — Titlul este la fel la fiecare caiet; o pagină de titlu comună pentru toate 48 arii n'a existat. O altă ediție, cu aceleași clișee, afară de pagina titlului, a fost editată la Léopol chez Gubryniewicz et Schmidt, Éditeurs — Leipzig, F. Wagner — Czernowitz, H. Pardini — Bukarest, C. Gebauer, cu adaosul Lithographische Anstalt von G. G. Röder, Leipzig. Am văzut și un caiet (al treilea), făcând parte din încă o altă ediție: Léopol chez H. W. Kallenbach — Paris chez G. Flaxland, place de Madelaine — Iassy chez D. Berezniński — Czernowitz chez E. Winiarz — F. Kratzschmer à Leipzig — la pagina 2: Stich und Druck der Röderschen Offizin in Leipzig.

Caietul 1 este închinat „à Madame Cathérine de Rolla“, probabil soția lui Constantin Rolla, politician moldovean, membru în comitetul unionist din Iași, dela 1857.

Caietul 2 „à Madame la Baronne Angélique de Mustazza“. Doamna Angelica Mustața, o descendentă a familiei țărăgredene Papadopulo, era în prima căsătorie soția boierului Ion Apostol Petrino; fiul lor Alexandru a fost la 1870/71 ministru austriac al agriculturii, comerțului, comunicațiilor și al lucrărilor publice.

A doua căsătorie a încheiat-o cu Ion Mustața, marele proprietar al moșiei Sadagura. Casa din strada Generalul Mircescu, în care funcționează Divizia cer-năuțeană, era proprietatea ei; ea a vândut-o dictei (parlamentul provincial) bucovinene.

Caietul 3 este dedicat „à Madame Pulcherie de Buchenthal, née de Kostin“ soția lui Teodor Buchenthal, moșierul Mihalcei. Fiica lor Victoria a fost soția poetului Dimitrie Petrino. Locul unde s'a construit palatul „Glasul Bucovinei“, a aparținut împreună cu casa din colțul străzii Iancu Flondor cu strada Petrino, acestei cucoane omagiate de Miculi.

Prin caietul 4 a fost onorată „Madame Elise de Stourdza“, sora cea mai mică a fraților Hurmuzachi.

Ne surprinde de ce n'a fost distinsă cu acest prilej și doamna Eufrosina Petrino, sora mai mare a doamnei Stourdza, care i-a fost compozitorului o adevărată colaboratoare.

Hora în G-moll din caietul I (Nr. 3), se datorește lăutarului Moș Niculai dela Lăpușna de lângă Berhomet (Bucovina).

Vezi Leon Goian, l. c., Nr. 163, p. 1.

Mai ales două scrisori ale lui Alecsandri, ambele adresate corespondentului său de predilecție din Bucovina, *Alecu Hurmuzachi*, sunt de relevat în mod deosebit, oferind amănunte ce merită atențiunea noastră :

La 8 Februarie 1857, bardul Unirii își exprimă bucuria că

Carol Miculi la 1854. Portret în acvarelă de F. Tapa.

[Din colecția d-ului Henryk Mikuli, Lwów, — inedit].

„prietenul nostru Miculi a compus o nouă melodie pentru Hora Unirei și sunt încredințat că trebuie să fie minunată“. Cum până astăzi nu s'a dat de urmele acestei compoziții, se pare că e mai degrabă vorba de un plan nerealizat. Tot prin această scrisoare, poetul îi trimite vestea că are „mare dorință de a lucra ceva împreună cu el; vre-o operă sau vre-o scenă istorică, fantastică, romantică etc., cum i-a plăcea“. Și această intenție nu și-a găsit împlinirea. Vom vedea că într'una din scrisorile inedite, publicate de noi, Alecsandri repetă oferta sa direct compozitorului, însă — după cât se pare — deasemeni fără succes.

(Va urma)

Eugen I. Păunel

Motivele dispariției poeziei populare la Istro-români

Incontestabil e că și Istroromânii au avut poezia lor, că și ei și-au stors veninul ce l-au avut în suflet, sau și-au filtrat flacăra bucuriilor prin șirul mățasos al versului, de cele mai multe ori îmbrăcat în note melodioase, căci popor de ciobani cum au fost, și-au putut permite luxul unei contemplații adânci și izolate.

În creștetul munților încărunțiți de zăpadă, cei ce petreceau departe de văgăunele pe cari noaptea le presura cu boabe de lumină, era natural ca din prisosul dela inimă să-și umple vorbe cu fâlc și pe acestea prinzându-le de mână în rostogolul vremii cadentat de talangă, să aștearnă pe hârtia albă a memoriei versuri moi și springene ca mieii inelați.

Dar mărturia existenței acestei „supape despovărătoare“ de suflet nu sunt numai condițiile fizice și psihice prielnice versificației, ci înșiși călătorii timpului. Avizii de necunoscut și inedit ai vremurilor trecute sunt aceia cari pomenesc cu belșug de amănunte despre felul de a se manifesta al Morlacilor. Ei ne lasă doar zapise asupra acestora ce le-a înregistrat carnetul urechii pe vremuri. Felul descrierii în care ne redau melancolia cântecelor ce-au răsunat odată în gura strămoșilor Istroromânilor e neîntrecut de meșteșugit.

Deaceea să lăsăm să glăsuiască întâi dâșii.

Zice așadar Lavallé Joseph în al său interesant *Voyage pittoresque*¹⁾ că „dacă un Morlac merge prin munți în timpul nopții, arar se întâmplă ca dânsul să nu cânte. De preferință cântecele acestea sunt poeme antice. O lungă exclamare, sau mai bine zis, un strigăt barbar și prelung precedă orice strofă. De multe ori acest (drumeț singuratec) este auzit din depărtare de cătră alt Morlac și acela nu se dă nicicând în lături ca să nu repete și el, pe acelaș ton, cupletul pe care primul l-a căutat. Și astfel își răspund alternativ, când unul, când celalt, până când nu se mai aud. Este aproape imposibil de a reda atât felul de tristețe, ca să-i spunem așa, antică, și pustiul melancolic pe care-l simți în suflet la auzul acestui dialog muzical, căruia ecoul munților goi îi prelungește expresia lugubră și gotică până la infinit, datorită liniștii profunde a solitudinilor și a nopții“²⁾.

Sunt șire de măestrită pană, cărora nu le-ar fi cătuș de puțin penibil să stea chiar azi într'o antologie a muntelui³⁾. Semnatarul lor

dovedește prin ele o reală participare sufletească la viața care a curs odată în stâncărețul Dalmației și o desăvârșită înțelegere a ei. Astfel ar fi greu să ne explicăm competența cu care redă la aceeași pagină amănuntele accesorii acestui gen poetic, căci pe lângă admirabila descriere de mai sus, ne mai informează că „nu există la Morlaci hore și șezători unde să nu se găsească și un cântăreț”. Ba adaugă în plus că acești cântăreți nu numai că se produc în fața strânsurilor, dar și improvizează cântece, pentru că „geniul poeziei nu le este străin”. Bine-înțeles existența acestor barzi, continuă mai departe „este o dovadă incontestabilă că națiunea aceasta a ținut, datorită curajului său, un rang însemnat printre celelalte popoare barbare ale Germaniei. Am spus datorită curajului, pentru că popoarele lașe n'au poeți”.

Cât despre genul cântecelor „en idiôme illyrien” ne spune acelaș autor că ele conțin „istoria câtorva eroi slavi sau relațiunea unui eveniment tragic a cărui epocă o ignoră. Acest cântec eroic este grav, monoton și lugubru”, — părere ce o iscălește și Abatele Fortis ⁴⁾).

„Instrumentul care-l acompaniază nu-i făcut ca să-l animeze, căci e compus dintr'o ciudată gitară monocordă, al cărei sunet este surd și fără modulații” ⁵⁾. Îi zice *guzla* ne informează Abatele Fortis ⁶⁾), iar coarda e „formată din mai mulți peri de cal” ⁷⁾. Cu toate acestea, aceste „vechi pisme” ⁸⁾ „nu sunt fără energie”. Desigur că fără să aibă strălucirea sălbatică a lui Ossian, au totuși câte odată ceva din simplitatea augustă a acestuia, așa că sentimentul lor te pătrunde adânc, până la inimă” ⁹⁾.

Și acum după ce știm puterea de penetrație psihică a acestor produse ale contemplării și după ce cunoaștem și împrejurările în cari s'au născut și au fost debitate, se cade ca să ne întrebăm mai deaproape și asupra conținutului acestor pisme. Lavallé ne-a relatat doar vag că nu cuprind decât istoria câtorva eroi slavi, sau relațiunea unui eveniment tragic, lucru ce nu ne mulțumește pe deplin. Abatele Fortis însă, ca unul ce e mai atent și grijuliu la toate aceste amănunte, se reține și asupra redării conținutului câtorva cântece. Așa, de pildă, despre Morlaci din jurul Clisei și al Scign-ului știe că aveau un cântec în care se povestea „cazul dureros al unui Morlac căruia i se furase amanta. (Omul) o căută în timpul nopții pe întreg cuprinsul muntelui chemându-o și strigându-o cu voce tare: Anca mea!” ¹⁰⁾, dar nu o putu găsi.

Iar într'altă pismă veche, având ca subiect nunta voevodului Iancu din Sebigne (contemporan cu Scanderberg), la fel e vorba de

durerea ce-o pricinuește iubita. În cazul de față însă femeia nu mai e ilegală ca în cântecul întâi, ci e chiar însăși mireasa voevodului, iar frații ei cari se opun căsătoriei nu sunt lași, să o fure noaptea, ca pe prima, ci plini de istețime și curaj. „După ce l-au făcut (pe mire) să beie mai mult decât trebuie¹¹⁾, îi propun jocuri cu alternativa ca la caz că va ieși biruitor din ele, să-și menție mireasa, iar de nu, să fie omorât“¹²⁾. Călătorul Abate se oprește aici fără să ne dea mai departe desnodământul și așa ușor de ghicit. Ceeace ne atrage atenția în aceste șire, pe lângă faptul divers în jurul căruia se țese legenda, este amănuniul că frații Jagnei (mireasa) sunt din „Temeswar“, lucru ce denotă că între oamenii de pe pusta Ungariei și cei de pe limba de pământ spălată de mare existau legături strânse până la acea vreme, legături cari atrag involuntar după ele anumite reflexii asupra originii Istroromânilor.

Nu ne vom opri acum asupra lor, pentru că nu este locul aici.

Dar mărturie pentru tezaurul de versuri ciribire măcinat de vremi nu sunt numai aceste citate, străine și îndepărtate. Dovezi palpabile și actuale, și ceea ce-i mai mult încă, dovezi culese din chiar însăși peninsula Istriei și de oameni de-ai noștri, ne servesc colecțiile folclorice ale lui Leca Morariu. Găsim în ele, dacă nu legende cu conținut profan ca ale lui Fortis, atunci desigur altele cu caracter religios cum e următoarea, a sf. Anton în care Fecioara Maria își caută Pruncul :

- Bog dai sriciu, copacichi !
- Bog, bog, Maia lu Domnu !
- Vezut=aș pre ancea vrur trece ?
- Vezut=an vezut !
- E ce=a purtat ?
- Un ditichi
- Michicichi.

- Se reț voi, mamă, târli
- Ăl reți, pote, doteci —
- Potârlit=a potârlit
- Dotecit=a, dotecit¹³⁾

Sau crâmpeie de cântece de leagăn ca acestea :

„Nina=nana
Fetița lu mama

Va face nana
 Vîno nîna. nana
 Roșița, rumena . . .¹⁴⁾

După acest aperitiv de versificație impecabilă și tandră, repertoriul continuă mai departe cu alte specii ale genului versificat. De pildă cu cimilituri :

„Nebrușitu și jmoșitu
 E ă_n cur jetușitu (Ăcu cu ațele)“¹⁵⁾
 (Mai alăturăm una fără rimă, ritmată numai :)
 „Ce va cea zice ? :
 Zacol'ita și=oderita
 Și cîntănda acasa meje“¹⁶⁾ —

Apoi mai departe, cu o sentențioasă și gravă maximă :

„L'epuru=n fl'are
 Și celița=n ml'are“¹⁷⁾ —

Iar la sfârșit, cu o pagină mai jos, cu o rustică și sănătoasă strigătură, aidoma celor dacoromânești :

„Cel'i tirari=s ohol'
 Și pre slame zacu gol' “.

Și acum ultimele două, pripășite înfîmplător și printre fișele mele :

Feta din Borut
 Are dinți părla=n gut!¹⁸⁾

Iat-o și pe cea din urmă care, deși are conținut și formă obscenă, totuși merită să stea alături de cele dintâi, prin faptul că e cât se poate de spontană, de sprintenă, și al doile motiv, pentru că am prins-o chiar la horă în Jeiăn, așa că face parte din materialul meu cel mai autentic :

Tre picioare la cadare
 Și do țite fata are
 Și mărușa=n tre picioare¹⁹⁾.

S'ar cuveni, ca la capătul acestui pomelnic retrospectiv și în acelaș timp sinoptic, să mai amintesc că în Jeiăn, pe lângă ultima strigătură de preț, am mai întîmpinat și=un bocet. Cum însă tînguirile panegirice ce=l compun nu sunt rimate, ci se înșiră libere ca acest început : „Ăi, peminticiule, nu=l' fi grev ! Ăi, zlatnil'e mev fil' ! Ăi, iuva tu pocivuiș ? Ăi, vechi nu t=oi nigdar vișe vede ! Ăi, po=govare cu mire se ti=e grev pemintu²⁰⁾ trec peste el.“

Notez în treacăt, numai că ceea ce-i impresionant la auzul unei asemenea tânguiri, este doar inițialul *ai* exclamativ al fiecărui început de frază, exclamație *ce=0* întâlnim și la Grecii lui Sofocle și Eschil. Cine știe, poate că și acest *ai* face parte din patrimoniul suflului arhaic, vizat de cei doi călători... (?).

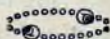
Oricum ar fi, aici se încheie șirul fosilelor versului istroromân. Le spun fosile, pentru că așa cum ni se prezintă azi la înfățișare, mutilate și amputate de memorie, nu le putem considera decât ca pe niște resturi ale unei flămuri, istovită de puteri, epuizată de vreme. Comparația e firească, pentru că știut e că Ciribirii noștri au avut multe de îndurat în cursul domol al secolelor. Întâi răscoliți din peninsula balcanică (nu vorbesc despre o epocă anumită, ci mă refer la tot intervalul dintre anii imediat de după 1000 și până la 1700), au trebuit să-și mute avutul aiurea. Pe urmă ajunși în Istria, fură colonizați acolo pe baze de contracte. Li s'au dat în primire terenuri incultivabile pe cari în decurs de 5 ani trebuiau să le fertilizeze și să le planteze cu măslini.

(Va urma)

Tr. Cantemir

NOTE

- 1) Voyage pittoresque de l'Istrie et dela Dalmatie.
 - 2) Voyage pittoresque, pag. 59.
 - 3) Cartea a apărut după 600.
 - 4) „Il canto eroico dei Morlacchi e flebile al Maggor segno e monotonno“.
- (Abate Fortis: Viaggio in Dalmazia, pg. 88, vol. I).
- 5) Voyage pittoresque, pg. 59.
 - 6) Abate Fortis: Viaggio in Dalmazia.
 - 7) „ „ „ „ „ vol. I., pg. 88.
 - 8) „ „ „ „ „ „ „
 - 9) Lavallé: Voyage pittoresque, pg. 59.
 - 10) Abate Fortis: Viaggio in Dalmazia, vol. I, pg. 50.
 - 11) Obicei actual și frecvent la noi și azi.
 - 12) Abate Fortis: Viaggio in Dalm., vol. I, pg. 72.
 - 13) Leca Morariu în „Făt-Frumos“, V., Nr. 4, pg. 140.
 - 14) „ „ „ „ IV., Nr. 2, pg. 57.
 - 15) „ „ „ „ IV., Nr. 6, pg. 212.
 - 16) „ „ „ „ „ „ „
 - 17) „ „ „ „ V., Nr. 4, pg. 138.
 - 18) Auzită în Valdarsa la 1/VI 32 dela Giovanni Baco (zis Fușcu) de 13 ani.
 - 19) „ „ „ la 20/II 33.
 - 20) „ „ „ la 21/II 33 dela Maria Stambulici de 40 ani.

ALEXANDRU VLAHUȚA

de I. E. Torouțiu

Unii dintre cei mai fanatici propovăduitori și animatori ai maselor până la extaz, cari au crezut cu tărie de dogmă în refacerea hotarelor istorice ale românismului, — cum sunt de pildă Nicolae Filipescu și Barbu Delavrancea, ca să nu ne oprim decât la cei mai reprezentativi, au fost și cei mai mari nedreptățiți ai sorții. Zilele din urmă ale vieții lor cad în răstimpul prăbușirii apocaliptice, în prăpădul spartan din Termopilele carpatine. Amplitudinea unui aparent amurg le sdrobește credința, căreia i-au jertfit tot ce au avut mai bun în viață, pentru ca în fața nemăsuratei lor decepții

însăși viața să li se curme cu scrâșniri, și crispări, și spasmi de groază. Nici tragedia Niobei, nici durerea laokooneană, și nici o altă catastrofă nu stă să se măsoare cu sfâșietoarea furtună din inimile celor cari muriau cu privirea holbată spre începutul unui înspăimântător sfârșit.

Și Alexandru Vlahuță a crezut în îndeplinirea destinului, în realizarea imperiului daco-roman, după visul cronicarilor și cântecul de leagăn al poezilor. Dar visiunea visătorului pornind din adâncurile întregii sale ființe, este mai clară decât penibelele prevederi diplomatice, pe cari evenimentele în mod obișnuit le desmint cu atât mai sigur cu cât mai precis au fost enunțate. El, poetul, cu darul calculelor sale sufletești, simte că a sosit vremea înfăptuirii marilor așteptări. Prin ce mijloace, în ce chip și în cât timp, de asta nu se

întreabă și nici răspunde. De un singur adevăr este pătruns: că omenirea a ajuns la dobândirea marilor drepturi numai prin mari suferinți și că încercarea celui mai îndrăzneț act istoric din viața unui popor, trebuie să fie sguduită de cel mai dureros dramatism, de restriști, și chinuri, cari aproape de sfârșire să-l apropie prin răbdarea fără margini, de divinitate.

Iată pentru ce credința poetului, deși sceptică, la cea dintâi strâmtorare nu s'a clătinat ca și cea a oamenilor politici, și iată deci cum el, știind bine ce-l așteaptă în drum spre Golgota și pe vâri de munte, pleacă totuși, în car cu boi, ca să sufere și ca să se împlinească Scriptura...

Din Iașii celor din urmă nădejdi, cu cerul năvălit de nori grei și prevestitori ai triumfului morții, poetul — asemenea lui Christ, care de pe Crucea suferințelor spunea resemnat și blând «Mi-e sete» —, se destăinuie unui prieten din Folticeni: ...«mi-e foame, trimite-mi ceva de mâncare..., și-ți voiu rămâne adânc recunoscător pentru acest mare bine, într'o vreme ca aceasta ¹⁾»... Și este această rugă a lui și în folosul său cuprinsă parcă de un duh de jenă, pentru egoismul ce-ar cuprinde; când însă e vorba de necazurile altora, altruismul lui Vlahuță se revarsă peste toate indiguirile ca un torrent care crește și se mărește prin năvala de sentimente și gândul său freamătă și în minte-i se încheagă tragedia satelor, orașelor, a țării, a omenirii...

Pribeगी în vâltoarea acelor vremuri au împânzit Moldova, cel din urmă colț de pământ, pentru a mări spaima și durerea celor cari trebuiau să-i adăpostească, precum și a lor. Autorul «Dreptății» supraomenesc de atot bune și atotiertătoare, rățacia și el, cuprinzând cu sufletul său mare toată jalea. Inghenunchiat deopotrivă cu ceilalți, umilit, cere unui necunoscut, în cuvinte impresionant de simple, ajutor pentru hrana zilnică. Dar chipurile și neajunsurile gloatelor îi răscolesc ființa; calvarul tuturor și mai ales al celor mici, pururea obidiți și răbdători trecând limitele oricărei închipuiri, îi întărește tristețea și intensifică melancolia, și așa destul de caracteristică firii sale. Ochiul său înlăcrămat cercetează, și vede, și jălește și toate fi-brele caută relaxare, prin confesiuni. «Iubite frate Iorga» — scrie Vlahuță ²⁾ în primăvara cernitului an 1917 — «Din județele Vaslui și Tutova îmi vin felurite plângeri: Jandarmi rurali cari necinstesc nevestele și fetele celor duși pe front; sate întregi sărăcite și pustiite, de grămădiri de trupe cari au încuibat, pe unde au stat, boli molip-sitoare și viții tot așa de ucigașe. Vite furate, gospodării pădăuite, copii rămași pe drumuri — și nici o milostivire, nici o mână de ajutor, nici o nădejde, de nicăirea».

«Oamenii, câți au mai rămas, cred că țara-i dusă, că cei dela cârmă nu mai au nici o putere și că de acum Rușii au să le fie stăpâni».

«Frate Iorga, de când sunt n'am cerut nimăruî nimic, și nici chiar ce mi s'a oferit n'am vrut să primesc. Astăzi însă fac și eu o rugămintă, cea dintâi și cea de pe urmă. Aș vrea să mă duc în câteva sate bântuite de cei chemați ca să le apere, să văd cu ochii mei ce s'a petrecut acolo și să las acolo măcar o vorbă bună, o mângâiere, ș'un pic de încredere, de care atâta nevoie au oamenii aceia, așa de nenorociți și de părăsiți! Spune, te rog, d-lui Brătianu, să-mi, dea, pentru vr'o săptămână, un automobil —, din miile care, deo-

N. Iorga

camdată, nu fac decât să stârnească praful de pe ulițele Iașului — și mă leg, în schimb, să-i scriu, despre starea și sufletul țării de azi, un raport amănunțit, care nu-i va fi fără de folos în desbaterea marilor probleme ce pe toți ne preocupă».

«Dacă însă crezi că cererea asta a mea n'ar fi primită și înțeleasă, așa cum o înțelegi D-ta care mă cunoști, te rog să n'o urnești mai departe».

«Voiu căuta să mă duc cum voi putea, la nevoe și pe jos. Că, de dus, *trebuie* să mă duc».

«Scrisoarea asta e *numai* pentru D-ta și te rog, după ce vei fi luat cunoștință de cuprinsul ei, s'o rupi».

«Cu nețărmită iubire — vechiul D-tale prieten —

A. Vlahuță».

Dar acest document — și sufletesc și istoric — încăpuse pe mâni bune și iată că el vine astăzi să contureze în linii puternice personalitatea marelui gânditor și poet naționalist și în același timp poate cel mai pronunțat umanitarist — și aceasta, nu ca un paradox, ci ca o firească integrare a aspirațiilor naționale în cadrul sentimentelor și intereselor eterne și generale ale umanității — Alexandru Vlahuță. Când în ziua de 19 Noembrie 1919 N. Iorga încrestează în «Memorii»-le sale ³⁾: «*Vlahuță s'a stins*», adaogă la sfârșitul notiței: Vlahuță «lasă ca înmormântarea să-i fie de tot simplă și ca toate hârtiile să i se ardă; am recomandat energic să se treacă peste această hotărîre, în acord cu extrema grijă pe care o punea în scrisul lui» ⁴⁾.

Se pare că dorința poetului de a se duce pe front a fost înțeleasă de I. I. C. Brătianu. Intre numeroasele autografe primite și păstrate de N. Iorga se găsesc și câteva scrisori ale lui I. I. C. Brătianu; ele dovedesc legăturile amicale dintre cei doi făuritori ai României de azi și din unele s'ar putea deduce că intervenția istoricului pe lângă bărbatul de stat în favorul poetului n'a rămas fără rezultat. Insuși A. Vlahuță revine într-o scrisoare, adresată tot lui N. Iorga ⁵⁾, din care spicim câteva rânduri: ...«Am primit scrisoarea D-tale și-ți mulțumesc din tot sufletul pentru sprijinul ce și în această împrejurare mi-l dai. Dorința mea de a mă duce pe front nu e pornită decât dintr'un adânc sentiment de datorie cetățenească și din gândul că voi putea fi și eu de vr'un folos neamului meu, la o vreme, când cine nu-i de folos e vătămător. Aș vrea, dacă s'ar putea, să mă duc, îmbrăcat soldățește, să stau în tranșee, acolo unde sunt lupte, să-mi umplu sufletul de măreția jertfelor pe care le fac, în tăcere, cei mai buni frați ai noștri; la masa lor să mănânc, pe paele lor să dorm—numai așa cred că aș putea vorbi de ei, de gândurile și de faptele lor, cu respectul ce se cuvine adevărului. (În momentul acesta aud clopote și bubuituri de tun... Trei aeroplanе nemțești se învârtesc, la o mare înălțare, deasupra noastră. Ora 11 dimineața, Marți 26 c.)»... «Cu aceeași iubire, același prieten și admirator — A. Vlahuță».

În timpul refugiului său la Iași, poetul a publicat două poezii care ilustrează cele două aspecte ale întregii sale opere, «*Din zile grele*» ⁶⁾ și «*Sub legea tunului*».

Cumplitul exod al populației civile, în care se amestecă și

sfântul purtător de speranțe și iubitor de oameni Al. Vlahuță, neștiut de nimeni, neobservat, ca un mare anonim, îl face pe poet să jalească astfel:

«Ne-a risipit furtuna pe drumul pribegiei
 «Și nu mai știm de-ai noștri, nici ei de noi nu știu:
 «Cu gândul doar, pe negre întinderi de pustiu,
 «Ne căutam, ca orbii, în vălvora urgiei.

«Să nu mai știm nimica de cei rămași aca-ă,
 «Decât că e vrăjmașul stăpân pe soarta lor:
 «Gândindu-mă la dânsii — cuprinși de griji, de dor —
 «Stau în adâncul nopții, cu coatele pe masă.

«Și-i văd săpând la șanțuri, bătuți, flămânzi, sub zloată, —
 «Bătrâni căzând pe drumuri, femei batjocorite. . .
 «În jurul lor, copiii cu brațele ciuntite
 «Înfățișează jertfa și jalea țării toată.

«Și-atunci tresar sub gândul că prea am trăit bine,
 «Prea mult am râs, — prea'n toate vedeam numai un joc.
 «Și *trebuia* să vie arest năprasnic foc,
 «În larg să se deschidă drum nou printre ruine.

«Fii binecuvântată, fecundă suferință,
 «Tu ce ne ești trimeasă de veșnica Dreptate
 «Să curăți Neamul nostru de vechile păcate —
 «Să faci din el o'ntreagă și singură ființă. . .

Și plâns și jale și milă și resemnare, și totuși neînfrânta credință a românului Vlahuță că «binecuvântata și fecunda suferință» va «deschide drum nou printre ruine» și că va face din neamul nostru «o întreagă și singură ființă». Nu se știe dacă și ce raport amănunțit i-o fi înaintat poetul lui I. I. C. Brătianu, după înapoierea sa de pe front; literatura română însă și cu ea cea universală prin poezia ⁷⁾ «Sub legea tunului» s'a îmbogățit cu o creație de un profund *umanitarism*. Cine nu-și aduce aminte de proorociriile conducătorilor politici: după război va urma o perioadă însoțită, de pace, de liniște, armonie, căci războiul va purifica, iar omenirea se va așterne să dureze o nouă viață, constructivă împăcată.

Câte proorociri din simple calcule de suprafață și meschine combinații, tot atâtea dovezi de necunoaștere a sufletului omenesc.

După cercetarea câmpului de luptă, alt poet ar fi încheiat o epopee națională cu proslăvirea faptelor de arme ale vitejilor noștri, așa cum, desigur, ecoul lor se va sălăslui totuși cândva în ființa unui viitor creator și se va zămisi într-o operă de artă. Românul Vlahuță vede desenându-se pe orizontul nădejdlor biruința finală, pe când filosoful, gânditorul umanitarist Vlahuță se înapoiază de pe front ca un înfrânt.

Bestia trezită în om nu se va împlânzi așa de ușor și așa de repede... Proorocirea lui Vlahuță din 1917 este astăzi plină de actualitate și în fața ei trebuie să pălească profețiile oamenilor politici.

SUB LEGEA TUNULUI

Ard, zi și noapte, marile furnale
 În vastele uzine ale morții.
 Din mii de coșuri — funerare torții —
 Se'nalță limbi de flacări infernale,

Ce spun că toate-s șubrede pe lume
 Că vremea-și sparge formele ei goale,
 Dând celui tare dreptul să se scoale
 Asupra celui slab și să-l zugrume

Se prăbușesc cetăți, credinți și pravili,
 Ce ni le'nchipuiam nestrămutate:
 Un vânt turbat asupra lumii bate, —
 Peire e, și rupte-s orice stavili. . .

Ce tristă și amară'nvățătură
 Din viforul acesta se ridică!
 Iar vei trăi, sărmane om, în frică, —
 Iar te-a supus întunecata ură,

Căci răni adânci, în veci nevindecate,
 Vor sângera'n tăcerea așteptării;
 Copii crescuți în setea răzbunării
 Vor duce 'n luptă proaspete armate —

Popoarele 'nvrăjbite între ele
 Vor sta de-acum, ca fiarele, la pândă,
 Sub veșnica'narmărilor osândă,
 Câtând unul pe altul să se'nșele

Și iarăși vor acoperi pământul
 Mormanele de morți și de ruine.
 Și toat'a lumii trudă spre mai bine
 Ca pulberea va risipi-o vântul. . .

Lanț ruginit, verigă cu verigă,
 Iubirea dintre oameni se desface:
 Când fiara — ostenită'n Cain — tace,
 E sângele lui Abel care strigă.

Tradusă în proză și în limbaj politic, această poezie creată la 1917, chiar în toiul războiului, poate deveni substratul celui mai clar expozeu asupra situației mondiale prezente în ce privește pacea amenințată de continuile înarmări ale popoarelor. Cine ar putea spune că poetul era un pesimist în 1917, când, împotriva tuturor așteptărilor, împotriva tuturor minciunilor romantice, el singur a prevăzut cu înfrigurare, cu milă pentru biata soartă a omenirii în viitor, după acel războiu de guerilă, pregătirea altuia de exterminare? Dacă poezia «1907» ni-l înfățișează pe *marele român* Al. Vlahuță, care cu riscul căderii în disgrația atotputernicilor zilei a strigat adevăruri eterne pentru toți și despre toți vinovatii tragediei unui neam, «Sub legea tunului» ne arată pe supraomul Vlahuță, care suferă pentru întreaga omenire, pentru că trebuie să-i prezică mesianic o nouă prăbușire. Aici nu se mai pun probleme epocale, care frământă anumite perioade istorice, cum au fost războaiele religioase, sociale sau naționale, ci de acum înainte războaiele vor însemna desființarea omului înșuși.

Isus Christos care a pus hotar între două lumi: lumea veche pentru care *puterea era creatoare de drepturi*, și lumea nouă de după

Dânsul, care a sângerat și ea două mii de ani ca să ajungă la inversarea concepției în sensul că *dreptul este creator de forță*, Isus Christos — simbolul marei iubiri dintre oameni — a dispărut și crezul păgân a rebarbarizat omenirea.

Al. Vlahuță desparte lumea în biruitorii Caini și biruiții Abeli. După victorie au urmat triumfurile binemeritate, dar tot acestora — trenă a satanei — orgii romane, bacanale, revărsări de sate în orașe, sete de viață — viață și iarăși viață — strigăt după plăceri, ca răsbunare pentru amarul suferințelor care au fost, și parcă, instinctiv, de teama celor ce vor să vină. Sărbătoarea biruinței, degenerată în desmăț social, a luat totuși sfârșit, după zece ani, și (dacă nu venea purgatoriul neajunsurilor și scrâșnirilor dela 1930 încoace, s'ar fi părut că acest popor își cântase prin ultima-i biruință cântecul de lebadă și că de acolo înainte își începe coborîrea istorică. Dar suferința a revenit din noi și pentru noi, ca semn al iubirii divine, ca protest împotriva închipuitului declin, ca semnificație a unui și mai mare viitor. Prin ea la purificare și adunare de noi energii, treziri din ametelele izbândeii, imbolduri spre creatarea muncă, pregătiri pentru noi sacrificii, în auzul refrenului care a însoțit totdeauna ascensiunea unui popor vrednic și conștient de rolul său istoric.:

«Fii binecuvântată, fecundă suferință,

«Tu ce ne ești trimeasă de veșnica Dreptate»...

I. E. Torouțiu

1) *Al. Vlahuță*, Scrisoare din 7 Ian. 1917 către Ștefan Albu, în I. E. Torouțiu, *Studii și Documente Literare*, III, *Junimea*, pg. 225.

2) *Al. Vlahuță* către N. Iorga, *ibid.* vol. VII — *Sămănătorul* — pag. 359.

3) N. Iorga, *Memorii*, vol. II, pg. 267.

4) *Idem.* *ibid.* pg. 268.

5) *Al. Vlahuță* către N. Iorga, *St. D. L. VII Sămănătorul*, pg. 360/1.

6) In «*Neamul Românesc*», Iași 28 Febr. 1917.

7) In revista «*Drum drept*» Iași 15 April 1917.

M E M E N T O

*Din miriade de ființe
Pe tine te-am menit
Să fii coroana tuturorora,
Să-mi fii cel mai iubit.*

*Și când vezi toate cum M'ascultă,
Tu singur ai voi,
Cu mintea ta, să fugi de Mine,
Să zici că nu aș fi ?*

*E timpul să 'nțelegi odată
Că totul e 'nzădar
Mă vrei ori nu Mă vrei pe Mine,
Eu sânt al tău hotar !*

† Preotul Constantin Morariu

CEZAR PETRESCU: DUMINICA ORBULUI de E. Valuca

Neobositul, apreciatul romancier, Cezar Petrescu, din a cărui mare operă vor rămâne, desigur, mai ales unele creații, să alecătuiască coroana de lauri, a mai adăogat acestor din urmă o corolă, candidă și robustă în același timp.

Candid — când își apleacă zâmbetul visător, asupra pașilor copilului adorat: robust și dezbrăcat de reverie, când cu priviri iuți cuprinde și culege rânjetul sfidător al vieții.

Intr'un spațiu vast, în timp numai iluzoriu limitat la 24 ore, se desfășoară acțiunea romanului, căci viața pulsează din mari depărtări și-și continuă zvonul în tot atât de adânc viitor, oamenii lui luându-și zhorul spre noi năzuinți, sau prăbușindu-se pe vechi drumuri...

D-l Cezar Petrescu adună sub sceptrul unui fatalism mistic, o lume de tipuri aievea trăind: mediocri urmărind un ideal al lor, modești și neînsemnați trecători prin viață, vicioși pierduți, ambițioși sterpi, și inteligența înfricoșător de lucidă, învecinată cu demența; îi adună, pentru a-i risipi apoi cu puterea neîndurată a acelui fatalism. Alături simbolic, funebru convoiu al înmormântării de sclipitorul fast al unei nunți, pentru a despărți definitiv în această mulțime, două ființe, care abia s'au întâlnit, abia s'au cunoscut și s'au căutat cu sete, mânite de același fatalism.

Gingaș poet, când modelează figurina miniaturală și fragilă a Ginei, cât și pe a «tanti Catriona», fosta prima balerină de operă imperială, casa ei cu tot decorul de prețioase relievi liliputane ca și stăpâna lor; superior gânditor în creația lui Ioachim Gult, omul condamnat la stranie luciditate; mistic în aplicarea repetată a pasiunii biblice, adânc filosofic. Realist fără cruțare în descrierea atâtor creaturi devastate de viață, sau dăruite numai cu vicii și bizarerii; binevoitor observator al lumii naive, strâmtorate într'un orizont redus.

Noul roman al d-lui Cezar Petrescu e atât de complex, atât de bogat în tot ce este viață și zbucium inutil, prin care trece fulgerător, încât a stăruit asupra acțiunii, e imposibil, fără riscul de a reduce valoarea acestei ingenioase imaginații, la o simplă și naivă poveste.

Eroii romanului, răătăciți în acest tumult, nu-i pierzi o clipă din vedere, iar idealul lor atât de cuminte și omenesc, urmărit cu tenacitate și înfrânt de neprevăzute întâmplări meschine, de nemilosul imperativ al sorții, este ceea ce-ți strecoară în suflet o adâncă părere de rău și te predispune la melancolie.

«Totu-i sfârșit și deșert»...

«...Incepe viața să curgă ca eri și ca mâine. Nimic nu-i schimbat și nimica nu-i nou. În fiecare casă a fost și va fi un mort, o amăgire, o nădejde, o înșelare. Nimic nu-i nou»...

Zădărnicia tuturor ambițiilor, idealurilor și suferințelor vieții.

Iar orbul nerobit de dorinți deșarte fiindcă nimic nu vede, care întovărășește întreaga mișunare orbită de miragii amăgitoare, pentru că toate le vede, numai el trece supus fără cârtire și zbucium, așteptând împlinirea aceleași porunci, căci:

«...Isus au răspuns: N'a păcătuit nici omul acesta. nici părinții lui, ci s'a născut, așa ca să se arate în el lucrurile lui Dumnezeu.....».

«...Venit-am în lumea aceasta pentru o judecată, anume; acei ce nu văd, să vadă și cei ce văd, să ajungă orbi. Acei Farisei cari erau lângă El, când au auzit aceste vorbe, I-au zis Lui: Oare și noi suntem orbi?... Și le-au răspuns lor Isus: Dacă ați fi orbi, n'ați avea păcat...».

Astfel romanul d-lui Cezar Petrescu, pe lângă pagini de nou farmec poetic, cuprinde și înalta morală a filosofiei creștine.

E. Valuca

Stavru Tarasov

Peisagiu

VERA VESLOVSKI-NIȚESCU

de Radu Gyr

Pictura, această admirabilă fuziune de echilibru, moment psihic, muzicalitate de culori, unduind sub magia duhului luminii, căutătoare pururi de orchestrații cromatice și profunzimi de emoții. a întins totdeauna eoliene chemări, selenice tentacule, diletantismului feminin, care — de la timidele dudui de pensionat și până la doamnele «pictorițe» cu saloane de expoziție — a fost momit, victimă a miragiului, pe drumul mieros al romanțiozității cărților poștale ilus-

Vera Veslovski-Nițescu *Victoria*

trate. Expediție penibilă prin confiserii amestecate în ulei și care nu are nici un contact cu autenticul artistic.

Ah, acele expoziții-sarailii, deschise, de obicei, la Ateneu, lățind pe pânze, ca pe talgere, zaharicale, sorcove, decorațiuni de sufragerii (sărmane fructe, vânături, sau veșnica fumegătoare cafea, lângă o țigare), ansambluri unse cu paste de dinți și creme multicolore! Candide expoziții de siropuri congelate în rame, în fața cărora mame

burgheze suspină admirativ, invitând, din ochi, la imitație ingenuale domnișoare care le escortează și care, supraemoționate, promit un vas cu trandafiri «în aquarelă», la întoarcerea acasă!

Pentru toate aceste săli cu picturi ale cuconițelor, mai mult sau mai puțin diletante, incendiul e o sancțiune destul de clementă.

După cum socot că, pentru vizitatorii entusiaști ai acestor co-fetării «plastice», ghilotina, ridicată în piața Teatrului Național, e încă, un semn de grație, de largă favoare.

Într'adevăr, temperamentul feminin, înclinat spre superficialitate și lirism saturat de romanțiozitate, triumfă rareori în plastică, unde sensibleria și cromatica anemică și dulceagă nu pot fi decât un diletantism minor, și unde, pentru stemele grele ale artei, se cere sensibilitate autentică și adâncire a tonurilor și emoției.

Deaceia, în pictura românească abia câteva pensule feminine, acelea ale d-lor Brates-Pillat, Olga Greceanu, Cecilia Cuțescu-Stork, Vera Veslovski, pot fi considerate sub raport artistic. (Și aici, încă, anumite dispoziții spre decorativul plastic sustrag pânzele, uneori, profunzimii cromatice și emotive, constrângându-le la frumuseți de suprafață).

*

D-na *Vera Veslovski-Nițescu*, prin ultima expoziție din sala «Universul»-ui, prezintă fără îndoială, față de manifestările d-sale artistice de-acum trei ani («Casa Școalelor») o reală evoluție, nu numai în claviatura coloristică — unde gamele majore sunt concentrate alături de feminitatea bemolilor, — dar și în cufundarea în sensibilitate și în variațiuni de motive.

Flori, naturi moarte, portrete, nuduri. O sensibilitate cu luminozități primăvăratece, dar nu cu exuberanțe apriline, ci cu limpezimi întristate oarecum... Peste tot, *aproape* un zâmbet, un zâmbet oprit în larga lui fluturare de-o îngândurare, poate, — de un vis, alteori, — de-o melancolie pudrată. Un entusiasm discret de primăvară, cu surdină interioară, de palidă visătorie, estompat de-o vagă, abia bănuită tristețe.

Alternanțe de eleganță, finețe și feminitate cu vigoare de expresie și sobrietate a tonurilor.

Cromatici deschise, alături de tonuri de gris; culori terne alternate cu lirisme de verde crud și rozuri, într'un efect nou de ansamblu.

Nuanțe: de la albastruri închise (atât de minunat exploatate în «Portretul pictorului N.») la roșuri palidate.

Orange-uri cu suferințe interioare, visătorii și languori mascate de surâsuri.

Verdele: abandonent și variat tratat, sub diferite game, de la crud la tern. Distribuit, mai ales, cu prospețime, pe fundaluri de răcoare.

Vera Veslovschi-Nițescu *Autoportret*

Rozuri: salvate de la banal, ilustrativ și romantic, având numai grație și vaporozități.

Flori: cu transparente sau amurguri. Flori galbene, solare, în acord de roz, ansamblu reflectat într'o oglindă unde se pierde, poate încețoșate, poate aburile de vis. Flori lângă album: gris și roșu, acord carmin și seral.

Flori, într'o creștere și descreștere de tonuri cărămizii, îngândurându-se lângă azurul unui vas de cleștar.

Nudurile au dese calități de echilibru, desen, transparență.

Multă fluiditate în linie, uneori catifelare, alteori ivoriu. Sideful căr-
nii sărutat de gurile lacome ale aurului luminii.

Aceiași poezie de visătoare tristețe, ca în nudul cu brațul ri-
dicat, molatec și pufos de vis, deasupra capului, deschizând un
unghi de liniște mătăsoasă, un cuib de amintiri, peste culori și mu-
zică.

Un alt nud e o amforă iluminată, de-o sidefată incandescență
lăuntrică.

Portrete tratate sobru, în pastă gravă, ca frumoasa «figură din
renaștere».

Apoi, naturi moarte, într'o cromatică de amurguri și sobrietăți,
cu distribuții de mozaic întunecat, (înruit, oarecum, cu tehnica
lui Petrașcu) constituind unele din cele mai isbândite realizări plas-
tice ale tinerei pictorițe.

Firește, d-na *Vera Veslovschi-Nițescu* va mai învăța încă, (e
doar pe drumul cel mare al artei) și 'n tehnica proprie și pe clavia-
turile culorii și ale emoției armonice. Dar expoziția d-sale de acum
e un frumos, farte frumos, moment în plastica noastră feminină.

Moment armonic, care închide fluidități și plutiri aeriene, ală-
turi de rezonanțe de orgă; matasea diafană a unei linii, ca o notă
fină de violină, lângă sunetul grav de violoncel transformat într'o
umbră de ton.

Radu Gyr

CÂNTEC NUPTIAL

de Goethe

Traducere de Victor Morariu

*Cântăm și vă spunem de-un conte cu drag
Ce-aice'n castel locuit-a,
Ici unde nepotul stăpânului mort
Chiar astăzi cu fală nuntit-a.
Acela luptase'n războiul cel sfânt
Și faimă-și făcuse cu mare avânt
Și iată-l, acasă iar descălecând,
Iși vede-a lui locuri iubite,
Dar slugi și avut — risipite.*

Ei iată-te, conte, aice ești iar,
Dar casa ți-i dărăpănată,
Ferestrele-s drum pentru vântul hoinar
Ce trece prin casa ta toată
«In noaptea de toamnă, ce pot să mai fac?
Au fost nopți mai rele, și dat-am de leac
Și, pân' dimineață, cu soarta mă mpac.
Deci iute, la luciul de lună,
In paie ,să dorm; noapte bună!»

Și cum se culcase, plăcut aromind,
S'aude sub pat o mișcare.
«Guzganul, foșnească el, cât i-oplăcea!
De-ar da de-un fărâm de mâncare!».
Când iată, în față-i, un mic omuleț,
Cu candela-aprinsă, drăguț titirez,
Cu gesturi de retor, vorbește isteț,
Privind la truditul de conte
'Ce-i treaz și să doarmă nu poate.

«Făcut-am noi, conte, pe-aice serbări
De când te-ai fost dus de acasă
Și, cum te credeam încă dus peste mări,
Voiam să'ntindem mare masă.
Și dacă ne'ngădui și nu te înfrici,
La cheș ospăta-vor voioșii pitici
In cinstea miresei bogate și mici».
Iar contele'n vraja visării:
«Vă dau toată voia serbării».

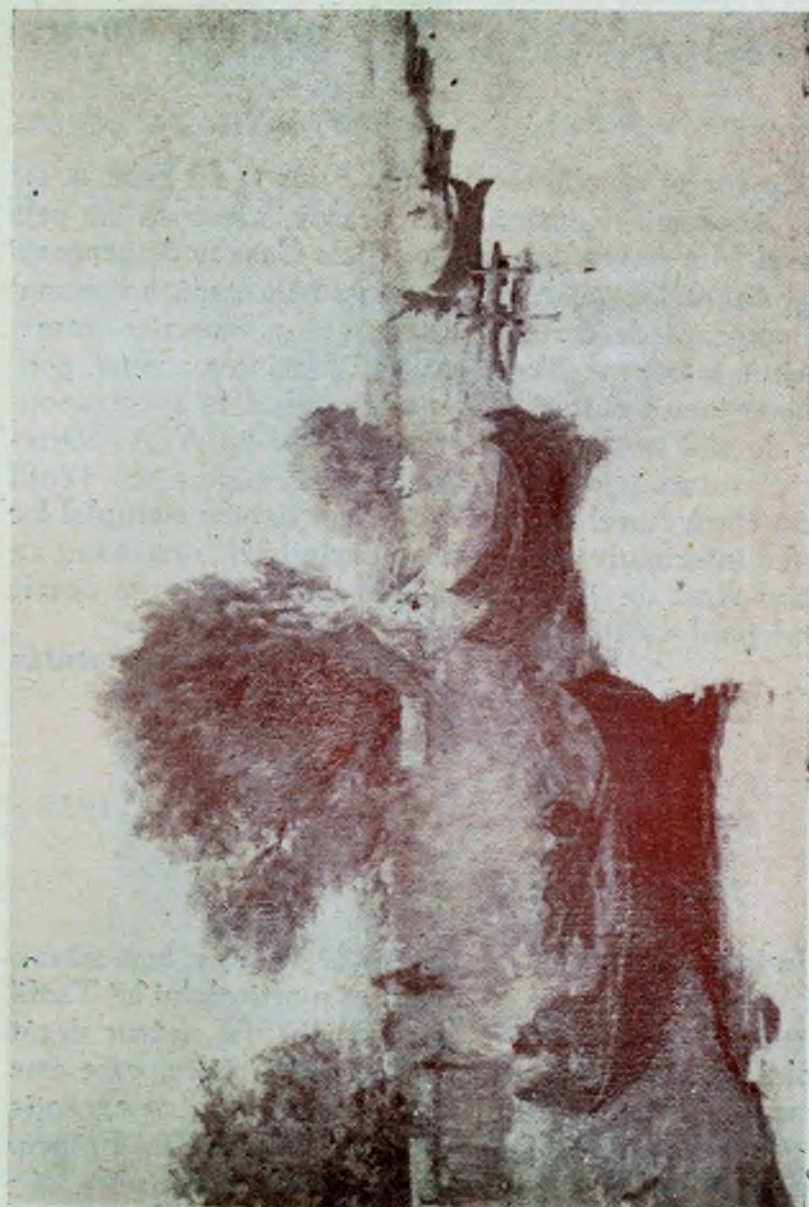
Și iată, s'arat'acum trei călăreți
Ce colo sub pat adăstase,
Urmează, cu cânturi și svon, un alai
De mici chipuri caraghioase,
Și car după car, cu poveri boierești,
De nu-ți mai dai seamă pe ce lume ești,
'Curat ca la curțile cele crăiești.
La urmă'n trăsură de aur
Mireasa, ea, scumpul tezaur.

Așa vin cu toții în mare galop
 Și loc își aleg colo'ndată,
 La horă și vals și la vesel săltat
 Piticii mândruțele-și cată.
 Și-i fluiet și şuier și zumzet sonor,
 Se'nvârt și s'alintă în lunec ușor,
 În foșnet de rochii și șoapte de-amor,
 Iar contele țintă privește
 Și-i vine de parc' aiurește.

Și tronc, hodoronc, huruește 'mprejur
 De scaune, laviți și mese
 Și toți cu mândruțele se recoresc
 La cel mai frumos din oște;
 S'aduc și mezeluri și șuncile mici,
 Friptură și pește și puii prăjiți
 Și nchină pocale voioșii pitici
 În dulci dezmerdădări și'n cântare. —
 În urmă, alaiul dispăre.

De vreți să vă spunem ce-a fost mai apoi,
 Incete a voastră strigare,
 Căci ce văzu contele-aice în mic,
 Văzut-a, gustat-a în mare:
 Trompete și sunet sonor, cântător,
 Călări și trăsuri, în șuvoi lucitor,
 Ei vin, se arată și iată se'nclin,
 Imensă, ferice mulțime.
 E și-azi cum a fost în vechime.

Peisaj din Delta

Stavru Tarasov

DELA... ACADEMIA ROMÂNĂ DIN BRAȘOV**de Leca Morariu****I.**

Un foarte răsplătitor drum m'a dus (în 3 Febr. a. c.) pela... Academia Română dela Brașov; vreau să zic pela d. Aurel Mureșianu dela Brașov, pela Casa unde generații întregi de intelectuali, marii fruntași Mureșeni, au adunat atâta comoară de carte, reviste, ziare, manuscrise, corespondență, stampe, tablouri etc., etc. Urmarea acestei, pentru subsemnatul pururi-neuitate descinderi, fu și corespondența de mai jos, adevă: o scrisoare a d-lui A. A. Mureșianu către subsemnatul și această scrisoare a lui Teofil Frâncu către Aurel Mureșianu-Tatăl. Pentru multiplul lor caracter informativ le public pe amândouă, rămânând ca articolul vizat de T. Frâncu să-l reproduc cu altă ocazie (în buletinul «Mihai Eminescu»).

Leca Morariu**II.***Brașov, în 15 Febr. 1935**Prea stimată Domnule M...,*

Indată după primirea șirurilor D-v. am și luat măsuri ca să Vi se facă o copie a scrisorii și a articolului lui Teofil Frâncu ¹⁾... În «Gazeta Transilvaniei» n'a apărut decât articolul, pe când scrisoarea lui Teofil Frâncu, care este de mare importanță informativă, este *inedită*, cu excepția unui pasaj citat de mine într'un articol asupra lui Frâncu, care va apare în numărul viitor din «Țara Bârsei».

Precum reiese din scrisoare, T. Frâncu s'a ferit să

1) Articolul *Preumblăi în București XXIX*, ap. în «Gazeta Transilvaniei» Nr. 85 (14/27 Aprilie) 1902.

spună în acel articol că datele le-a aflat, *nu dela Eminescu*, ci din arhiva Ministerului de instrucțiune publică, unde el era funcționar (șef de birou).

Mi-ați făcut o deosebită plăcere cu broșura *Eminescu la Techirghiol*²⁾. Nici eu nu-mi puteam explica cauzele laudelor multe și nemeritate pe cari le-a secerat cartea lui

Aureliu (Victor) Mureșianu
(1847—1909)

Prieten al lui Eminescu (După o fotografie din 1870)

Călinescu³⁾), decât doar în *ignoranța* totală a criticilor și istoricilor ilterari asupra adevăratelor criterii ale sufletului eminescian. Nu-i vorbă, nici vechii săi biografi n'au fost lipsiți de păcate, dar aveți dreptate că opera lui Căli-

2) Leca Morariu, *Eminescu la... Techirghiol (Anti-Călinescu)*, 1933.

3) G. Călinescu, *Viața lui Eminescu* 1932, capodoperă de falsificare și ponegrire a lui Eminescu.

nescu are foarte multe din caracterul unei opere destructive și «detractoare».

Imi iau voie a Vă trimite și eu câteva modeste contribuții la cunoașterea vieții aceluia care a fost M. Eminescu. Regret și astăzi că nu am cerut mai multe informații dela tatăl meu (mort în 1909), care-l cunoscuse și simpatizase încă de când fusese președinte al societății «România» din Viena și de când lucrase împreună cu el în comisiunea pentru unificare a societăților vieneze și pentru întemeierea «României June». Tatăl meu era atât de mult ocupat cu ziarul lui, încât n'a avut timp să-și scrie memoriile. De altfel fusese câțiva ani greu bolnav. Imi vorbea însă cu plăcere de timpurile petrecute ca student la Viena și, din afirmațiile lui, deduc că el a fost și inspiratorul lui Eminescu în admirabilele sale încercări dramatice sub numele *Mureșianu*, compuse tocmai în timpul în care a fost membru al societății «România» și în care luase parte la înflăcărătele desbateri patriotice ale tineretului ei.

Vă trimit și o fotografie a tatălui meu din anul 1870, anul pregătirii congresului dela Putna, dar și al dezastrului politic al latinității... Nu cred să fi fost alt tânăr român mai simpatizat de Eminescu, între tinerii din Viena, ca tatăl meu. Slavici ignorează aceste raporturi din cunoscuta sa dușmănie *politică* de mai târziu împotriva tatălui meu.

Versurile lui Ir. Porumbescu din 1855 (Nr. 31 al F. p. m.) au apărut astfel: *Annitia, Balada din Bucovina*.

AUREL A. MUREȘIANU

III.

București, 1 Aprilie 1902

Iubite Aurel,

Mă grăbesc a te felicita pentru escelentul articol publicat în Nr. de Duminecă — 13. Nici un singur cuvânt din acel articol nu e de prisos, toate sunt așternute cu tact și multă dragoste pentru neamul românesc.

«Gazeta» de un timp a devenit foarte importantă. Toți câți o cetesc și cu care mă întâlnesc o laudă mult pentru *modul și consecința* cu care a apărut, a susținut și încurajat cauza națională.

În adevăr n'am cuvinte de a te putea felicita în de-a ajuns pentru aprecierile ce le faci cu multă judecată și multă claritate de vederi asupra tristei situațiuni politice din Ardeal. Chiar și dușmanii tăi de pe la noi, când îi strângem cu ușa, au început să-ți recunoască marele merit ce-l ai ca publicist de valoare și de caracter integru românesc.

Mă bucur din inimă că ai început a-i lua pe *sfâșiitorii solidarității naționale*, Slavici, Brote și Compania din Arad și Orăștie, sub aprofundata și dreapta ta critică.

Articolii, în număr de patru, apăruiți până acum sub titlul: «Cine a spart solidaritatea» fac o minunată impresie aici. Vezi așa, frate Aurel, așa îmi place să te văd!

Am auzit că ai fost la Crăciun aici? Ei bine, se poate ca să nu ne vedem?

De asemenea am auzit că Doamna Mureșianu ar fi fost bolnavă: s'a făcut bine? Ce fac copilașii, sunt tot sprinteni și harnici la învățătură?

Anexat îți trimit un *foileton*, care cuprinde date *ne-cunoscute și esact adevărate* luate de mine din Arhiva Ministerului în privința funcțiunilor publice ocupate de Eminescu. Neapărat le-am îmbrăcat într'o formă ca să nu se cunoască și să fiu tras la răspundere că am răscolit și am copiat acte din arhivă, fiindcă el era un mare dușman al liberalilor *fraseologi*.

Cred că această lucrare *literară* are destulă importanță ca să merite a fi publicată în numărul pentru serbătorile Paștilor. Roagă în numele meu pe domnii redactori ca să-l corecteze cum se cade, fiindcă la copiere mi-au scăpat din condeiu multe cuvinte pe care le-am intercalat pe deasupra pîntre rînduri.

Nu era să mă ocup de acest studiu, care în căutarea dosarelor în arhivă mi-a dat mult de lucru, mai cu seamă Duminecile, când eram liber de cancelarie, dacă nu vedeam multe greșeli publicate în urma apelului studentului

Scurtu, în privința *timpului* în care poetul a ocupat funcțiuni publice în țeara sa.

Vă doresc din inimă serbători fericite și sărutând mâna Doamnei Mureșianu te îmbrățișez cu dor

TEOFIL

P. S. — Un articol: *Pesimismul lui Eminescu*, publicat de Ioan Slavici în *Convorbirile Literare* Nr. 4 dela 1 Aprilie 1902 merită să-l citești, fiindcă e plin de contraziceri și foarte mistic; ar vrea să spună adevărul însă *î-i frică* de stăpânii lui. Deaceea, în descrierea societății din vremea lui, Eminescu vorbește în termeni generali, ca să nu-l înțeleagă nimeni. Neapărat și eu m'am ferit de a numi lucrurile cu adevăratul lor nume. Frica e mare doamnă. Teofil.

Lucreția Mihail-Silon

O zi călduroasă 1934

CÂND VENI-VA CÂNTĂREȚUL...**de V. Loichiță**

*Strune sfinte de prin vremuri
Ce jeleați așa sfios,
Suferinți, dureri tăcute
Jalea unui neam duios
Să fiți mute!...*

*Unde-i sufletul sfințit?
Unde vi-i măestrul, strune,
Ca să trâmbițe din bucium
Zile mari și vremi mai bune
Fără zbucium.*

*Negura ce-și tinde vâlul
Cotropind sfânta dreptate
Să se spulbere ca praful*

*Când veni-va cântărețul,
Nu cu gene năcrămate,
Ci ca'n lupte călărețul!*

V. Loichiță

CAPITULĂRI..

de I. E. Torouțiu

Tot mai dese sunt știrile că aci, la centru, s'ar fi luat nefasta decizie a desființării Teatrelor Naționale din Craiova, Cernăuți și Chișinău. Și ca bun motiv pentru această bruscă întrerupere de afirmare a ideii naționale românești și a suveranității statului, s'au invocat imperativele bugetare, în fața cărora economiștii doctrinari vor să se închine toate steagurile. Fiindcă trăim în zodia lor și a înge-nuncherilor în fața ficțiunii care se numește ban, ne-am închina și noi, dacă într-adevăr nevoi bugetare ar fi impus această rușinoasă capitulare, rușinoasă cel puțin în centrele străine, cari dela integra-rea lor în cadrele istorice ale statului român, au rămas numai cuce-rii teritoriale; politicianismul tuturor partidelor, fervent cultivator al factorului electoral, le-a înstrăinat sufletește în loc să le apropie și le-a sărăcit economicește, așa încât realitățile românești sunt împinse cu 50 ani în urmă; atunci exista cel puțin speranța într'un viitor și iluzia că odată și odată va bate totuși și ceasul românismu-lui. Astăzi, blazarea, descurajarea și desgustul s'a întins peste tot, iar dela București nu se mai așteaptă răsăritul soarelui tuturor Româ-nilor.

Dimpotrivă, toți simt că sunt tratați ca niște coloniști, perife-rici, de înfimă importanță și minoră factură. Tratamentul dela cen-tru aplicat acestor colonii este, pentru orice spectator, revoltător, pentru elementul de baștină, românesc, descurajator, pentru mino-ritari, un prilej de jubilarie în fața mărturisitei neputințe a statului român de a se afirma culturalicește în centrele cele mai primejduite.

Dar, să ni se dea voe să spunem lucrurilor pe nume și să do-vedim cu cifre și fapte că invocatele nevoi bugetare sunt numai pretexte, după paravanul cărora plesnește orgoliul nesatisfăcut al unor monoclați; că în cele din urmă excelența dela finanțe este vic-tima unor mistificări și că surprinsă fiind buna-i credință, nu ar fi drept să suporte odiul istoriei.

Întăiu, dacă e adevărat că Teatrul Național îndeplinește un rol cultural, de educație națională, atunci pilda celui mai înalt patriot-ism ar fi dat-o frații din vechiul regat, dacă am fi văzut că se taie jumătate din veniturile Teatrului Național din București, iar restul de jumătate ar fi fost destinat, cu înțelegerea comandamentului istoric, întăririi baricadelor dela frontieră, la Cernăuți unde se gă-sesc: un teatru german, unul evreu, unul polon și unul ucrainean, și la Chișinău, unde puterea sentimentului național trebuie ridicată la acel grad de înfierbântare, în fața căruia să se topească avalanșele puhoiului slav.

Capitala are arhisuficiente centre de afirmare a prestigiului românesc: mai multe teatre, Ateneul Român, Atenee Populare, Fundații, Săli de Conferințe, conferențieri, Școli Superioare etc. Pe când Cernăuții și Chișinăul, atâta au românesc, unde pulsează viață românească și clocotește suflet românesc: Teatrele *Naționale*. Universitățile sunt pline de străini; cinematografele, industria, comerțul, celelalte teatre, totul, totul e străin și tocmai aici statul român renunță de a-și afirma voința, cugetarea și fapta românească. Se impune deci constatarea că centralismul bucureștean este de un regionalism atât de egoist, încât egalează cu o înaltă trădare de patrie. Iar permanenta plasare pe linii moarte a intereselor din provincie, și mai ales ale acelor care ar trebui să fie antene extrem de fine și sincere, pentru a înregistra și transmite centrului orice mișcări limitrofe, atinge inconștiența. Acestea, pentru conducerea întregă a partidului care temporar deține puterea și împarte dreptatea.

Pentru ministrul cultelor și artelor, d-l Lapedatu, câteva cuvinte: dacă este adevărat că din exigențe bugetare s'a suprimat existența Teatrelor Naționale din Chișinău și Cernăuți, îl întrebăm, ca mai sus pe totalitatea făuritorilor bugetului, de ce n'a dat dovada sincerității și sacrificiului, pornind jertfa desinteresat, procedând cu sine însuși, suprimându-se acasă la d-sa; de ce n'a desființat mai întâiu, ca exemplu de sinceritate nepărtinitoare, Teatrul Național din Cluj? Intrucât ambițiile Teatrelor Naționale din Chișinău și Cernăuți sunt mai românești, decât cea dela Cluj? Faptul însă se explică lesne: procedeul d-lui Ministru, este condiționat de prevederi politice și — prudență.

Cu Moldovanul molău din Basarabia și Bucovina, se poate face orice. Mâne poimâne poate, se vor ivi noi greutăți bugetare, și atunci Universitatea Cernăuțeană va fi luată la ochi, pentru a servi Bucovinei nou prilej fericit de autojertfire, spre binele statului român.

Citim despre descoperirea recentă a unui document, prin care se atestă că împărăteasa Maria Teresia a amanetat pentru nu știm cât timp, orașul Timișoara.

Procedeul nu e ademenitor?

Acum vom atrage atenția și vom dovedi că nu e vorba de refaceri bugetare, ci de simple mistificări ale unor sforări și că după desființarea teatrelor amintite, sarcina întreținerii totuși, a unei activități artistice-culturale în acele centre, așa cum s'a proiectat, va necesita îndoitul sumelor destinate până acum din bugetul țării, acestui scop.

Se spune: printr'un jurnal al consiliului de miniștri se va repartiza personalul teatrelor desființate la celelalte teatre care rămân. Nici nu se poate altfel. Artiștii au drepturi câștigate și nici o lege nu le poate răpi. Prin urmare, *bugetul de personal* rămâne în ființă și va trebui suportat; numai entetul statului de plată se va mo-

difica. Ori: bugetul personalului înseamnă 99% din — să cităm ca exemplu — suma de 2½ milioane jertfită mai înainte Teatrului Național din Cernăuți.

Statul renunță deci să-și afirme suveranitatea națională în cultură, pentru 2500 lei anual. Calculele sunt riguros exacte. Să nu se spună că mai e de plată: lumină, încălzit etc. Aceste cheltuieli le-a suportat în trecut și se angajează să le suporte în viitor, municipiul Cernăuților.

Deci bugetul statului rămâne, în aparență, cu o reducere de 1% în urma desființării Teatrului Național din Cernăuți.

Spunem în *aparență* și vom vedea de ce.

Se mai arată în știrile strecurate prin ziare de cătră autorul moral al acestei ticăloșii, trăgătorul de sfori de după culise, ciocoieșul monoclat, că Teatrele Naționale din București și Iași vor deservi teatrele desființate din Craiova, Chișinău și Cernăuți, dând numeroase reprezentații.

Să presupunem că în cursul unui an bugetar, la Cernăuți centrul va binevoi să deservească colonia Cordonului, numai cu 50 reprezentații; deplasarea de 50 ori a unei trupe cu artiști, statisti, personal de serviciu, material de montare, cu diurnele actorilor, hotel etc.; ar costa numai 50.000 lei. Rezultatul: cheltueli de 2½ milioane, alăturate celorlalte 2½ milioane (— 1%), care se plătesc în mod regulat artiștilor teatrului desființat, din bugetul teatrelor la care au fost «vărsați». Bugetul statului se va încărcă așadar cu 2½ milioane la aliniatul Teatrului Național din Cernăuți, sau deservirea nu se va face de loc și atunci bugetul va rămâne neîncărcat cu 2½ mil., dar angajat cu 2½ (— 1%) milioane, pentru artiștii risipiți la alte teatre, de unde sigur își vor încasa lefurile.

La aceste 5 milioane lei, se mai adaogă o realitate: cei mai modest retribuiți dintre toți actorii teatrelor românești, au fost artiștii din Cernăuți. Unii cu lefuri de servitori bucureșteni. Mutându-i aci la București, sau la Iași, leafa lor va rămâne aceeași?

Apoi: centrele București și Iași își iau angajamentul să descindă și la Suceava și la Siret și Câmpulung și Soroca și Bălți, fără nici o încărcare a bugetului? Căci Teatrul Național din Cernăuți a făcut aceste turnee și n'a cerut statului nimic în plus peste bugetul normal.

Până mai dăunăzi Ministrul Cultelor și Artelor spunea ritos: «cât voi fi eu, *nu se desființează nimic*»...

Trebue să admită d-l Lapedatu că ciocoieșul a fost mai tare, considerând viața publică un teatru, iar pe reprezentanții ei, simple marionete.

Dacă însă entuziasmul bucovinean a știut să deshame caii dela trăsură, ducându-l în triumf pe un Liciu, ce-ar putea să rezerve unei eventuale vizite la Cernăuți a d-lui Ion Marin Sadoveanu?

I. E. Torouțiu

VASILE ALECSANDRI ȘI POEZIA POPULARĂ de Scarlat Preajbă

Șacel rege-al poeziei, veșnic tânăr și ferice,
Ce din frunze îți doinește, ce cu fluerul îți zice.
Ce cu basmul povestește, — veselul Alecsandri...
Epigonii, de Eminescu.

De curând, a apărut, în revista «*Gândirea*», un studiu, semnat Ion Pilat, privitor la «*Folklorul în poezia nouă românească*». După ce autorul acestui important studiu arată că n'a existat, în trecut, o tradiție literară românească, scrisă, în sensul renașterii italiene, a poeziei și dramei elisabettane engleze, a secolului de aur spaniol, a veacului al XVII-lea francez, sau a clasicismului german din a doua jumătate a veacului al XVIII; autorul arată că, mai încoace, la noi, sunt anumite lucrări scrise legate direct de biserică: cum sunt *Psaltirile* și *viețile Sfinților*; sau de istorie: cum sunt *Letopisețele vechilor cronicari*.

«Exista, în schimb, o foarte bogată și foarte originală literatură nescrisă, orală, a poporului românesc care, împreună cu datinele, obiceiurile, credințele și eresurile sale, formau comoara neprețuită a sufletului nostru etnic, singurul tezaur — în lipsa unui alt trecut literar — care ne-a transmis și ne-a păstrat, de sute și sute de ani, valorile etice și estetice ale acestui neam»¹⁾.

Întâiul poet, care recurge la izvoarele primare ale literaturii populare nescrisă, orală, este Vasile Alecsandri, care poate să fie socotit ca ctitorul poeziei populare românești. Întâia comoară, strânsă în volumul tipărit, intitulat «*Poesiile populare ale Românilor*», se datorește bardului dela Mircești, de care face mențiune și Ion Pilat în studiul său recent. Precum Alecsandri întrebuințează versul și ritmul popular, trăgând motive de inspirație poetică din folklorul românesc, — e cazul să cităm, îndeobște, «*Miorița*» —

1) Pag. 119, «*Gândirea*», nr. 3, anul XIV, Martie, 1935, artic. cit.

aşa, mai târziu, Eminescu, în «Ce te legeni codrule», «La mijloc de codru des», «Doina», ş. a., reuşeşte să închege, să şlefuiască, în armonie cu meşteşug ales, diamantele de preţ ale poeziei populare în care se oglindesc suferinţele şi îndurările neamului românesc la epoca în care ele au fost transpuse. Pe drumul început de Alecsandri, merge Eminescu, sub altă formă, cu totul alta, de nepieritoare cizelare; apoi continuă, pe drumul acestuia, George Coşbuc, Şt. O. Iosif şi Octavian Goga, cu inspiraţii scoase din specificul etnic al ţăranului nostru şi al satului ardelenesc. Aceştia din urmă, însă, «nu reuşesc decât rar aceea armonizare desăvârşită a fondului şi a formei, a particularului şi a generalului, a specificului naţional şi a eternului uman al cărui veşnic prototip rămâne, la noi, «Mioriţa» în varianta lui Alecsandri»²⁾.

Poezia populară — ca o învederată realitate — este un *leit-motiv statornic*, acel izvor din care beau, cu însetată dorinţă de premenire a geniului naţional în poezia eternă, scriitorii de rassă pe care îi primesc veacurile în dezvoltarea lirice culte.

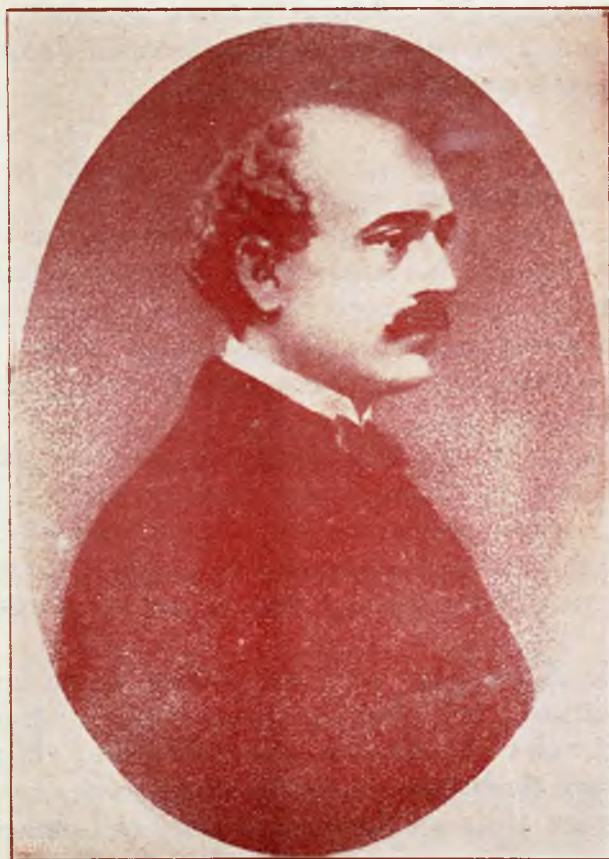
«Dacă la Alecsandri, la Eminescu sau la poeţii «Semănătorului», hrăniţi cu această literatură populară şi reprezentanţi ai tradiţiei noastre etnice, era firesc să găsim aportul folklorului, e mai curios să-l întâlnim — într'o măsură, desigur, mai mică — până şi la acei poeţi care prin ideologia şi arta lor păreau mai departe de el: la Duiliu Zamfirescu, la Anghel şi la Macedonschi»³⁾.

Generaţia care a dat atâtea mari cetăţeni, fii credincioşi, eroi şi martiri ai neamului nostru în mişcarea de re-deşteptare naţională dela 1840—1848, apărută după domniile fanariote, care înăbuşiseră virtuţile războinice străvechi, simţia datoria poruncitoare a unei descătuşeri în toate domeniile: politic, naţional, literar, militar. În literatură stau, în frunte, scriitorii Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Alecu Rusu, Nicolae Bălcescu, ca istoriograf.

2) Pag. 120, Ion Pilat, rev. *clt.*

3) Pag. 120, Ion Pilat, *id.*

Ei scot în evidență, din specificul nativ, sub forme și aspecte felurite, mândria de neam și de rassă, care iese, atunci, în chip evident, pentru întâia oară, aci, la noi acasă, și aiurea, dincolo de granițele românismului istoric. Ei simt nevoia să le cunoască lumea toată, mai cu seamă acea din streinătate, durerea înăbușită, tendința de libertate încătu-

Vasile Alecsandri

șată și aspirațiile unioniste. Literatura, sub forma poeziei epice, le întinde mâini de salvare prin cântecul vechi, bătrânesc, în *baladă*, căreia Alecsandri îi acordă locul de cinste. Alecsandri merge cu lucrurile într'atât de departe — împins din imboldul lui, lăuntric, generos și patriotic, —

încât traduce, în franțuzește, colecția poeziilor sale populare. Se înțelege această operă literară, trecută dincolo de granițele românimii, găsește ecou în țările latine apusene. Cauza românească politică își găsește făgaș prin poezie: la Michelet, Quinet, Ubcini, ș. a.

Fiindcă Vasile Alecsandri poate fi considerat, de istoria literaturii române, ctitorul poeziei populare, căruia și din acest punct de vedere, poezii de astăzi îi datorează nemurirea, — să ne oprim puțin asupra-i.

* * *

Vasile Alecsandri e produsul unui climat, în mediul căruia a trăit mai toată viața și din care și-a tras parfumul operelor lui literare. Natura, iubirea de natură, împinsă dincolo de obișnuitul din aceea zonă dintre divin și supraom, aflată la delimitarea între cult și nevoia de a găsi sensul și frumusețea vieții prin adorarea naturii, a fost moștenirea primită dela tatăl său.

«Tatăl lui Vasile Alecsandri, pogorît din Basarabia (dela Bender), la Târgu-Ocna, unde se căsătorii cu domnișoara Cozzoni, asemenea de origină italiană⁴⁾. Tatăl poetului umbla, în portul timpului, în giubea și antereu. Era iubitor de priveștiștea naturii, bun și mai cu seamă harnic și deștept»⁵⁾).

Vasile Alecsandri, încă dela ivirea lui pe lume, este iubitorul naturii, căci, «într'o seară senină, se născu poetul Alecsandri, sub cerul liber» în munții Bacăului. «El se născu într'o trăsură de Brașov, o brașoveancă mare, cu care poposise și care sluja de locuință mamei și familiei poetului...»⁶⁾).

Era în timpul eteriei grecești, în 1821, când Românii se retrăgeau în munți și se ascundeau în păduri⁷⁾.

Tatăl poetului făcea comerț cu sare și din economiile

4) Cum se crede a fi fost de origină italiană familia Alecsandri.

5) *Vasile Alecsandri, Studiu critic*, de N. Petrașcu (1894).

6) N. Petrașcu, pag. 61, op. cit.

7) Vasile Alecsandri s'a născut în Iulie 1821. Gh. Adamescu, în *Istoria literaturii române*, arată anul nașterii poetului Vasile Alecsandri: 1819.

realizate, din acest comerț, «putu, în scurt timp, să cumpere, dela Nicolae Milo, unchiul marelui artist dramatic, moșia Mircești, a cărei luncă frumoasă îl încântase în drumurile lui»⁸⁾).

Mirceștii, în județul Bacău, au jucat un rol important în viața și în opera literară a lui Vasile Alecsandri, din anii copilăriei și până la capătul vieții din urmă, unde și-a dat și obștescul sfârșit⁹⁾. Acolo — îndeosebi în lunca Mirceștilor — s'a inspirat, el, în zile și ani dearândul, apoi, în biroul lui de lucru, așternea versuri cu o ușurătate fenomenală, uimitoare.

Cum erau Mirceștii în vremea aceea?

«Adâncită, încet, în valea Siretului, strânsă spre apus de colinele Carpaților, lunca Mirceștilor se răsfață la câteva minute dincolo de Roman, împetrișată, pe coastă, de satul Mircești și mai la vale de buchete dese de stejari bătrâni — stejarul care e comparația cea mai nelipsită din toată poesia lui Alecsandri. Drumul ce duce în sat și la curtea boerească se coboară șerpuiind și furișându-se pe nesimțite între casele albe țărănești, înconjurate de livezi, ridicându-se, apoi, ca o fășie de borangic pe coasta din față. Curtea veche, părintească, în care a crescut Alecsandri, era în marginea satului. Ea a fost părăsită, mai târziu, și poetul și-a zidit alta în mijlocul satului. Aici își petrecu Alecsandri, în mare parte, viața. Natura, inspirația sa zilnică, traiul cumpătat și frugal de țară, ospitalitatea călduroasă ce dădea tuturor, citirea, îi vor umplea fericit zilele lungi de vară»¹⁰⁾).

La vârsta de 14 ani, în toamna anului 1834, «după ce se împărtăși, dinaintea altarului, plecă să studieze la Paris»¹¹⁾).

8) N. Petrașcu, pag. 44, op. cit.

9) *Studii și documente*, vol. II, pag. 418, I. E. Tercoșiu, note: «în primele luni din iarna anului 1890, V. Alecsandri se găsea bolnav la Paris, de unde se înapoie, în primăvara aceluiaș an, în țară, pentruca în seara zilei de 22 August să fie răpus de boala de care suferea — cancer la plămân». (N. Petrașcu, *Vasile Alecsandri*, 71/75).

10) Pag. 46. N. Petrașcu, op. cit.

11) Pag. 49. N. Petrașcu, id.

Iată ce fel de educație se dădea tinerilor, în familie, în vremea de demult! Părinții, înainte de a-și porni copilul, pe drumuri depărtate, mergeau să se închine Domnului pentru ocrotire și fericire în viață.

Reintră, apoi, în țară tocmai când răsăriau zorii marelui epoci dela 1840: în Decembrie 1839, când sosi la Iași, venind din Franța, după ce călătorise 8 luni în Italia.

În 1842, moare mama poetului. Atunci, el întreprinde excursiuni în țară, în tovărășia lui Alecu Rusu, îndeosebi în munții Moldovei, spre a cunoaște, de aproape, poporul, în datine, credință, moravuri. În tot acel timp culege balade și cântece populare, pe care le dete la lumina tiparului tocmai după zece ani.

Alecsandri a peregrinat, aproape doi ani, ca să culeagă cântecele și baladele populare, cutreerând, când pe jos, când călare, prin adâncul văilor, pe luciul șesurilor, pe plaiuri și pe munți, alergând din colibă în colibă și din om în om, la hore, la nunți și cumetrii ¹²⁾).

Moartea mamei lui, Vasile Alecsandri o resimți mult, că «se retrase, pentru mai mult timp, la țară, unde găsi o singură și adevărată alinare suferinței, în duioșia doinelor și cântecelor populare, descoperite ca o revelație minunată în inima românului» ¹³⁾).

S'așterne la lucru — la Mircești — pentru revederea materialului, strâns în peregrinările sale, îl transcrie cu plăcere și-l îndreaptă, pealocurea, pe unde ploaia i-a șters *viersurile*. Acest material, rânduit, colecționat, revăzut, *intocmit*, timp de zece ani, cu răbdare și cu dragostea artistului împătimit de propria-i strădanie, e sortit să apară în opera intitulată: «*Poesii populare ale Românilor, adunate și întocmite de Vasile Alecsandri*».

Ca să se vadă cu câtă dorință, vie, urmărea strângerea acestui *dar* omenesc, de mare preț, și cât ținea de mult să-l aibă și să-l păstreze, pentru a-l reda, apoi, la lumina tiparului, iată ce povestește, despre Vasile Alecsandri, marea lui prietenă, regina-poetă, Carmen Sylva:

12) D. Olănescu.

13) Pag. 61, N. Petrașcu. op. cit.

«Mi-a spus că o singură dată s'a temut de moarte: când a descoperit la ciobani — în munți — minunata legendă *Miorița* și avea de făcut un drum lung și singuratec ca să ajungă acasă și s'o poată scrie. Simțîa că duce, cu el, un bulgăre de aur.

«li era teamă să nu moară, găsind acea comoară. Mergea pe munți și văi, ascultând bătăile inimei poporului, cântând, cântecul lui, legând între ele fragmentele. Mi-a povestit cum negăsind decât două fragmente, dintr'un cântec popular, a compus el partea dela mijloc»¹⁴⁾).

Timpu! îngăduit de această frumoasă îndeletnicire — nepreocupându-se de traiul zilei de mâine, pe care îl avea asigurat — Vasile Alecsandri nu contenea de a fi în contact cu țăranii, cu graiul lor curat și potolit, privindu-le portul și jocurile, tot spre a-și adăoga, încă mai mult, la cunoașterea poporului român, în mijlocul căruia i-a plăcut să trăiască totdeauna.

«Dumineca stetea de vorbă cu țăranii, ce veneau la curte, se minuna de graiul lor frumos și simplu, ascultându-i îndelung și găsindu-i plini de haz și de înțelepciune».

«Între alții, Alecsandri era fermecat de Didică, lăutarul din Mircești, cel cu baladele lui *Stoian* și *Păunașul Cordrilor*». «Cine știe câte din expresiunile sale de poet, din imaginile frumoase, din legendele și baladele lui nu-și au origina în aceste convorbiri» cu țăranii¹⁵⁾).

La colecția de poezii populare, strînsă de Alecsandri, a fost ajutat de câteva persoane, mai cu seamă de Alecu Rusu, «în deosebi călători prin munții și prin câmpiile înflorite ale țării noastre» — după cum însuși spunea Alecsandri.

Alecsandri scrie un cuvânt lămuritor în fruntea acelei colecții, apărută cu data: 1852, *Moldova*, (reprodus în «*Poezii populare ale Românilor*», ed. Minerva, 1908).

Alecsandri «nu trebuie luat drept un simplu folklorist,

14) *Carmen Sylva*, tom. 2, fasc. I, 1895, «Bibliothèque internationale de l'Alliance scientifique».

15) Pag. 98, N. Petrașcu, op. cit.

ci drept un purtător, mai departe, al geniului poetic popular»¹⁶⁾.

«El, dintre toți scriitorii noștri, a rămas cel mai aproape de popor, cu inima, cu gândirea, cu graiul limpede și cald, și frumos fără multă meșteșugire...»¹⁷⁾.

* * *

Articolul nostru s'a mărginit numai la enunțarea te-meii și la prezentarea oarecăror documente cunoscute, — nu și la analiza sau la critica pe care atâția scriitori i-au adus-o lui Vasile Alecsandri, cu privire la colecționarea și publicarea poeziilor populare sub grijea, deaproape, a bar-dului dela Mircești.

Privitor la acelaș subiect, făgăduim să revenim, în-tr'un număr viitor al revistei «*Făt Frumos*».

Ne-ar fi necesare, de cunoscut, și scrisorile lui Vasile Alecsandri, pe care le-am vrea publicate, cât mai curând, în *Studii și documente literare*, de I. E. Torouțiu, după cum, de altfel, ni se făgăduiește în acești termeni: «*Ne-au mai rămas 172 scrisori ale lui V. Alecsandri adresate lui Iacob C. Negruzzi, pentru unul din viitoarele volume. A-cela va cuprinde numai corespondența lui Alecsandri*». (pag. 118, vol. III, *Studii și documente literare*, de I. E. Torouțiu).

Semnalăm faptul, cu acest prilej, că Vasile Alecsan-dri a avut o bogată corespondență cu diverse personalități marcante, din țară și streinătate, și ar fi interesante, de cu-noscut, toate scrisorile lui. Așteptăm dela cărturarul I. E. Torouțiu împlinirea acestei îndatoriri istorice literare.

Scarlat Preajbă

16) Pag. VI. Em. Gârleanu, prefață la «*Poezii populare ale Românilor*», de V. Alecsandri, ed. Minerva, 1908.

17) A. Vlahuță, în prefață, la ed. I, *Opere complete*, «*Poezii*», vol. I. Vasile Alecsandri (ed. II, 1909, Minerva, București).

M. EMINESCU: CE TE LEGENI...

(Ediție critică)

de D. Murărașu

Această poezie atât de semnificativă în activitatea poetică a lui Eminescu a apărut mai întâi în ediția Maiorescu și apoi în *Convorbiri literare* (XVII) 1884, 1 Februarie. E semnificativă nu numai fiindcă revelă ceva din însăși ființa sufletească a poetului, dar și fiindcă și aci ca și 'n *Luceafărul* vedem tendința lui Eminescu de a folosi motive poporane pentru exteriorizarea a ceea ce el simte și gândește mai profund.

La baza poeziei sunt culegeri poporane de neîndoelnică autenticitate. La înființarea societății *Oriental* în București 1869 sub președinția lui Grindea, Eminescu a fost însărcinat să adune material folkloristic din Moldova. Credem că 'n urma străduințelor poetului în această direcție, avem caetul anonim din *Ms. Ac. Rom.* 2260 fol. 313—325 căpătat, credem, de Eminescu de la vr'un culegător moldovean pe care n'avem posibilitatea să-l identificăm. Aci la fol. 317 v. avem următoarea culegere:

Bradule, mălinule
Ci te clatini pe acole?
Astăvară mi-a venit
Să mă clatin fără vânt
Și ca să chic la pământ,
Că la mine c'o venit
Cu trei bărzi, cu trei topoară
Să mă tae bucățeli,
Să mă încarce în cărucele,
Să mă ducă în târgurele,
Să facă temniță din ele,
Să moară voinici în ele
Și părinții lor de jele.

În *Ms. Ac. Rom.* 2262 fol. 125 v. găsim un motiv asemănător sub forma următoare:

Ce te legeni plopule,
 Fără ploae, fără vânt
 Cu crengile la pământ ?
 Dar eu cum să nu mă leagăn,
 Că ei că s'au vorovit
 Trei băeți din Baia Mare
 Ca pe mine să mă taie,
 Să mă taie 'n trei sfârtaie,
 Să mă puie pe trei cară,
 Să mă ducă 'n Timișoară,
 Să mă fac' un fus de moară.

În *Ms. Ac. Rom.* 2260 fol. 306 v.—307 găsim o altă culegere «Câte paseri sânt pe lume» din care transcriem aici numai versurile care au legătură cu «Ce te legeni...»

Căci brazi se clătin
 Și mereu se legăna
 — De ce voi vă clătinați
 Și mereu vă legănați
 Cu vânt și fără de vânt
 Cu crengile la pământ ?
 — Cum să nu ne clătinăm
 Și să nu ne legănăm,
 Când vin meșteri dela țară
 Cu securi și cu topoară
 Ca pe noi să ne doboare,
 Să ne 'ncarce pe trei cară,
 Să ne ducă 'n gios la țară,
 Să ne facă temnicioară,
 Temnicioara robilor,
 Lacrimă drăguțelor
 Și blăstăm măicuțelor.

Pentru explicarea genezei poeziei lui Eminescu ar fi suficiente culegerile pe care le-am amintit și care se găsesc chiar în manuscrisele poetului. Totuși fiindcă Eminescu a fost bun prieten cu Miron Pompiliu și fără îndoială a cu-

Mihail Eminescu

noscut și culegerile acestuia, vom transcrie și poezia *Bradul*, dar ne vom permite să afirmăm că și fără să o cunoască, Eminescu ar fi ajuns la elaborarea poeziei sale.

Leagănă-se bradu 'n codru
Ca și frunzulița 'n plop,
Fără vânt, fără răcoare,
Fără nici un pic de boare.
— Bradule, brăduț de jale,
Ce te legeni așa tare,
Fără boare, fără vânt
Cu crengile la pământ ?
— Da cum nu m'oiu legăna
Și când vântul n'a sufla,
Când o veste mi-o sosit
Că spre mine s'or pornit
Trei meșteri cu trei topoare
Pre mine să mă doboare
Și să mă dărăburească
Și din mine să cioplească
Lemne lungi
În patru dungi
Și ușiță
La temniță
Și roșteie la pivniță,
Ș'acolo mi-a merge rău
Căci amar de capul meu,
N'oiu ave hodină eu
De zusaiul ferelor,
De plânsul nevestelor
De gelea feciorilor,
De plânsul surorilor,
De dorul voinicilor,
De plânsul drăguțelor.

Această culegere făcută de Miron Pompiliu în Steiu are părți mult asemănătoare cu materialul folkloristic din ms. lui Eminescu.

Înainte de-a ajunge la închiegarea poeziei «Ce te legeni...», Eminescu a utilizat unele versuri din culegerile amintite, în diferite încercări. Astfel în *Ms. Ac. Rom. 2276* fol. 18 găsim versurile:

Bate vântul frunza 'n dungă
Jalea-i mare, calea-i lungă.
Bate vântul dintr'o parte
Departe-i puica, departe.

Versul 4 are în *ms. 2262* fol. 150 forma: «Departe-i draga, departe».

În *Ms. Ac. Rom. 2276* fol. 22 găsim următoarele versuri care trebuie puse în legătură și cu încercarea *Ursitoarele*:

Ce ești trist bordeiule,
Ce te legeni teiule,
Fără ploae, fără vânt
Cu crengile la pământ ?

Poezia «Ce te legeni...» n-o găsim în manuscrisele poetului sub formă identică cu aceia din ediția Maiorescu. Asupra variantelor din manuscrise notăm următoarele:

Varianta din *ms. 2276* fol. 17 (I) e o parte din aceia de la fol. 20 (II) lipsindu-i versurile 14—17. Varianta II cuprinde versurile 1—3, 12—19, 22—25 din forma publicată. Aci după v. 13 și 15 se găsesc versuri excluse din textul publicat și le redăm în adnotări. Textul publicat se deosebește puțin de cel din *ms. 2276* fol. 31 (III) și de cel din *ms. 2261* fol. 306 (IV). Se găsesc fragmente în *ms. 2276* fol. 20 (II-a) v. 14—17 după varianta II și v. 6—7 din textul publicat; în *ms. 2276* fol. 20 v. (II b.) v. 6—11; în *ms. 2276* fol. 21 (II c.) v. 6—9 din textul publicat.

Textul definitiv adnotat

- Ce te legeni codrule,
 Fără ploae, fără vânt
 Cu crengile la pământ?
 — De ce nu m'ași legăna
 5 Dacă trece vremea mea!
 Ziua scade, noaptea crește
 Și frunzișul mi-l rărește;
 Bate vântul frunza 'n dungă,
 Cântăreții mi-i alungă;
 10 Bate vântul dintr'o parte,
 Iarna-i ici, vara-i departe.
 Și de ce să nu mă plec,
 Dacă paserile trec,
 Peste vârș de rămurele
 15 Trec în stoluri rândunele

1 Ce te legeni (plecule) codrule		I
2 (Ce te pleci fără de vânt) Fără ploae, fără vânt		II
5 Dacă trece vremea mea!		IV
7 Și frunzișu-mi se rărește		III
Și frunzișul se rărește		IV
Iară frunza-mi se rărește		II a.
Iar pădurea se rărește		II b.
Frunza 'n codru se rărește		II c.
9 Păsărelele le-alungă		II b.
Ziua-i scurtă, noaptea-i lungă		II c.
11 Toamna-i ici, vara departe		II b.
12 Dară cum să nu mă plec		I
Da de ce să nu mă plec		II
13 Dacă paserile trec?		III. IV
Toate paserile trec	1	I
Și se duc în depărtări	2	I. II
Peste țări și peste mări	3	I
(Peste țări și peste mări) Peste nouă mări și țări		II
14 Peste (vârș de) goale rămurele		II
(Pe de-asupra lumii mele) Peste vârș de rămurele		II a.
15 Sboară 'n stoluri rândunele		III
Trec în stoluri păsărele		IV
Trec în stoluri păsărele	1	II. II a.
Cântăreți cu pene sure	2	
Ce i-am crescut în pădure	3	
Sboară cuci și rândunele	4	
Ce i-am crescut la pădure		II

Ducând gândurile mele
 Și norocul meu cu ele.
 Și se duc pe rând, pe rând
 Zarea lumii 'ntunecând
 20 Și se duc ca clipele
 Scuturând aripele
 Și mă lasă pustiit,
 Vestejit și amorțit
 Și cu doru-mi singurel,
 25 De mă 'ngân numai cu el!

18 Se tot duc pe rând, pe rând	II, III, IV
19 Din aripe scuturând	I, II
22 Și mă lasă (vestejit) pustiit	II
24 Stau cu doru-mi singurel	I
(Stau cu doru-mi singurel) Și cu doru-mi singurel	II
25 Să mă 'ngân numai cu el	I
(Și mă 'ngân) Să mă 'ngân numai cu el	II

D. Murărașu

DESFIINȚAREA TEATRULUI NAȚIONAL DIN CERNĂUȚI

— Comunicat prezentat de d. director *Leca Morariu*, Consiliului de administrație al T. N. d. C., în ședința din 25 Martie 1935 —

Domnilor Consilieri,

N'am decât un singur comunicat. Comunicat căruia n'am căderea să-i zic *oficial*, fiindcă numai osatura lui e de proveniență oficială. Restul e preafirescul epilog care trebuia să urmeze sinistrului zvon că «Teatrul Național se desființează».

Care deci e osatura, fondul resistent al acestui «zvon»? Sau, mai bine zis, cum s'a produs evenimentul? Cum ne-am pomenit surprinși de realitatea lui?

Iată cum: Și sunt nevoit să vă servesc aceste *informații precise*, pentru a nu fi acuzat de nevigilență față de interesele Instituției noastre.

A. ISTORICUL FAPTULUI

La 5 Febr. 1935, întrebându-l pe d. Ministru Lapedatu care este substratul real al zvonului că Teatrele Naționale dela Cernăuți, Chi-

și Craiova ar urma să fie desființate, Domnul Ministru, mi-a declarat foarte energic și foarte categoric: «Câtă vreme sunt eu Ministrul Artelor, un lucru ca acesta nu se va întâmpla».

În aceeași zi, aflându-mă în cabinetul d-lui dir. gen. Ion Marin Sadoveanu, împreună cu domnii directori Livescu (dela Teatrul Național din Chișinău) și Herz (dela Teatrul Național Craiova), — d. dir. gen. Sadoveanu ne-a declarat că idealul d-sale cu privire la Teatrele de provincie e de a le desființa și a le deservi cu «echip» dela centru». Noi, cei trei directori vizati, am ripostat că o mai echitabilă repartizare a subvențiilor asupra teatrelor de provincie ar putea realiza imediat «idealul» d-lui dir. gen. Sadoveanu...

La 5 Martie c. (exact o lună mai târziu) primesc la București telegrama Teatrului Național din Cernăuți: «Suntem siguri informați de către d. Livescu că Teatrelor din Cernăuți, Chișinău și Craiova li s'a tăiat complet subvenția».

A doua zi la 6 Martie îl întreb pe domnul dir. gen. I. M. Sadoveanu în chestiune. «**Eu unul nu știu nimica!**» mi-a declarat d. Sadoveanu. Iar aghiotantul d-sale d-l Popovici, a mai adăugat: «Se vede că D-voastră știți mai multe decât noi. Veți fi având legături cu Moscova și Leningrad...».

Transportându-mă imediat la d. Ministru Lapedatu, mi s'a spus: «Domnul Ministru e la Palat».

A doua zi, la 7 Martie, d. Ministru Lapedatu mi-a declarat în prezența d-lui Prefect Vântu: «Da, am hotărât să desființăm cele trei teatre. *Dacă*, ași putea să isbutesc, voi menține Teatrul din Cernăuți, dar cu o subvenție redusă, — *Dacă* mi-a răămâne ceva dela Culte».

Vasăzică un răspuns încadrat de doi *dacă* !...

B. EPILOGUL

Motivul desființării celor trei Teatre ar fi:

1. Economii bugetare.

2. Insuficiența realizărilor artistice ale Teatrelor de provincie.

Lămurirea noastră e următoare:

1. Impotriva motivului invocat pentru descongestionarea bugetului, precizăm că, *dacă* e să se dea tot atâtea spectacole ca până acum, «economia» va fi iluzorie, întrucât:

a) Personalul artistic va trebui menținut de Stat în aceleași condiții, ba chiar în condiții ameliorate, cunoscut fiind faptul că la Cernăuți se plăteau cele mai mici salarii, iar la celelalte Teatre ar urma să se plătească artiștilor Cernăuțeni salarii sporite;

b) Deplasările turneelor oficiale, cu tot aparatul de personal și lucrători de scenă, **vor consuma sume enorme.**

În acest sens, documentând și cu cifre, și-a ridicat protestul în Cameră Domnul Deputat Dr. Aurel Morariu.

2. Cât privește așazisa «insuficiență artistică a Teatrelor de provincie», avem dreptul, dar mai ales datoria să ripostăm că:

a) E mai ușor a obține rezultate artistice cu un buget de 50.000.000 lei, decât cu unul de 2.400.000 lei...

b) N'am avut în cursul direcțiunii din urmă a Teatrului Național (un an și patru luni) nici o singură inspecție care să se ocupe de nivelul artistic al acestei Instituții. N'am avut decât patru-cinci superficiale inspecții financiare — administrative ! Atâta tot!!!

Și avem datoria de a răspunde că, dela o atât de apreciabilă distanță ca București Cernăuți, e foarte ușor și *foarte ieftin* să decretezi insuficiența artistică a cutărui Teatru provincial... Lucrul acesta îl înimerește până și Pamfil Șeicaru, a cărui seriozitate în materie de apreciere a provinciei o cunoaștem empiric. Nu uităm cât de pitoresc de sumar a fost executată culturalitatea Bucovinei de acest unic în felul său Pamfil Șeicaru în Septembrie 1934, când o întreagă delegație de artiști ai Teatrului Național din Cernăuți, împreună cu directorul lor, cerându-i concursul, a fost palmuită cu răspunsul : *«Ce cultură, domnilor? Ce Bucovină culturală?! Trei popi cu cinci clondire și șapte partide politice, iată toată culturalitatea Bucovinei !»*.

Acelaș Pamfil Șeicaru se pronunță astăzi asupra nivelului artistic al Teatrelor de provincie!!! Bineînțeles că nu *lui*, nu unui Pamfil Șeicariu trimitem răspunsul nostru. Și nici confrăților săi, cheme-se ei oricum și vină cu suptiimi încă pe atâta de pretins-occidentale ¹⁾ și de quasi-oficiale, pentru a ne mângâia că nu e vorba de desființarea Teatrului Național, ci numai de suspendarea activării lui, până se va ajunge la un personal artistic mai de Doamne-ajută!..

Ca să revin deci: nu lui Pamfil Șeicaru îi răspundem, ci pretenției oficiale, care (*fără să ne fi văzut si, bazată doar pe două-trei informații accidentale și... «occidentale»*) — ar putea decreta insuficiența artistică a cutărui «Teatru de provincie»!... Răspunsul acesta îl datorăm unor nume ca Alecsandri, Delavrancea, Ibsen, Pirandello, Liviu Rebreanu... (din opera cărora ne-am alcătuit repertoriul 1934—1935), dar și muceniciei personalului artistic al acestui Teatru Național.

Și mai am o datorie, d-lor Consilieri. Acea de a înregistra aice și ecourile trezite de vestea desființării acestui Teatru Național:

In Parlament s'au ridicat ca vrednici apărători ai noștri d-l

1) In meetingul din 23 Martie, când in Teatrul Național din Cernăuți, intelectualitatea Bucovinei își ridică energicul protest împotriva desființării Teatrului său, d. Traian Chelariu dela «Glasul Bucovinei», subliniindu-și «competința» sau occidentalizată (!...), încerca să debiteze câteva declarații quasi-oficiale: că «e vorba numai de suspendarea activității Teatrului; până se va angaja «un personal mai artistic»... Păcat numai că viața fiind mai puțin răbdurie decât hârtia, oratorul quasi-oficial nu și-a putut termina declarațiile... Căci uneori vox populi mai e și vox rețevei!...

senator Dr. Vasile Loichiță și d-l deputat Dr. Aurel Morariu. Demersul d-lui senator Loichiță a fost îmbrățișat cu căldură și de N. Iorga. În capitală s'a manifestat ca prieteni ai noștri Soc. Scriitorilor Români și Soc. Autorilor dramaticei români. Acasă, în Țara desființărilor, toată obștea românească, alarmată de chemarea studentimii, dar atât de cu omenie lămurită și domolită de generosul și caldul și românescul cuvânt al ilustrului profesor universitar și membru al Academiei Române Dr. Romulus Cândea... Acestor devotați prieteni ai Teatrului Național din Cernăuți — și celorlalți cari, nu mă îndoiesc se vor anunța mâine — să-mi fie îngăduit a le aduce cele mai cordiale și penitente sentimente de grațitudine, — nu numai ale acestui Teatru Național (ceea ce ar fi puțin), ci ale Bucovinei de astăzi și de totdeauna, ale Bucovinei lui Ciprian Porumbescu, ale Bucovinei lui Tudor Flondor, ale Bucovinei lui Constantin Berariu, ale Bucovinei care a știut să-l slăvească pe un Petre Liciu, ca pe un Voevod al înfrățirilor în semnul artei, ale Bucovinei care are dreptul să-și spună păsul și pentru că stăm în fața Măriei Sale Vremea, Măria-Sa Istoria...

Leca Morariu

CONCURS PENTRU BUSTUL LUI S. FL. MARIAN

Comitetul Soc. «Ateneul Român» din Suceava, care, în ședința din 6 Octomvrie 1934, a luat decisiunea să ridice folcloristului S. Fl. Marian, un bust, în Suceava, aduce la cunoștință că publică concurs pentru această lucrare. Artiștii sculptori sunt rugați să-și presinte machetele, pe ziua de 1 Iunie a. c., în fața juriului care se va întruni, în «Casa Națională» din Suceava. Ateneul ține să precizeze că nu-și ia nici un altfel de angajament față de concurenți decât doar că cele dintâi două busturi, reușite la concurs, să fie premiate: primul cu 2000 lei, iar al doilea cu 1500 lei. Informațiuni cu privire la dimensiunile bustului precum și fotografii cu chipul lui S. Fl. Marian se pot primi dela *Ateneul Român* Suceava și se mai atrage, tot odată, atenția d-lor artiști sculptori că în *Muzeul Porumbescu* din Suceava se află masca mortuară a lui S. Fl. Marian, care poate fi utilă la executarea machetelor.

ȘT. PAVELESCU

UNDE S'A TIPĂRIT ȘI S'A REDACTAT «FĂT-FRUMOS»

...Odiseie caracteristică și documentară pentru străduința *Fătului* de a-și asigura existența și de a-și spori posibilitățile perfecționărilor tehnice.

An. I 1926 în Tipografia «Modernă», fostă «Școala Română» Suceava, editori fiind Leca Morariu și Bucur Orendovici (librar); — An. II 1927 ibidem, editor: Leca Morariu; — An. III 1928 ibidem, editori: O. L. M.; — An. IV 1929 în Tip. «Glasul Bucovinei» Cernăuți; — An. V. 1930 în Tip. H. Beiner, Suceava (Suplimentele-reclame însă la «Glasul Bucovinei» Cernăuți); An. VI 1931 Nr. 1 și 2 la H. Beiner, Suceava (Suplimentele artistice Ep.

Pavilionul II dela Spitalul Suceava,
adăpest al lui «Făt-Frumos» An. I 1926 — An. IV 1929

Bucevschi, pe hârtie cretată, din Nr. 1, la tip. «Bucovina» I. E. Torouțiu, București); Nr. 3 la «Glasul Bucovinei» Cernăuți și la tip. «Bucovina» I. E. Torouțiu, București;

No. 4—5 și Nr. 6 la H. Beiner Suceava și la «Bucovina» I. E. Torouțiu, București; — An. VII 1932 la «Bucovina» I. E. Torouțiu, București; — An. VIII 1933 la «Glasul Bucovinei» Cernăuți; — An. IX, Nr. 1—4 la «Glasul Bucovinei» Cernăuți, iar Nr. 5—6 la tip. Gutmann și Zuckermann, Cernăuți; — An. X 1935 Nr. 1—2 la «Glasul Bucovinei» Cernăuți și la «Bucovina» I. E. Torouțiu, București.

Casa «Banca Suceveană», Suceava str. Lascar Luția
adăpost al lui «Făt-Frumos» An. V 1930—An. VIII 1933

Redacțiile au fost: în An. I—IV 1926—1929 la Spitalul, Suceava; An. V 1930—An. VIII 1933, Suceava, str. Lascar Luția. Deci 8 ani la Suceava. Apoi An. IX 1934 Nr. 1—4 Cernăuți str. Arh. E. Popovici 4, iar Nr. 5—6 și An. X 1935 Cernăuți str. Munteniei 14.

N. B. — Toate sporirile tipografice dăruite de I. E.

Torouțiu revistei noastre, fac parte dintre acele daruri cari, neputând fi răsplătite, împlinesc vorba strămoșească: «Dar din dar se face raiu».

Casa din Cerrăuți, str. Arh. E. Popovici 4,
adăpost al lui «Făt-Frumos» An. IX 1934.

DELA SOCIETATEA SCRITORILOR ROMANI

I. E. Torouțiu premiat de S. S. R. — O foarte bine-meritată recunoștință adusă eruditului și temeinicului cercetător I. E. Torouțiu: Premiul pentru istorie literară decernat d-sale de Societatea scriitorilor români.

Cel ce se vestia acu la 1914 ca un mult-promițător scormonitor de istorie literară cu broșura *Oameni și cărți, pagini de critică literară*, și se afirma matur în eseuri ca *Un iscusit traducător în evreește* 1920, *Carmen Sylva în literatura română* 1924, *Immanuel Kant în filosofia și literatura română* 1925, *Modernismul: Symbolism, impresionism, expresionism* 1927, *Heinrich Heine și heinismul în literatura românească* 1930, *Hermann Sudermann în literatura românească* 1930, *Goethe, Hermann și Dorothea* 1931, *Heinrich Heine, aprecieri și controverse* 1931, — pentru

a ne ului apoi cu monumentalele sale *Studii și documente literare* vol. I 1931, vol. II 1932, vol. III 1932, vol. IV 1933 etc. și pentru a executa cele mai antrenante sarje în contra istoriei literare de cafenea (anti-Călinescu, anti-Arghezi T., anti-Ciorănescu, anti-Ion Sân-Giorgiu*) etc.), a reușit deci să mai spargă și alte ziduri chinezești ale Capitalei.

*Din Darea de Seamă a Societății Scriitorilor Români pe anul 1934: «Scriitorul I. E. Torouțiu, — premiat de S. S. R. în 1934 ***) — printr'o scrisoare emoționantă mulțumește pentru distincția acordată și roagă Societatea să aprobe înființarea unui premiu literar, în valoare de lei 12.000 indivizibil, care să se acorde unui scriitor, român de sânge, pentru o operă literară apărută în cursul anului 1934 în care specificul național să precumpănească».*

«Donăția d-lui Torouțiu a fost înscrisă pe tabloul premiilor». (Buletinul pe anul 1934, București, pg. 5).

I. E. Torouțiu membru al S. S. R.-ului

Soc. scriitorilor români, întrunită în adunarea generală din 7 Aprilie a. c. l-a ales pe I. E. Torouțiu membru activ al ei. Cetindu-se scrisoarea prin care I. E. Torouțiu mulțumia pentru premiere — alegerea d-sale ca membru s'a făcut cu entuziasă unanimitate de voturi integral-românești («românești de sânge»). Și — tot ce-i mai firesc — scriitorii «români» (fără sânge...) ca d-nii Mihail Sebastian-Hechter, Camil Baltazar-Rosenzweig, I. Peltz e tutti quanti și-au manifestat consternarea, votând contra!... Fără comentari!!!

*) Cf. articolul d-lui Torouțiu: *Dela sinteză la compilație: Ion Sân-Giorgiu, «Eminescu și spiritul german»* în revista «Litere» An. II, Nr. 14 din 15 Nov. 1934.

**) Premiul anual de critică «Ștefan I. Costacopol» de lei 6000, pentru «*Studii și Documente Literare*».

Campania împotriva Teatrului Național din Cernăuți

Vorbim de o campanie, fiindcă recenta suspendare bugetară, ie și numai pe exercițiul 1935/36, este negreșit în bună parte și efectul unei consecvente acțiuni de denigrare ce se duce, din motive foarte variate și nicidecum binecuvântate, pentru discreditarea scenei noastre oficiale. „Decăderea artistică“ a teatrului Cernăuțean, iată clișeu care a prins, pretext ieftin pentru toți indiferenții, pentru adversarii politici și apolitici, ca și pentru snobii cu fumuri de Capitală sau de metropole apusene, de a refuza consecvent concursul prezenței lor. Atât de mult a prins clișeu acestă, încât a trebuit să-l auzim până și în adunarea de deunăzi, care avea par'că rostul să ne apere instituția amenințată. Ei bine, aci sentința de condamnare a rostit-o însuși președintele „Societății pentru cultură și literatură“, adăogând, ce-i drept, că dacă slujitorii unui altar nu-și fac datoria, îi depărtezi pe ei, dar nu dărimi altarul. Decât — cine sunt acești slujitori? Evident că, mai mult decât directorul și administratorul, înșiși artiștii — și atunci aplausele prelungite ce le-a recoltat pasajul respectiv din discursul d-lui prof. Nandriș, au fost și desavuarea *inconștientă* a — soților Bulandra, Moruzan etc. Dar iată că, tot cu prilejul desființării, campania de denigrare află un alt ecou — acesta formidabil — în cel mai intelectual din marile ziare ale Capitalei, în „Curentul“. În numărul 2.563 dela 23 Martie, însuși d-l Pamfil Șeicaru, sub titlul *O măsură bună*, aprobă suspendarea teatrelor din Chișinău, Cernăuți și Craiova, și găsește că ea era reclamată nu numai de economiile bugetare, ci, mai mult chiar, de „necesitatea economisirii prestigiului cultural, permanent *terfelit* de funcționarea acestor teatre în condiții lamentabile“, că „de obicei, reprezentațiile ultragiau cel mai elementar simț de artă“, că deci suspendarea „apare ca o necesitate de igienă culturală, de salubritate în afirmarea artei noastre dramatice“, teatrele acestea nefiind decât „azile de cabotini“. Nu știm cum o fi situația la Chișinău și la Craiova, dar, în ce privește teatrul nostru Cernăuțean, nu credem să putem fi desmințiți dacă declarăm că *rar când s'a rostit o judecată mai superficială și mai dureros și revoltător de nedreaptă* cel puțin în ce privește reazările direcțiunii actuale. Însuși d-l Șeicaru, dacă asista la spectacole ca „Magda“, „Nora“, „Viforul“, „Pescuitorul de umbre“, „Idiotul“,

„Năpasta“ și „Așa cum mă dorești“, trebuia să le clasifice cel puțin ca multămitoare, dacă nu chiar bine. Și putea să vadă d=sa până și montări frumoase, realizate uneori cu — câteva sute de lei — căci administrația ce s'a făcut sub directorul de astăzi, împovărat de moștenirea lăsată de faimosul Fotino și de trista moștenire a sânge-roasei reduceri sub jumătate a subvenției, — administrația aceasta este o minune pilduitoare de echilibristică financiară. Iar cabotini ca Bulandrenii și Moruzanii noștri, ca Cernea, Mitric, Economu, soții Balaban, Mioara Lăzărescu, Ecat. Ionescu, Coca Ștefănescu, d=na Călinescu=Lutchi, ca N. Sireteanu și — last not least — tânărul N. Mihuță, i=am dori oricărei scene românești. Dar d=1 Șeicarul se des-minte însuși când constată că „în rândurile acelor cropsite elemente există adesea adevărate valori artistice pe cari numai o simplă în-tâmplare, o vitregie a destinului le=a făcut să vegeteze, să se simtă frânte în năzuințele lor de creație“ — iar noi am comenta: frânte de încurajări ca cele dela „Curentul“, frânte de salariile de mizerie și de surmenajul muncii excesive, impusă de faptul că o piesă nu ține afișul decât o săptămână, oricât ar fi de reușită — aceasta din cauza numărului limitat al spectatorilor, redus prin infinetele cancanuri, prin anumite manifestări cari au alungat o parte din publicul minoritar, prin trupele minoritare, pe cari nime nu le suspendă, prin concurența cinematografelor etc. Iar acum, după asemenea calvar de ani întregi, răsplata: suspendarea, izgonirea slujitorilor „nevrednici“ ai altarului! Aplicați fără milă bisturiul salvator!... O, dulce „frăție“ românească!...

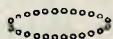
○○○○◎○○○

Victor Morariu

Morții noștri

Prinos de cucernică recunoștință pe Mormintele deapururi-sfințite ale neutaților noștri tovarăși de izbândire și colaboratori: Dr. Gheorghe Albescu=Popescu († 17 Martie 1927); Dr. Constantin (Stănică) Berariu († 12 Nov. 1929); Gheorghe Bogdan=Duică († 21 Sept. 1934); Vasile Bogrea († 9 Sept. 1916); Petru Cârstea († 21 Ian. 1922); Dimitrie Dan († 25 Mai 1927); Grigori Halip, († 22 Ian. 1932); Alexandru Gh. Morariu († 21 Sept. 1932); Constantin Morariu († 16 Martie 1927); Partenie Sireteanu († 25 Mai 1932) și Sofia Ștefanovici († la Viena; când?).

Revista „Făt=frumos“

Povești despre Vlad-Vodă Țepeș

(Pagini inedite din opera lui P. Ispirescu)

IV

A(u)¹⁹⁾ fost odată niște vremuri în care domnia în Țara-Românească un Vodă pre nume Vlad, poreclit Țepeș. Acest Domn era aspru foarte, dară drept. Pe hoji, pe mincinoși și pe leneși nu-i putea suferi. El făcu tot ce putu spre a conceni²⁰⁾ ăst soi de oameni din țeară. Și de-ar fi domnit mai lung, spun că era să ajungă²¹⁾ ca să curățe pă-mântul de niște asemenea iasme și poate, să și²²⁾ facă să nu se mai nască altele asemenea loruși²³⁾. Dară, ași! — unde este norocul ăla?

Pe vremea aceea un neguțător din cetatea Florența în Italia²⁴⁾ mergea la țeara lui, cu multe scum-peturi nestimate și cu o mare sumă de bănet. El trebuia să treacă prin Târgoviște, pentru că acolo era scau-nul domniei pe vremea aceea²⁵⁾. Și fiindcă auzise pe Turci spuind ce pățiseară²⁶⁾ din mâna lui Vlad-

Vodă Țepeș, el credea că Românii sunt niște căpcăuni, sau cel mai puțin niște fâlhari de codru. Cum ajunsese în Târgoviște se duse drept la Vodă, cu un dar bogat, și-i zise: — Măria-Ta, ursita m'a dus să trec prin țeara pe care o stă-pânești Măria-Ta²⁷⁾, cu tot avutul meu, agonisit printr'o muncă jido-vească de mai mulți ani în părțile răsăritului. Țeara aceasta²⁸⁾ este creștinească. Și ca să nu se zică în Apus, unde mă duc, că un creștin a fost jefuit de creștini, după ce a fost scăpat cu față curată de iataganul păgânilor²⁹⁾, cu genuchi plecate rog pe Măria-Ta să te înduri a-mi da câțiva slujitori ca³⁰⁾ să-mi fie de pază până voi pleca. —

Vodă, iute ca focul cum era el³¹⁾, încrunță sprâncenele când auzi cererea ce i se face și zise: — Ține-ți darul, creștine. Eu îți po-

19) Rectificăm „au fost“ în loc de „a fost“ cum scrie Ispirescu.

20) = a sfârși de zile, a nimici, a prăpădi.

21) Dintru'nceput Ispirescu scrisese: „spun că ar fi izbutit să...“

22) și adaos ulterior de Ispirescu.

23) asemenea loruși — adaos ulterior de de Ispirescu.

24) În loc de: „un neguțător florentin“, cum scrisese mai întâi Ispirescu.

25) Fraza „pentru că... aceea“ adaosă ulterior de Ispirescu.

26) În loc de: au pățit, în prima redacție.

27) Măria-Ta, adaos ulterior.

28) Aceasta, adaos ulterior.

29) În loc de: de păgâni, în prima redacție.

30) În loc de: „cari — să-mi fie...“, în prima redacție.

31) el adaos ulterior.

runcesc să-ți duci tot avutul pe oricare din maidanuri, pe oricare din ulițe ³²⁾, la verice răspânteie ce ți se vor părea mai singuratică și mai dosnice ³³⁾, și acolo să-l lași până dimineață fără paznici, fără privighetori. Și de ți se va întâmpla vr'o pagubă, eu sunt răspunzător. —

Nu era de glumit. Porunca lui Vodă trebuia să se îndeplinească că era foc și pârlol ³⁴⁾.

Florentinul, cu inima înghețată de frică se supuse poruncii. Toată noaptea nu dormi de grije și de îndoială.

A doua zi negustorul ³⁵⁾ își veni în fire când își găsi avutul precum îl lăsase. Se uita și parcă tot nu-i venia să creadă. Merse deci la Vodă și-i spuse că tot avutul lui l-a găsit neclintit și, lăudându-i țeara, spuse că asemenea lucru n'a văzut în nici o țeară din câte a străbătut, deși călătorește din finerețe.

— Cât face darul ce mi-ai fost adus? — întrebă Vodă.

Neguțătorul cam cârmia și se cam codia a spune. Vodă stăruia.

După ce află prețul, plăti până într'una Vodă, apoi îi zise:

— Spune pe oriunde vei merge ce-ai văzut în țeara mea. —

V.

Era Vlad-Vodă Țepeș om cu doxă la cap și-i plăcea rânduiala, nevoie mare. Unde să fi văzut el vr'un ostaș desmățat ³⁶⁾, cu toalele puse pe dânsul ca cu furca? Tiii ³⁷⁾! că era stingere! Lui îi plăcea să vază pe oameni curați și dechisiți, știi spilcă. Nu se stăviau ³⁸⁾ pe lângă dânsul oameni de cei care se tot încurcă de toate alea și-s mototoli la lucru. Mai cu seamă când ³⁹⁾ vedea câte vr'o desmățătură ori destrăbălătură, se făcea foc și pară.

Într'una din zile întâlni un țăran, carele avea o cămașe scurtă. I se vedeau țăarii lipiți pe picioare și se cunoștea cât de colo țiparul coapselor și al țurloaielor ⁴⁰⁾. Se oțări Măria-Sa când îl văzu așa, cât un lucru mare ⁴¹⁾. Și porunci numai decât să-l cheme.

³²⁾ Ispirescu scrie: „pe oricare din uliță”.

³³⁾ și mai dosnice — adaos ulterior de Ispirescu.

³⁴⁾ că era foc și pârlol — adaos ulterior.

³⁵⁾ Cf. în aceași poveste, de două ori: *neguțător(ul)*.

³⁶⁾ *desmățat*, adaos ulterior.

³⁷⁾ *Tiii!* — adaos ulterior.

³⁸⁾ Terminațiunea pers. 3 plur. *u*, adaosă ulterior.

³⁹⁾ Îndreptăm noi *când*, în loc de *câte*, cum a scris Ispirescu în grabă, *asir* milându-se lui *câte* următor.

⁴⁰⁾ În loc de *țurloaielor*, Ispirescu scrisese întâi: *ciolaneloru*.

⁴¹⁾ *cât un lucru mare* — adaos ulterior.

— Însurat ești tu, măi creștine ?
— îl întreabă Vodă.

— Însurat, Măria-Ta.

— Nevastă=ta trebuie să fie d'alea de care tânjește pământul sub dânsa. Cum de să nu mi=ți ⁴²⁾ faci ea cămașe care să=ți acopere pulpele ? Nu este vrednică a trăi în țeara mea ! Să se dea pierzării !

— Mila Măriei=Tale, dară eu sunt mulțumit de dânsa ; am gă=sit-o acasă, și este cinsfită.

— Vei fi mai mulțumit cu alta ; tu te vezi a fi om de omenie și harnic. —

Doi slujbași trimiși de Vodă aduse ⁴³⁾ pe biata femeie cu ne=pusă masă ⁴⁴⁾. Vodă porunci de o trase ⁴⁵⁾ în țeapă. Apoi aducând o altă femeie, o dete în căsătorie bărbatului rămas văduv, după ce îi arătă ce pățise femeia dintâi și spuse și pentru care pricină căzuse peste dânsa urgia domnească cea neim=păcată ⁴⁶⁾.

Spun, măre, că această femeie lucra de n'avea vreme nici să mân=ce. Își puneă pâinea pe un umăr și sarea pe altul, și așa lucra. Se silia, biet, să=și facă bărbatul mai ⁴⁶⁾

mulțumit decât cu muiera dintâi, ca să nu cază în urgia lui Vodă ⁴⁷⁾. O fi izbutit ?...

Bine că nu domnește și în zilele noastre vr'un Țepeș ; căci multă cheltuială de țepe ar avea să facă, țepe de care să scape pământul de trântorițe sub care tânjaște locul unde șed ele ⁴⁸⁾.

VI.

Erău niște timpuri în care, pentru orice crimă, judecat=nejudecat, se da pierzării omul. Bine că sun=tem departe de niște asemenea timpuri. Bine că s'au dus ca să nu se mai întoarcă. Bine că am ajuns să fim, povestea ăluia, cu judecata, iară nu cu lopata.

Niște boieri răsvrățitori, din porunca lui Vlad=Vodă Țepeș, fură puși în țeapă. După câțva timp aducându=și aminte Vodă de dânsii, pofti să meargă la fața locului ca să se încredințeze cu înșiși ⁴⁹⁾ ochii lui cum au fost pedepsiți. Poate c'o fi voit să vază dacă cunoaște pe mulți din ei. Pe lângă Vodă mai era ⁵⁰⁾ și alți boieri din cei ră=mași credincioși Domnului lor.

⁴²⁾ Dintru'ntâi Ispirescu scrisese : „Cum de să nu=fi faci ea“.

⁴³⁾ Deci pers. a 3=a plur. fără terminațiunea =ră.

⁴⁴⁾ Redacția primă era : „cu nepusa în masă“.

⁴⁵⁾ Sfârșitul „căzuse... — neimpăcată“, adaos ulterior.

⁴⁶⁾ Redacția primă zicea : „a fi mai mulțumit“.

⁴⁷⁾ Finalul „ca să nu... — Vodă“, adaos ulterior.

⁴⁸⁾ Finalul „Bine că... unde șed ele“, adaos ulterior.

⁴⁹⁾ Ispirescu scrie : „cu însuși ochii lui“ !

⁵⁰⁾ Deci pers. a 3=a plur. fără terminațiunea =u.

Unul din acești boieri, ori că era și el amestecat în boclucul ce făcuse cei uciși, sau că era rebedenie ⁵¹⁾ cu careva din ei, și ca să nu se dea de gol că mila i-a cuprins sufletul ori că i s'a muia inima, se încumese a zice: — Măria-Ta, te-ai coborât din palat. Acolo aerul este curat, aci jos este smreduit. Mirosul cel greu să nu-ți supere sănătatea.

— Vrei să zici că pute? — în-
trebă Vodă, întorcându-se iute către dânsul și ținând căutăturile asupra-i.

— Așa, Măria-Ta, și ai face bine să te depărtezi de un loc care poate să fie vătămător sănătății unui Domn carele voește binele supușilor săi. —

Pasă-mi-te Vodă pătrunsese în ascunsurile inimii acestui boier, sau ca să astupe gurile celorlalți, strigă: — Slujitori! O țeapă de trei ori mai lungă decât toate cele ce vedeți să-mi făurați ⁵²⁾ numai decât, ca să puneți într'însa pe jupânul ăsta, ca să nu mai simță putoarea de jos... —

Se rugă de iertăciune bietul boier; dete în genuchi; vru să-i sărute mâinile pe amândouă părțile... Totul fu inderșert. După un scurt timp se svârcolia într'o țeapă mai naltă decât toate și gemea și se vaieta de fi se sfășia ⁵⁰⁾ rărunchii.

VII.

Un venetic de călugăr grec, ca mulți ce de curând începuse a cutriera țeara, ce-i cășunase lui pe un biet preot de mir român, om drept și cu frica lui Dumnezeu, că-l clevetia cât îi lua gura. De câte ori se întâlneau, se luau la cuvinte, și se încingea între dânsii o filonichie cam infierbântată. Călugărul grec prostia pe preot și catigorisia pe Români. Preotul îi răspundea: — Dacă ți se par Români proști și nedegroșiți ⁵³⁾, de ce nu te duci în țeara ta, la cațeonii tăi cei suptiri și pirpirii? Cine te-a adus oare, sau cine te-a chemat de ai căzut ca râia pe capul nostru? —

Ajungând și la urechile lui Vodă vestea despre acești doi clerici, Măria-Sa Vlad-Vodă Țepeș pofti să-i vază și îndată porunci ca în cutare zi să se afle la palat.

La ziua anumită ei veniră. Pe unul l-a primit într'o cămară, iară pe celălalt într'alta. Călugărul grec se umfla în pene și se mândria că l-a chemat Vodă. Vezi că nu știa că era chemat și preotul mirean. Acesta se minuna și se crucia cum de aflase Vodă de dânsul, și și pusese în gând ca, de cumva îl va găsi în niscaiva toane bune, să puie o vorbă și pentru popotenii săi.

⁵¹⁾ Ispirescu cunoaște deci forma *rebedenie*, nu *rubedenie*.

⁵²⁾ Deci *făurați* de conjugarea I-a (*făurez*).

⁵³⁾ ?

Vodă însă voi să le ispitească inimile și să le cunoască cugetele, căci Măria=Sa era un mehenghiu de om întru acestea. Intrând în cămara unde era Grecul, Măria=Sa îl întreabă : — Cinstite părinte, cutrieri țeara mea pentru trebile bisericii. Ai avut prilej să vorbești și cu bun și cu rău, și cu bogat și cu sărac. Spune-mi, rogu-te, ce ce zic oamenii despre mine ? —

La o astfel de întrebare, călugărul socotia că a pus mâna pe chilipir. Și cu o vulpenie pe care numai un Grec este în stare să o întrebuițeze, răspunse cu un graiu mios și prefăcut : — Mărite Doamne, dela un capăt al Țării la celălalt, toată lumea binecuvintează numele Măriei=Tale. Ea este mulțumită de Măria=Ta. Spune că așa Domn bun n'a mai stat de când este Țara=Românească. La care eu adaug că un lucru îți mai trebuie : adică să cauți mai blând și să-ți reverși milostivirile Tale către nevrednicii robi ai Măriei=Tale cari vin din părțile Locurilor sante, și să le dai ajutor ca să poată aduce mângăiere la nenorocirile ce bântuie pe călugării acelor sante Lavre din partea păgânilor. Și atunci numele Măriei=Tale îl vor încununa îngerii cu slavă nepieritoare.

— Minți ! nemernicule ca o cutră ce ești ! — strigă Vodă răstît și încruntând din sprincene ⁵⁴⁾. Se vede că știa el ce știa ; căci și zicătoarea spune că soarele de e soare, și tot nu poate să încălzească lumea toată. Și deschizând ușa zise slujbașilor ce stau de pază : — Slujitori ! Această ființă vicleană și netrebnică cu moarte să se omoare. —

Porunca lui Vodă se împlini numaidecât. Călugărul fu tras ⁵⁵⁾ în țepă.

Intrând și la preotul de mir, care nu știa nimic din cele ce se întâmplase, Vodă îl întreabă și pe dânsul :

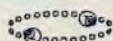
— Spune-mi, părinte, ce zice lumea de mine ?

— Ce să zică, Mărite Doamne ? Iacă poporimea dela țeară până acum n'a cârțit de fel. De curând însă a început a te blestema pe toate cărările, zicând că nu le mai împușinezi podvezile ce au apucat dela Domnii de dinaintea Măriei=Tale.

— Adevăr ai grăit — îi zise Vodă cu graiu îmbunat.

— Mă voiui gândi la aceasta. Tu să fii duhovnicul curții mele de aci înainte ! Mergi în pace. —

Petre Ispirescu

⁵⁴⁾ Mai sus : sprâncene.

⁵⁵⁾ Dintru'ntâi Ispirescu scrisese : „fu pus în țepă“.

Folcloristul Odobescu

Pentru Alexandru I. Odobescu, folclorul era o preocupare de predilecție. El a trăit între țărani¹⁾ și a știut să le aprecieze manifestările sufletești. Folclorul și limba populară cu bogata ei expresivitate naturală se numără între principalele izvoare din cari se adăpa scrisul său.

În afară de aceasta, multilateralul scriitor a cules și a făcut studii în folclor.

Spre ilustrarea activității de culegător, menționez cele două basme încopciate în *Pseudokyneghetikos*: „Vulpea bearcă” și „Basmul cu fata din piatră și cu feciorul de împărat cel cu noroc la vânat”.

Vulpea bearcă, exceptând forma măestrului stilist Odobescu, e o admirabilă prezentare a producției literare populare. Dar *Basmul cu fata din piatră și cu feciorul de împărat cel cu noroc la vânat*, e într’atât de stilizat de pe-a Odobescului, încât valoarea folclorică stă pe al doilea plan.

Mama feciorului de împărat e *Doamna Neaga*, pe care, în notă, folcloristul o precizează ca trăind în secolul al XVI-lea.

Deci, alături de artistul colector, se ițește, în penumbră, silueta teoreticianului Odobescu, cercetător și valorificator al literaturii populare.

Doamna Neaga își avea palatele în codrii *Cislăului* iar grădinile și livezile pe colnicele *Lapoșului*. Feciorul de împărat o apucă cu tovarășii pe *Scărișoara*, se oprește la înfurcătura *Bâscei* și privește „muchia ’naltă și pleșuvă a *Pentelcului*”²⁾.

Mereu, folcloristul ne dă numirile topografice pe unde acționează eroul din basm. Ce-i drept, legendele populare ne dau unele localizări, dar nu cu amănunte, precizie, și cu descrieri ca bună oară:

„... la înfurcătura Bâscei, acolo unde se așterne o pocieniță verde umbrită de plop, de stejari și de fagi”³⁾.

Sau cu prezentarea animalelor în felul acesta:

¹⁾ Cf. Petru Iroaie, *Alexandru Odobescu (copil, elev, student, debutul său literar)*, Suceava 1934, pg. 11—16 și 37.

²⁾ Citez după A. I. Odobescu, *Pseudokyneghetikos*, „Clasicii români comentați”, Craiova, S. R., pg. 166, — meritoasă ediție dată de d-l Al. Busuiocianu.

³⁾ Ibid., pg. 166.

„Vezurii cu perii suri, lungi și dreapți ca țepile, și bursucii somnoroși, cari ies numai noaptea din vizuini; jderii pădureți cu blana ruginie, deasă, moale și frumos netezită, și vidrele colțate de pe malul bălților...¹⁾ etc., etc.

Toponimea, descrierea și caracterizarea largă sânt streine basmului. Ele apar uneori, dar în foarte mică măsură și fără să atragă luarea aminte. În basm primează narațiunea.

Făcând abuz de descrieri și caracterizări, Odobescu nu ține seamă de tehnica basmului. Iar unele idei sunt prea intelectuale pentru a putea figura în literatura populară:

„... în tot trupul simțea un avânt neînstrunat”²⁾; „... el numai cu dânsa ea numai cu el...”³⁾; „Doamnă a inimii mele”⁴⁾.

Apare și neologismul:

„cât de bun *augur* îi fusese asemenea vorbe”⁵⁾.

Dar fraza atât de stilizată a lui Odobescu se avântă de foarte, foarte multe ori la forma verificată. Uneori avem poezii întregi:

Miclăuș, căne'nvățat
Știa seama la vânat;
el apucă spre colnic,
ușor, sprinten și voinic,
tot spre vale se lăsa,
și cărarea căuta,
botul prin iarbă vârand.
urmele tot mirosind.
Urma=i ici, urma=i colea!
Miclăuș n'o mai pierdea,
pri'ntuneric o simțea,
noaptea'ntocmai ca ziua⁶⁾.

E una dintre notele basmului pe care a înnimerit-o focloristul, deși, câte=odată, versificațiile sânt compuse de el după exemplul lui V. Alecsandri⁷⁾.

Fondul, iarăș, nu e în întregime popular. Finalul, mai ales, evidențiază un nepopular pesimism, filozofism:

1) Ibidem, pg. 172.

2) Ibid., pg. 186.

3) Ibid., pg. 188.

4) Ibid., pg. 192.

5) Ibid., pg. 172.

6) Ibid., 170.

7) Cf. Leca Morariu, *Pentru cântecul popular (Precizări)*, Cernăuți 1933, pg. 24—30.

„Așa ! vă vestejiți voi toate, plâpânde flori ale vieții, tinereți, iubire, plăceri, trecătoare frumuseți, — frumusețe, dar din cer pe care cerul pișmaș îndată ni-l răpește, — în grabă vă ofiliți și periți toate, dacă printre voi doară nu se prefiră vre-un fulger cu arsură, vre-un fior de nemurire“ ! ¹⁾.

Și nici preocupările arheologice n'au rămas streine acestui basm, căci într'un loc e vorba despre „cloșca cea vestită cu puii ei de aur“ ²⁾, adică despre tezaurul dela Petroasa descoperit în 1837.

Figurația expresivă însă și tonalitatea dau acel farmec care este apajul necorcitei literaturi populare :

„Ca un vis, ca o părere, se coborî de pe stîncă, mândra albă față, naltă, mlădioară ca o trestioară, cu părul de aur, cu ochi de balaur, ruptă din soare întocmai ca Ileana Cosânzeana. De frumoasă ce era, de albă ce s'arăta, la soare puteai căta, iar la dânsa ba ! Cine îi vedea mersul, cine-i zărea chipul, cine-i auzea glasul, nu putea să o privească și să nu o îndrăgească, nu putea să o auză și să nu i se încrează“ ³⁾.

Chiar intitularea basmului : *Basmul cu fata din piatră și cu feciorul de împărat cel cu noroc la vînat*, e neaoș populară, căci așa obișnuște poporul să spună : *poveste cu un fecior de împărat, basm cu trei zmei paralei etc.*

*

Despre studiile în folclor ale lui Alexandru I. Odobescu, ne dumiresc articolele : „*Cîntecele populare în raport cu țara, istoria și datinele Românilor*“ și „*Biserica episcopală dela Curtea de Argeș și legenda Meșterului Manole*“.

Subliniem mai întâi faptul că Odobescu întrebuițează eticheta de *cîntece* și nu, impropriu, „poezii“ populare ⁴⁾. El citează cuvintele lui I. G. Herder și repetă : „Cîntecul nu se vede ci se *ascultă* !“ ⁵⁾. Înțelege rostul acestui adevăr, dar nu stăruie asupra lui. Și, el, iubitorul de muzică, parcă e cât pe ce să pună chesfiunea la punct. Trece însă pe-alături ! Îl vedem întrebuițînd alternativ, când eticheta de *cîntec popular*, când pe cea de „poezie populară“. Și înțelegem că nici el nu s'a fixat asupra unei denumiri. Eticheta de *cîntece populare* o întrebuițează după pilda colecțiilor din limba germană, franceză sau limbile slave în cari expresia obișnuită e cea adevărată :

¹⁾ *Pseudokyneghetikos*, ed. cit., pg. 194.

²⁾ Ibid. pg. 171.

³⁾ Ibid. pg. 186.

⁴⁾ Cf. Leca Morariu, *Pentru cîntecul popular*, Cernăuți 1933, pg. 12—19.

⁵⁾ Al. I. Odobescu, *Opere complete*, vol. II, ed. III-a, Cartea Românească, pg. 6.

cântec popular și nu „poezie” populară: Volkslieder, Chants populaires, Народныя песни (l. sârbă). Precizia e așa cum ne-o reprezintă d-l Leca Morariu: „Noțiunea *poezie populară* cuprinde doar *tot* ce-i produsul imaginației: basm, superstiție, cimitură etc.”¹⁾. Bineînțeles că subtilului Odobescu nu-i reproșăm această lipsă, ci încercăm de-a evidenția cum el a bănuț însemnătatea adevărului, dar n’a stăruit asupra acestei însemnătăți.

Pe’ Odobescu îl interesa numai în treacăt caracterul integral al cântecului popular, *text și melodie*, și deaceea nici nu urmărește chestiunea. El se canonia să demonstreze valoarea artistică a textului fără melodie și îl preocupau transmisiunile, influențările, motivele și datarea producțiunilor literare populare.

Trei discipline îi facilitau cercetările: folclorul comparat, filologia și istoria. De toată admirația este erudiția cu care urmărește motivele folclorice la popoarele antice și la cele moderne. Motivului *Mioriței*, a cărei adâncă valoare el a reliefat-o, îi consacră splendide pagini de minuțios studiu. De multe ori ajungea însă la concluzii eronate, fie din cauza unei date false. Elocvent e cazul când pentru *bulucae*, greșală de tipar, strecurată în *Miorița* din prima ediție de *Poezii populare* ale lui Alecsandri, în loc de *bucălaie*, — Odobescu s’a apucat de-a făcut cum singur spune „un zădarnic *buluc* de erudiție deșartă”²⁾.

În articolul „Biserica episcopală dela Curtea de Argeș și legenda Meșterului Manole”, se evidențiază folcloristul preocupat de transmisiunea producțiunilor literare populare și datarea lor.

Petru Iroaie

•••••

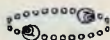
Populare

Să trăesc cât piatra’n munte
N’oiu lua față cu sute;
Oiu lua una săracă
Numai ochii ei să-mi placă,
... Și gurița câte-oleacă...

Măi doruț, dori-te-ar para,
Cum m’ai gălbenit ca ceară,
Măi doruț, dori-te-ar focu,
Cum m’ai gălbenit ca socu!...

Auzite dela *Glicheria Moroșan*, din Comănești jud. Suceava (analfabetă născ. 1888) de

Octavia Lupu-Morariu

¹⁾ Leca Morariu, op. cit., pg. 13.

²⁾ Odobescu, op. cit., pg. 39.

Stavru Tarasov

În Sala „Universul“ (București), reputatul îndrăgostit de Dobroge, de Delta și de Mare, Stavru Tarasov, expune 181 piese, — în covârșitoarea lor majoritate poeme ale bătrânului pământ și ale misticelor ape din care s'au izvodit. Se adaugă — ce-i drept — acestui dominant aspect și alte două-trei genuri (portretul, florile, natura moartă și nudul — unul singur, *un* nud care echivalează câte zece altele!...), dar prevalentă rămâne tot exhibiția peisajului.

E cert, Tarasov, acel Tarasov ascuns cu lunile într'o *lotcă* din tufăriile Deltei, rămâne și 'n creațiile sale un solitar. În cadrul lui intră doar atât: „natura“; poezia firii, cu toate singurătățile ei, cu toate genurile ei de făcere... Subiectul uman și animal e aproape dispăruț, în orice caz absent prin estomparea lui coloristică sau purstatică. Ceea ce *auzi*, nu-i decât aromitorul fâșâit de ape și de pășuri, sau sumbrul și surdul tumult de talazuri ale furtunei începând din marinele lui. Acompaniamentul cel mai adecvat va fi deaceia sau un cer îngândurat și încruntat de nori (*Vedere din Constanța*), sau gălbuia lumină a soarelui ce scapătă, scriind dezolare pe cutari oarbe ziduri de cuibare dobrogene (*Casa turcești*) și incendiind uriașe melancolii peste tot cuprinsul unui plaur amurgit...

În general, o reprezentare foarte spontană a impresiei trăite. Avem ferma convingere că oricare dintre aceste *instantanee* a fost prinsă de Tarasov în câte o singură „ședință“ avută cu natura. Rezerva de tonalitate coloristică e profund sugesționantă pentru această lume a asfințiturilor și a solitudinilor.

Altul, firește, e Tarasovul portretului, lucru care se evidențiază superb în autoportretul maistrului. E aice o întreagă sinteză a migalei și a revenirilor. Iar în sesizarea pitorescului specific din *Fată de pescar*, *Cap de expresie (Bulgăroaică)* sau cutare *Hahlușcă*, se afirmă din nou suverana maturitate a atâtor trăiri sufletești...

Flori, zbenguitoare flori (*Tufănele*) și natură „moartă“ (*Cireșe*, chiar acum revărsate dintr'o patriarhală farfurie de conac dobrogean), — se întesesc cu guralivie în acest cuprins al vastelor liniști...

Leca Morariu

Suceava culturală pentru Teatrul Național din Cernăuți

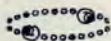
Moțiune votată în adunarea de protest dela 25 Martie a. c.

Locuitorii vechii Cetăți de scaun a Moldovei, întruniți, la chemarea societăților culturale și artistice din localitate, în sala Primăriei, Luni 25 Martie (Buna-Vestire), ora 12 din zi, — luând cunoștință amănunțită de hotărîrea ministerială, prin care se suspendă pentru exercițiul financiar 1935/36 alocațiunea bugetară pentru plata actorilor dela Teatrul Național din Cernăuți, ceea ce echivalează cu suspendarea oricărei activități artistice normale a acestei instituții de valoare, *protestează cu toată hotărîrea contra acestei măsuri*, menită să aibă drept consecință văduvirea integrală de spectacole românești a orașelor de provincie din cuprinsul Moldovei de Nord, unde Teatrul Cernăuțean înțelegea să desfășoare o mult apreciată operă de propagandă, pe care orașele acestea n'ar putea s'o ceară dela eventualele turnee ale unor echipe din Capitală.

Protestăm îndeosebi și contra nedreptei *campanii de denigrare a Teatrului Cernăuțean*, sub raportul nivelului artistic, campanie care chiar acum, cu prilejul suspendării, și-a găsit exponentul într'un ziar fruntaș din Capitală, care nu se sfiește să afirme, în mod *revoltător de nedrept și de superficial*, că Teatrul Cernăuțean ar compromite prestigiul culturii și artei românești.

Adânc convinși dimpotrivă, că Teatrul acesta *chiar în actuala sa formație* îndeplinește cu izbândă înalta misiune ce o are în acest colț de țară, cerem ca el să fie susținut cu toate jertfele, revenindu-se asupra nedreptei suspendări a alocației bugetare, cu atât mai nedreaptă, cu cât și în anii din urmă artiștii Cernăuțeni *au avut de îndurat un tratament vitreg în ce privește salarizarea*.

Societățile „Ciprian Porumbescu“, „Ateneul Român“, „Liga Culturală“, „Doamnele Române“, „Unirea Româncuțelor“ și „Cercle des amitiés franco-roumaines“.

De-ale Redacției. — Neobișnuita aglomerare de material ne-a determinat să amânăm o bună parte din *Cronică* pentru Nr-ul viitor.

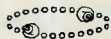
Multe și mărunte ...

Geniul marelui Bucevschi, glorificat prin cunoscutul romancier Nicolae G. Rădulescu=Niger. — În colecția de piese narative *Clipe de uitare*, publ. în edit. I. Negreanu, București, a apărut, pe la 1927, fascicelul de nuvele și schițe, *Cuvântul morței* de Nicolae G. Rădulescu=Niger. Volumul se încheie cu schița *O aparițiune*, care în formă de legendă, constituie o contribuție pentru istoria culturală și bisericească a Bucovinei. Nuvela e închinată amintirii venerabilului Mitropolit Teoctist Blajievici († 1879), evocând în acelaș timp măiestria lui Epaminonda Bucevschi. Și iată cum anume:

Patapie Palaghian¹⁾ odăias, la Mitropolie, era foarte trist de pierderea celui adormit întru Domnul [și] se simția... mulțămît că rămânea să servească unui Mitropolit ca Silvestru Morariu [urmașul Mitrop. Blajievici], ale cărui mari însușiri sufletești erau cunoscute și laudate de toată lumea românească"... Intrând „în camera de culcare... ochii lui, dilatați peste măsură, plini de spaimă, priveau țință pe fe=reastra cea mare ce da din această odăe în paraclis". „În stânga..., în fața altarului, Mitropolitul repausat Blajievici, îmbrăcat cu toate sfintele odăjdii, părea atunci eșit din altar, cu cărja păstorească în stânga, cu dreapta binecuvântând". Odăiașul înfricoșat de această vedenie, îngenuncheă „în sfântă rugăciune pentru sufletul stăpânului său". Dar după ce luna intră în nori, apariția dispăru. Cuprins de spaimă, Palaghian aleargă la secretarul Mitropoliei, povestindu-i ce a văzut. Când secretarul sosi la locul de taină, arătarea se repetă. Dar funcționarul, mai raționalist decât sluga, în evlavie ei credincioasă, înțelese imediat ce s'a întâmplat. „În acea zi se adusese portretul fostului Mitropolit Blajievici făcut de marele pictor bucovinean Epaminonda Bucevschi (!), și fusese pus neincadrat în fața altarului, într'un colț". „Atât de minunată era pictura, încât prelatul era par'că ființă vie, să fi văzut portretul la lumina zilei...". „Cum nu era să semene... în bătaia acelei lumini feerice [a lunei] o aparițiune în ochii credinciosului Patapie, care nu-și putea uita stăpânul...".

Arta pictorului produsese deci viziunea care i s'a părut lui Patapie minune făcută de Dumnezeu. Așadar o legendă, datorită geniului artistic al marelui Epaminonda Bucevschi.

Eugen I. Păunel

¹⁾ Numele e autentic. În Anuarul Eparhiei pe 1909, p. 23, îl găsim pe acest Patapiu Palagian în calitate de „Kanzleidiener" fiind născut la 1840 și intrat în serviciu la 1880; se pare că a decedat la 1910, căci Anuarul din 1910 nu-l mai amintește.

Vitrina Cărții

Al. Lascarov=Moldovanu, Schitul cu plop, Sibiu, 1933. — Al. Lascarov=Moldovanu, Viața creștină în pilde, București, 1935. — Asupra acestor două cărțicele vreau să atrag luarea=minge în nota de față, cărțicele ce nu cuprind „literatură” în sensul dat astăzi acestui cuvânt și cari, deși apărute la oarecare distanță în timp, una de alta, pornesc din acelaș duh creștin, se armonizează în aceeaș ținută morală înaltă a Credinței creștinești, elemente caracteristice în scrisul domnului Lascarov=Moldovanu.

Ce se înțelege azi prin „literatură”, cum se înfăptuește „scrisul” actual în genere, este un lucru jalnic și aproape dezonorant. *Cartea* a ajuns în zilele noastre, prin degradarea, căreia au supus scrisul atâția nechemăți, purtători de condeiu pe răbdătoarea hârtie, un obiect disprețuit și ignorat, îngropat în puzderia volumelor de scandal, frivolitate, atâtare odioasă a instinctualității și elogiare a ticăloșiei. Preocupările înalte, etice ori religioase, au dispărut din conceptul „frumosului”, și orice neisprăvit, orice căzătură morală poate da la lumină toate elucubrațiile bolnave, toată mizeria sufletească pe care o trăesc în lipsa unei vieți superioare, izbind în moralitate, credință și’n toate valorile, ce fac viața de om vrednică și deplină.

„Critica” nu mai există. Nici o cenzură în domeniul acesta nu stăvilește puhoiul destrămării. Dimpotrivă, „critica literară” se pare că a participat cu răul, și recenzenții gazetelor și revistelor noastre, oameni de o tâfnoșenie și pretențiune fără margini față de scrisul cinstit și curat, apreciază, interesați sau nu, volumele îmbâcsite de picanterii, de murdărie deghizată sau fățișă, se extaziază înaintea „originalității” glodoase și inepte, decretând genialități toate aparițiile neobrazate și țigăniile mahalalei „literare”.

Este de mirare că puținele cărți adevărate apar și trec fără să le observe nimeni și fără să le citească decât prea puțini? Că zarva și hărmălaia ce se fac în jurul noilor apariții, au de scop să atragă lumea spre cărțile de scandal ale scribilor și scribuleților „geniali”? Că scrisul cinstit și adevărat, fără artificii căutate, fără strâmbăturile unei sintaxe, care numai a graiului nostru nu este, a luat locul Cenușeresei din basmul cel de demult, stă ascuns în volume nerăspândite, necifite sau uitate?

Scrisul domnului Al. Lascarov=Moldovanu e, în haosul de

azi, ca o grădină liniștită, cu discrete colțuri înflorite, în preajma unei biserici singuratice sau în vatra unei mănăstiri.

Volumul „Schitul cu ploi” și-a primit titlul de la schitul de călugări din mijlocul Bucureștilor de azi, schit despre care autorul vorbește în primele pagini ale cărții sale. Evocative și duioase pagini, despre un colț pitoresc și necunoscut al zgomotoasei noastre capitale, în care înflorește această oază a tăcerii și spiritualității, așa de stingheră în mijlocul îmbuibărilor și desmățului, stăpâne peste acest veac.

Pagini de acestea sunt multe în volumul despre care vorbim. Ori că evocă aspecte asemănătoare, ori că discută situații mai legate de timp, ori că aduce înaintea noastră chipuri de pe alte meleaguri, legându-le cu unele de la noi, acelaș duh creștin însuflețește toate și aruncă asupra tuturor înfățișerilor din paginile cărții o lumină potolită și odihnitoare.

Sunt în cartea aceasta și pagini de Apologetică creștină, după cum se află altele de morală, adică de acelea scrise în lumina Învățăturii lui Christos. Sunt tot așa de prețioase ca și celelalte și, prin elevațiunea spiritului evanghelic ce le stă drept temelie, ele au și rosturi edificatoare, element așa de necesar scrisului bun din toate vremile.

Și se mai găsesc în „Schitul cu ploi” interesante comentarii făcute în marginea unor evenimente contemporane, a unor fapte de toată ziua, a vieții actuale așa de scoborită uneori, ca spiritul ei aventurier până la demență, cu lipsa ei de interioritate și cu sărăcia ei suflească, așa cum n'a mai fost poate alta.

O carte frumoasă, o carte sănătoasă, o carte *adevărată*.

* * *

Și despre cealaltă cârtică, apărută în colecția „Cartea satului” și destinată, în primul rând, omului de la țară, nu se pot spune decât cuvinte bune și, pentru paginile ei, trebuie, făcut îndemnul lecturii.

„Cărturarii” vor închide-o iute, după primele pagini: istorioarele, comentariile discrete în marginea scăderilor morale ale vremii, episoadele elocvente din viața marilor sfinți ai creștinătății, toate acestea notații scurte, dar pline de miez, adevăr și sens, vor fi decretate lucruri pentru... copii sau pentru oamenii „naivi”, în cazul cel mai bun.

Și totuș... Peste paginile acestei cârticele, pagini concise, fără îngâmfare literară și afectajie, trimise lumii, plutește acea mireasmă

inefabilă pe care Învățătura lui Christos o poate dărui scrisului nostru, dacă sufletul ne stă sincer și îndelungat în legătură cu Dânsa.

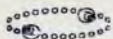
Pentru autorul lucrării minunate de care e vorba, faptul de căpetenie *acesta* este.

Micile povestiri, dialoguri și note cari o alcătuiesc, adunate din multe părți, trăite de însuși povestitorul ori imaginate de dânsul, sunt grupate după fundamentale aspecte ale vieții creștine: Biserica, Credința, Domnul Iisus, Duhul Sfânt, Dumnezeu, Jertfa Domnului, Maica Sa etc. Expresive, clare și desăvârșit alcătuite după măsura scopului ce urmăresc, înfățișate de cineva care *crede* și știe ce spune, ele pot fi citite și gustate chiar de omul cărții, dacă acesta nu-i un simplu „cărturar“ ori un snob sceptic în materie de *Credință*.

Cecace lipsește literaturii noastre în genere și Bisericii misiunare indeosebi, este cartea edificatoare în sens creștin, așa cum o au confesiunile creștine apusene; dacă nu cu strălucirea și belșugul catolic ori protestant, apoi măcar atâta carte ziditoare de suflet câtă a avut trecutul nostru religios, am putea-o avea și cei de azi. Trebuie câțiva oameni de credință și inimă, precum și o inițiativă curajoasă, cum ar putea să fie acea a Bisericii. Energiile, puține, e drept, sunt între noi: D-l Al. Lascarov-Moldovanu este una. Am putea spera să găsim și inițiativa?

N. N. Răutu

Post-script. — Inițiativa? Din partea patriarhiei noastre (patriarhie cu *p* mic!), desigur nu! — Nota redacției.

Și iarăși Teatrul Național! . . .

Iar împotriva aceluia atât de nedrept editorial din „Glasul Bucovinei“ Nr. 4.387, *Nevoile Teatrului Național*, să ne fie îngăduit a cita, într-o completa satisfacție a Teatrului Național din Cernăuți, dintr-o scrisoare a d-lui Victor Morariu (datată: Suceava, 5 Sept. 1934) următoarea apreciere pentru meschinăria de atunci a ziarului „Glasul Bucovinei“: „*Am cetit cu profundă consternare pamfletul din Gl. Buc.: câte afirmații, atâtea neadevăruri *) sau exagerări tendențioase*“.

*) D. p.: „Glasul Bucovinei“ pretindea că delegațiunea Teatrului Național, descinsă la București în August 1934, n'a izbutit nimic. Ori această delegațiune a izbutit atunci să obțină revocarea reducerii de 100% din salariile T. N. din Cernăuți! Etc. etc. etc. . . .

CRONICĂ

Suceava culturală. — Suceava culturală, cum atât de fericit și de drept i-a zis cândva directorul *Fățului=frumos*, activează mereu și spornic cu acelaș unic record între toate centrele bucovinene. Cronicarul — cronicarul cultural (căci cel politic nu-
mai grija asta n'o are!...) abia prididește să mi=șle încondeieze. Înregistrăm deci scurt, laconic, *factele*, precizând că nucleele generatoare de atari realizări rămân tot vechile noastre instituții (societăți) „bucovinene”: Societatea (deci nu „reuniunea”) „C. Porumbescu” (prezidată de prof. Il. Bereznițchi), „Ateneul Român” (al devota=
tului Nicu Caba), „Liga culturală (de sub Păr. T. Coclici), Soc. „Doamnele Române”, ba chiar și „Cercul franco-român”. Iar comandamentul suprem al acestei viaie în=
tregeri în superioara binefăptuire sufletească îl deține, în cea mai mare parte, acelaș Ștefan Pavelescu, minunat spiriduș și spiritus agens, perfect ofițer de legătură între toți și între toate. Dar iată=l bilanțul: 1. Trei spectacole date de Societatea „C. Porumbescu” la Ițcani pt. construcția bisericii ort.=rom. din Ițcani. Cu comedile *Rămășagul* și *Florin și Florica* de Alecsandri și *Familie improvizată*, farză localizată după Riemann și Schwarz de Șt. Pavelescu, s'au realizat peste 13.000 lei. Di=
rectorul și sufletul ansamblului: Șt. Pavelescu. Anturajul: D=nele El. Franke (activă și la marele „Landestheater” din Sibiu), V. Sucevanu, d=rele S. Culin, L. Marcianu și E. Neher, și d=nii V. Jauca, Gh. Ruptaș, Cr. Tabacaru, E. Filip, etc. — 2. Două academii (a 6=a în 22/III și a 7=a în 10/V) ale aceleiași Soc. „C. Porumbescu”, în cari corul dirijat de d=l A. Isar s'a impus definitiv ca real instrument artistic. Laudabil că opera lui C. Porumbescu fu copios reprezentată (corurile *Cântecul Măr=găritei*, *Cântec de primăvară*, *Românul* și piesele la pian *Suvenir de Nervi*, *Camelii*, *Tempi passati* exec. de d=ra Elena Simon, apreciabilă pianistă. — 3. O inovație: Sânzienile sărbătorite (în ajun, la 13/VI) cu un Concert religios, dat de Soc. „C. P.” în chiar cuprinsul Mănăstirii Sf. Ioan. Deci nu comedii și spectacole profane, ca *n anii trecuți, ci=o clipă de reală elevație pt. toți: autorități bisericești, civile și militare, pelerini.... Un pas pe drumul mai adevărat, credem.... — 4. „Liga culturală”, care în Martie a. c. a împlinit 10 ani de viață, după seria de conferințe din cursul anului a organizat șezători: la Solca 15/VII și Gurahumorului 29/VII, căci Suceava se afirmă trezitoare și pentru provincia dormitândă.... Păr. I. Flaișer, rar orator, cuvân=
tând d. *Puterea Crucii*, iar Păr. T. Coclici d. *Rolul femeii în familie*. D=l Filimon Taniac a cetit din opera d=sale. Șt. Pavelescu a recitat din Coșbuc, G. Ranetti, V. Militaru, etc. iar la Solca, acelaș a conferențiat d. *M. Sadoveanu, Viața lui Ștefan cel Mare*. — 5. La 2/IX Soc. „C. Porumbescu” dă (pentru a 4=a oară!) concurs *Comitetului p. construirea, unei biserici în Ițcani*, jucând comedia lui Alecsandri, *Nobila cerșitoare*, cu dir. de scenă a d=lui Șt. Pavelescu (un Leon Dalbu, sobru și variat), cu simpatica d=ră Irma Frisch în Adelina Dorian, cu Gh. Ruptaș (Balaure) de=un iresistibil comic și cu ceilalți reputați histrioni Suceveni: O. Dârja, W. Franke, E. Cosmovici; — 6. În 16/IX Șezătoare organizată de „Ateneul român” în acel Dărmănești, unde ucrainismul se cere pas de pas pălmuit de drepturile noastre. Vor=
besc d=nii N. Caba, Dr. D. Cudla și Al. Pavelescu. — 7. La 4/X d=l Șt. Pavelescu vorbește, în cadrele „Ateneului” despre *O pierdere ireparabilă a ist. lit. române: Gh. Bogdan=Duică*. Venitul net de de 375 lei — generoasă atenție — s'a remis buletinului „Mihai Eminescu” (Cernăuți), unde Bogdan=Duică, ca director și colabo=

rator era, alături de Leca Morariu, acasă. — 8. Ciclul de conferințe p. comemorarea centenarului Odobescu, organizat, la îndemnul lui Șt. Pavelescu de acelaș harnic „Ateneu român“. Au conferențiat, la 10/X d=1 prof. G. Ionescu d. *Viața și activitatea folclorică a lui Od.*, iar la 15/X d=1 Petru Iroaie d. *Odobescu arheolog și istoric al artei.* — 9. La 6/X Comitetul „Ateneului român“ decide — la inițiativa d=lui Șt. Pavelescu — a ridica un bust lui S. Fl. Marian, Ateneul votând totodată suma de 1.000 lei. — 10. La 23/X Festival jubiliar al „Ligii culturale“ pt. împlinirea unei decade de existență. Cuvintează Păr. 1. Coclici. Urmează coruri românești (liceul de fete „Doamna Maria“), danțuri rom. (Școala profesională), recitări din Eminescu, Coșbuc, T. Robeanu etc. de Șt. Pavelescu, Florin Doroftei, Em. Crainicu, Vica Doboș=Boca, și finalul: piesa d=lui At. Mitric, *Amintiri* jucată de d=rele M. Lavric, L. Marcianu, E. Neher și d=onii Șt. Pavelescu, O. Dârja, Fl. Doroftei, I. Zaharia, Em. Crainicu și A. Maga. — 11. La 27/X Ateneul aranjează un festival artistic la Rădăuți pt. sporirea fondului *bustul=Marian*. Vorbește preș. N. Caba d. S. Fl. Marian, recită Șt. Pavelescu și urmează reprezentarea *Familie improvizată*. — 12. La 28/X conferința d=lui prof. R. Vasiliu d. *L. Barthou și R. Poincaré în Cadrul Cercului franco-român*. Și... mai zică și ceilalți....

P. Delasuceava

* * *

Impertinență elocventisimă. — Ziarul „Credința“ (București) din 1 Octom. 1934 palmuește opinia publică adevărat românească cu următoarele injurii publicate sub eticheta Gh. Bogdan=Duică: „Un cuvânt de reculegere pentru acest nemuritor — căci era academician — mort de curând. A fost un erudit. Avea dexteritatea arhivarului și nu a iubit frumosul. De pe urma lui ne rămâne ceva: să facem aceea ce el nu a putut înfăptui“. — Morala fabulei: Gh. Bogdan=Duică nu s'a demis să colaboreze (pentru plată) la alde „Adeverul literar“, „Viața românească“ (de nuanță bucureșteană) și cealaltă literatură Sărindărească. Ba a declarat că nici n'o mai cetește!

* * *

Seminarul universitar de lit. rom. modernă (Cernăuți). — Primit la redacție broșurile: Petru Iroaie, *La centenarul lui Al. Odobescu* și Teodor Cușniriuc, *Literatura română văzută de Germani* — eseuri de reale calități științifice. Ni-i aminte apoi că din școala aceluiaș Seminar au ieșit tinerii cercetători și publiciști Traian Cantemir (vajnic explorator istroromân), Emanuil Haivas, Gh. Maxim=Burdujanu, Christian Moldoveanu, Constantin Nastasi, Traian Prodan, Leon Țopa, Traian Șuhan etc. — și ne întrebăm de ce nu s'or fi găsinđ fonduri și pentru acest fel de Institute universitare! Ce mai Dacoromânia istorică=literară ar putea odrăsli din aceste școli vii!

* * *

Viața și opera lui Epaminonda Bucevski. — Vestim cu bucurie că distinsul nostru colaborator, d=1 Dr. Corneliu Gheorghian a pus sub presă o întinsă monografie asupra celui mai mare artist plastic pe care ni l=a dăruit pâna acuma Bucovina românească. Volumul va fi împodobit cu o bogată colecție de planșe, reproduceri după atât de uitata și atât de necunoscută operă a lui Ep. Bucevski, operă risipită în toate colțurile lumii largi (Franța, Olanda, Anglia și chiar America).

Al. Lupu

* * *

„Capitala“ pentru G. Musicescu. — La trei decade dela moartea panmoldoveanului G. Musicescu, nici snobismul Capitalei n'a mai putut rezista și=a trebuit să=l recunoască. Aceasta mai ales datorită devotamentului pe care maistrul Ștefan

Stoicescu l-a dovedit, ani și ani, cu concursul înjghebărilor sale corale. Pagina istorică în povestea muzicii românești de care vorbim, s'a desfășurat la 4 Noembrie 1934. Un serviciu divin — realmente divin — la biserica din str. Doamnei (Kalinderu), unde cu neaș șart moldovenesc, moldoveanul Arhim. Iuliu Scriban, a lămurit marea semnificație a emblemei *Musicescu*. Corul Soc. „Gavriil Musicescu” dă cuvenitele răspunsuri și cântări, — cuvenite, fiindcă vin din opera *Prăznuitului*. Urmează în „grădina” Ateneului Român sfințirea și desvelirea bustului *Musicescu*.

Iarăși o însuflețită cuvântare a Arhim. Scriban, apoi discursurile cetite ale d-lor C. Kirijescu și mai ales cel plin de informație al semperprezentului Ion Simionescu. Vorbește cu multă cuviință și autorul întregii serbări, d-l Stefan Stoicescu, predând în seama primăriei chipul în bronz al lui G. Musicescu. Bronzul însuși — operă a d-nei M. Pătrașcu — fotografie plastică, corectă, dar numai atât.

Răspunde penibil de improvizat, primarul Donescu. Regretabil, neiertat de regretabil e faptul că n'au ajuns la cuvânt cei care erau mai chemați să-și aducă priinosul de recunoștință față de dacoromânul Musicescu: *delegații României mărghașe*, veniți din mari depărtări pentru a răsplăti româneasca trudă a Musicescului din vremuri de răstărite. Și faptul rămâne cu atât mai întristător cu cât — știm — chiar acestor crainici ai României-Noui le aparține o bună parte din bronzul Miliței Pătrașcu! Alt regret: *Nirvana publicului bucureștean* — un pumn de oameni din toate fundurile *Moldovei* și din *Banatul* lui Vidu, *Sabin Drăgoi* și *Iosif Velceanu*. A răspuns datoriei pilduitor de frumos și *Bucovina*.

După amiazi Concertul corului „G. Musicescu” în aceeași biserică din str. Doamnei. Cuvintează din nou și iarăși nou Arhim. Scriban. Și — emoționantă surpriză — slăvește, aici în locașul sfânt, printre sfintele cântări ale lui Musicescu, poimenirea sărbătoritului, bucovineanul *Aurel Morariu* dela Cernăuți, un fiu al neuitatului Preot Constantin Morariu. Sinceritatea, căldura, puterea evocativă a celui ce-și retrăia clipe din copilărie, vrăjite de mistica răscolire pe care Musicescu a știut s'o nască de mult, în *Bucovina austriacă*, înlăcrimează asistența cu adevărată duioșie. Concertul în sine, o desăvârșită realizare artistică.

Seara, masă intimă a soc. „G. Musicescu”, prezidată de Musicescu-fiul. A fost o cât se poate de fericită inspirație de a se admite aici la cuvânt „provincia”. Printre oratorii de rigoare, între cari iarăși vrednicul arhieru I. Scriban și membri ai corului, omagiindu-l pe maistrul Stoicescu, se ridică din nou *România-Nouă*. *Bucovina* prin scriitorul *Leca Morariu*, meșter în a spune ca nealții și a covârși, neuitând să sublinieze că alături de un *N. Iorga* și un *Petre Liciu*, *Gavriil Musicescu* rămâne și dânsul un restaurator de hotare sparte cu volnicie și un înaditor de nemărginite hotare sufelești. Se ridică apoi cu văjnicie *Banatul* d-lui *Iosif Velceanu*, aducând tributul de închinare al celor 300 *coruri fărânești* și al celor 70 *fanfare de plugari din Banat*. Gheața oficialităților fiind definitiv topită, oratorii se perindă spornic, și adevăratele vibrații sufelești se afirmă aici, în familie, cu toată profunda rezonanță care nu putea să se producă în infernalul vacarm de claxoane din fața Ateneului.

(După revista „Litere”, An. II, Nr. 15 din 1 Dec. 1934).

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
CERNĂUȚI, str. Munteniei 14

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

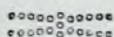
În Țară : 200 lei pe an

În Străinătate : 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

CUPRINSUL:

Const. I. Popescu	Zece ani
M. Sadoveanu	Scrisoare
Elena Popescu	Expansiunea culturală a lui „Făt-frumos“
George Voevidca	Și=albastra primăvară va fi moartă . . . (Versuri)
Tiberiu Cruda	Momâia (fragment : Act. III scena 7)
Dr. Aurel Morariu	Să nu ne înșelăm asupra prietenilor (Revizionismul)
Eugen I. Păunel	V. Alecsandri și Carol Miculi
Traian Cantemir	Motivele dispariției poeziei populare la Istro=Români
I. E. Teroufîu	Alexandru Vlahuță
† Constantin Morariu	Memento (Versuri)
E. Valuca	Cezar Petrescu : Duminica Orbului
Radu Gyr	Vera Veslovschi=Nițescu
Victor Morariu	Cântec nupțial (trad. din Goethe) Versuri
Leca Morariu, Aurel A. Muș reșianu și Teofil Frâncu	Dela . . . Academia Română din Brașov
V. Lechița	Când veni=va cântărețul . . . (Versuri)
I. E. Teroufîu	Capitulari
Scarlat Preajbă	V. Alecsandri și cântecul popular
D. Murărașu	M. Eminescu, Ce te legeni . . . (Ediție critică)
Leca Morariu	Desființarea Teatrului Național din Cernăuți
Șt. Pavelescu	Concurs p. bustul lui S. Fl. Marian
Rev. „Făt=frumos“	Unde s'a tipărit și s'a redactat „Făt frumos“
Rev. „Făt=frumos“	Dela Societatea scriitorilor români
Victor Morariu	Campania împotriva Teatrului Național din Cernăuți
Rev. „Făt=frumos“	Morții noștri
P. Ispirescu	Povești despre Vlad=Vodă Țepeș (PAGINI INEDITE)
	Continuare
Petru Iroaie	Folcloristul Odobescu
Octavia Lupu=Morariu	Cântece populare (folclor)
Leca Morariu	Stavru Tarasov
	Suceava culturală.
(Victor Morariu și Șt. Pa velescu)	Pentru Teatrul Național din Cernăuți
Eugen I. Păunel	Multe și mărunte . . . (Ep. Bucevschi)
N. N. Răutu	Vitrina cărții (Al. Lascarov=Moldovanu)
Rev. „Făt=frumos“	Și iarăși Teatrul Național ! . . .
P. Delasuceava, Al. Lupu și revista „Litere“	Cronică

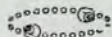
BIBLIOGRAFIE

Cărți

- Leca Morariu, *Muzeul Porumbescu*, București 1934.
Nestor Camariano, *Primele încercări literare ale lui C. Negruzzi și prototipurile lor grecești*, București 1935.
Alecă Isăceanu, *Mormântul lui Nicolae Bălcescu*, București (1934).
G. M. Vlădescu, *Moartea fratelui meu* (Roman), București.
Mihail Șerban, *Idolii de lut* (Roman), București.
D. Giusti, *Sociologia militans*, București (Operă de fundamentală importanță asupra căreia vom reveni).
Aurel A. Mureșianu, *Iluzia „dacică”*, Brașov 1934.
S. Tamba, *Babu Mitu. — Din stânga și din dreapta*, Brașov 1930.
Radu I. Paul, *Izvoarele de inspirație a câtorva poezii ale lui Eminescu*, Cluj 1934.
Sever Stoica, *Mileniul*, Cluj 1934.
Iosif Velceanu, *Doi înfăptuitori: Musicescu și Vidu*, Timișoara.
Biblioteca populară a soc. „Astra” Sibiu, Nr. 208--217: Emil Al. Boșca, *Poezii populare din granița Năsăudului*; I. Lupaș, *Trecutul nostru românesc*; Petrea Dascălul, *Tot omenia-i mai tare (Comedie țărănească)*; Gh. Brânduș, *Valorificarea muncii și raționalizarea gospodăriei țărănești*; Iosif Gregor-Tajovsky (trad. din slovacă de Libușa Monastireanu), *Dragostea-pârdalnică! (Comedie populară)*; Nicolai Lupu, *Noroc și veselie!* (Șițe).
Petru Stati, *Interpretări din lirica latină (Pagini de antologie)*, Bălți 1935.
Dr. Erast Diti Tarangul, *Statul modern și partidele politice*, Cernăuți 1935.
Dragoș Vitencu, *Când dai nas lui Ivan... (Mic tratat de ucrainomanie)*, Cernăuți 1934 — *Rechizitoriu palpitant de actual asupra căruia vom reveni!*
Severyn Udziela, *Ziemia Lemkowska przed Półwieczem*, Lwów 1934.
V. Grecu, *Byzantinische Handbücher der Kirchenmalerei*, Bruxelles 1934.

Muzică

- Dr. Sterie Stinghez, *Colinde, cântece de stea și cântecele Iroșilor culese... din Șcheii—Brașovului, Brașov.*

Prețul 60 lei